

ĽUDIA Z UKRAJINY NA SLOVENSKU: od prijatia k začleneniu

*Spoločenská sonda
ukrajinských
migrantov a migrantiek
na Slovensku*

Miloslav Bahna, Denisa Fedáková, Michal Kentoš,
Barbara Lášticová, Petr Mezihorák, Zuzana Očenášová,
Jana Papcunová, Magda Petrjánošová,
Xenia Daniela Poslon, Tomáš Prošek, Martina Wilsch

**Recenzovaná záverečná
správa z projektu**

ĽUDIA Z UKRAJINY NA SLOVENSKU:

od prijatia k začleneniu

*Spoločenská sonda
ukrajinských
migrantov a migrantiek
na Slovensku*

Autorský tím (v abecednom poradí):

Miloslav Bahna, Sociologický ústav SAV, v. v. i.

Denisa Fedáková, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských
a psychologických vied SAV, v. v. i.

Michal Kentoš, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských
a psychologických vied SAV, v. v. i.

Barbara Láštiová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Petr Mezihorák, Sociologický ústav SAV, v. v. i.

Zuzana Očenášová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Jana Papcunová, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských
a psychologických vied SAV, v. v. i.

Magda Petrjánošová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Xenia Daniela Poslon, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Tomáš Prošek, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Martina Wilsch, Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Názov: ĽUDIA Z UKRAJINY NA SLOVENSKU: od prijatia k začleneniu.

Spoločenská sonda ukrajinských migrantov a migrantiek na Slovensku.

RECENZOVANÁ ZÁVEREČNÁ SPRÁVA Z PROJEKTU

Košice
2025

Recenzovaná záverečná
správa z projektu

Vydavатели:

© Centrum spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied, v. v. i., Sociologický ústav SAV, v. v. i., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Autori a autorky:

Miloslav Bahna, Sociologický ústav SAV, v. v. i.; Denisa Fedáková, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.; Michal Kentoš, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.; Barbara Láštiová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.; Petr Mezihorák, Sociologický ústav SAV, v. v. i.; Zuzana Očenášová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.; Jana Papcunová, Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.; Magda Petrjánošová, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.; Xenia Daniela Poslon, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.; Tomáš Prošek, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.; Martina Wilsch, Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Recenzentka a recenzent:

Alena Holka Chudžíková, CVEK – Centrum pre výskum etnicity a kultúry; Andrej Findor, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK

Projektová podpora:

SAV-AV ČR/2023/692/UKR; Spoločenská sonda ukrajinských migrantov a migrantiek na Slovensku

Grafický dizajn:

Ivana Babejová, ubabeja s.r.o.

Jazyková korektúra:

Za správnosť používania slovenského jazyka zodpovedajú autorky a autori tejto správy

ISBN 978-80-8298-011-3

DOI: <https://doi.org/10.31577/2025.9788082980113>

Bahna, M., Fedakova, D., Lasticova, B., Kentos, M., Mezihorak, P., Ocenasova, Z., Papcunova, J., Poslon, X. D., Petrjanosova, M., Wilsch, M. Social survey of Ukrainian migrants in Slovakia 2024. [dátový súbor]. Slovenský archív sociálnych dát, 2025. SASD2024001. Verzia 1.0.

Prístup k dátam:

DOI: <https://doi.org/10.34877/sasd-2024001>

Pod'akovanie

Respondentkám a respondentom, ktorí participovali v kvantitatívnej a kvalitatívnej časti výskumu patrí úprimné poďakovanie a uznanie za ich ústretovosť a ochotu podeliť sa o svoje názory a dôverné informácie o svojom živote. Ich otvorenosť a dôvera boli neoceniteľným prínosom pre tento výskum a umožnili hlbšie porozumenie ich skúseností, potrieb a výziev, ktorým na Slovensku čelia. Naše poďakovanie patrí aj kolegyniam zo Sociologického ústavu AV ČR Paulíne Tabery za konzultácie a podporu pri tvorbe dotazníka a Yane Leontiyeva za komunikáciu a materiály k príprave fókusových skupín.

Projektová podpora

Táto správa je výstupom medzinárodného projektu „Spoločenská sonda ukrajinských migrantov a migrantiek na Slovensku (UKR)“, ktorý bol podporený Slovenskou akadémiou vied. Na jeho realizácii sa podieľali štyri pracoviská SAV: Spoločenskovedný ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i. a Sociologický ústav SAV, v. v. i.

Konflikt záujmov:

Autori a autorky vyhlasujú, že si nie sú vedomí a vedomé konfliktu záujmov.

Schválenie etickou komisiou:

Výskumné postupy boli schválené Etickou komisiou Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

Recenzentka a recenzent:

Alena Holka Chudžíková
Andrej Findor

Hlavné zistenia

»

Ukrajinské utečenky a utečenci vykazujú vysokú mieru ekonomickej aktivity, pričom **67 % pracuje**, často na úrovni svojej kvalifikácie.

»

Zodpovednosť za starostlivosť o **deti** a rodinu predstavuje významnú **bariéru** integrácie, keďže mnohí rodičia z Ukrajiny, najmä jednorodičia, majú obmedzené možnosti pracovného uplatnenia pre nedostatok služieb starostlivosti.

»

Úspešná integrácia vyžaduje koordinované štátne politiky, ktoré zabezpečia lepší prístup utečieniek a utečencov k vzdelávaniu, zamestnaniu a podporia ich plnú integráciu do slovenskej spoločnosti.

»

Hlavnými výzvami integrácie utečieniek a utečencov z Ukrajiny sú nedostatok jazykovej podpory, flexibilných pracovných podmienok a dostupnej starostlivosti o deti, **čo obmedzuje** možnosti ich dlhodobého začlenenia do spoločnosti.

»

Väčšina respondentov a respondentiek z Ukrajiny plánuje dlhodobý pobyt na Slovensku, pričom viac **75 % tu zvažuje zostať** minimálne päť rokov.

»

Hoci väčšinou medzi ukrajinskými utečenkami a utečencami dominuje skúsenosť s prijatím, **niektorí zažívajú neprijatie** alebo ambivalentné postoje slovenskej spoločnosti, čo ovplyvňuje ich spokojnosť, duševné zdravie a identifikáciu so Slovenskom.

1 Úvodné informácie a metodológia projektu / 9

2 13 / Práca a ekonomická aktivita utečieniek a utečencov z Ukrajiny

3 Rodina, starostlivosť, sociálne siete a komunitná pomoc / 24

4 37 / Integrácia ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku a jej psychologické súvislosti

5 Zhrnutie hlavných zistení zo Slovenskej republiky a Českej republiky / 46

6 48 / Záver

Použitá literatúra / 50

Príloha 1 | Výskumné scenáre / 53

Príloha 2 | Dotazník / 56

Úvodná poznámka

»

V texte používame pojmy **utečenky** a **utečenci**, **respondentky** a **respondenti**, **participantky** a **participanti**, pričom tieto kategórie označujú osoby pochádzajúce z Ukrajiny, ktoré prišli na Slovensko po februári 2022.

Úvodné informácie a metodológia projektu

24. februára 2022 napadli vojská Ruskej federácie Ukrajinu, čo spôsobilo masové straty na životoch a zničenie civilnej infraštruktúry. To prinútilo množstvo ľudí opustiť svoje domovy a hľadať bezpečie, ochranu a pomoc v iných krajinách. Podľa údajov UNHCR k 16. 1. 2025 v dôsledku vojny z Ukrajiny odišlo celkovo 6 863 400 osôb, z toho 6 303 200 sa presídlilo do niektorej z európskych krajín. Na Slovensku bolo podľa Ministerstva vnútra SR k 27. 1. 2025 poskytnuté dočasné útočisko 132 453 ľuďom z Ukrajiny.

Štatistické údaje o osobách s udeleným dočasným útočiskom prezrádzajú, že sú to predovšetkým ženy a deti. Spomedzi všetkých osôb bolo udelené dočasné útočisko 41 345 deťom do 18 rokov (31 % z celkového počtu) a 65 005 ženám (71 % z dospeléj populácie 18+). Najviac ich žije v Bratislavskom a Košickom kraji. Z prieskumu UNHCR SEIS 2024 z novembra 2024 vyplýva, že približne 47 % utečencov a utečieniek z Ukrajiny žijúcich na Slovensku má absolvované vysokoškolské vzdelanie alebo špecializačné štúdium, 25 % ukončilo technické alebo odborné štúdium a 21 % má ukončené stredoškolské vzdelanie. Podľa údajov z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny bol však podiel vysokoškolsky vzdelaných utečieniek a utečencov nižší – medzi občanmi a občiankami Ukrajiny, ktorí boli na Slovensku zamestnaní to bolo v októbri 2024 len necelých 24 %.

Rôzne subjekty na Slovensku, vrátane vlády, mimovládnych organizácií, národných aj lokálnych inštitúcií, medzinárodných organizácií ako aj občania a občianky Slovenska, poskytli významnú podporu Ukrajincom a Ukrajinkám utekajúcim z vojnou zasiahnutej krajiny. Keďže vojna naďalej pretrváva

a utečenky a utečenci nemajú možnosť bezpečného návratu do svojej domovskej krajiny, pre verejnosť na Slovensku aj pre zainteresovaných aktérov je dôležité porozumieť ich životnej situácii a dynamike ich vzájomných interakcií s ľuďmi na Slovensku. Tri roky od vypuknutia vojny, je dôkladné poznanie životnej situácie utečieniek a utečencov nevyhnutné na formovanie efektívnych a cielených integračných politík. Bez hlbokého porozumenia ich potrieb, prekážok a adaptačných stratégií hrozí, že opatrenia budú neadekvátne alebo budú nedostatočne reflektovať realitu ich každodenného života. Len na základe empirických poznatkov a systematickej analýzy môžu politiky podporiť nielen individuálne začlenenie, ale aj dlhodobú sociálnu súdržnosť na Slovensku.

»

Cieľom tejto správy je, prostredníctvom mapovania skúseností žien a mužov, ktorí prišli z Ukrajiny na Slovensko po februári 2022, prispieť k poznaniu faktorov, ktoré sa podieľajú na ich začleňovaní sa do spoločnosti a ktoré, naopak, integrácii bránia.

Štruktúra správy

Výsledkovú časť správy tvoria tri kapitoly:

- **Práca a ekonomická aktivita utečieniek a utečencov z Ukrajiny**
- **Rodina, starostlivosť, sociálne siete a komunitná pomoc**
- **Integrácia ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku a jej psychologické súvislosti**

Každá kapitola prináša popis a zobrazenie zistení kvantitatívneho výskumu, ktoré sú dopĺňané výrokmi/citátmi výpovedí utečieniek a utečencov získanými kvalitatívnym prístupom prostredníctvom fókusových skupín. Každá kapitola je ukončená zhrnutím, ktoré sumarizuje zásadné informácie a upozorňuje na dôležité zistenia.

Metodológia projektu „Spoločenská sonda ukrajinských migrantov a migrantiek na Slovensku“

Výskum sa realizoval v dvoch fázach, a pozostával z kvalitatívneho (fókusové skupiny) a kvantitatívneho zberu dát (dotazníkový výskum). Výskumný dizajn a dôsledný výber metodologických postupov boli diskutované projektovým tímom pozostávajúcim z odborníkov a odborníčok zo sociálnej psychológie, sociológie a sociálnej antropológie a zvolené na základe zváženia interdisciplinárnych špecifik, ako aj špecifickosti a dostupnosti výskumného súboru. Výskumný zámer a metodológia projektu boli schválené Etickou komisiou Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

Fókusové skupiny

V prvej fáze projektu – v novembri a decembri 2023 – boli tímom SAV v spolupráci s vybranými výskumnými agentúrami realizované štyri fókusové skupiny s 32 participantkami a participantmi. Výber participujúcich (na základe stanovených kritérií a dostupnosti) aj priebeh fókusových skupín zabezpečovali agentúry AKO a KRAJINKA. Trvanie fókusovej skupiny bolo približne 90 minút. V Bratislavskom kraji sme sa rozprávali s matkami s deťmi do 15 rokov, ktoré v minulosti bývali v kolektívnom ubytovaní (ubytovni, hoteli alebo zdieľanom byte/dome), matkami bývajúcimi v individuálnom bývaní a bezdetnými pracujúcimi ženami. V Košickom kraji sme, po získaní informovaného súhlasu rodiča alebo právneho zástupcu, hovorili so študentmi a študentkami stredných a vysokých škôl vo veku 15 – 18 rokov. Táto fókusová skupina prebehla online. Všetky fókusové skupiny prebehli v ukrajinskom jazyku a viedli ich skúsené moderátorky. Každý fókusovej skupiny sa zúčastnili aj 1 – 2 členovia a členky výskumného tímu v úlohe pozorovateľov. Po skončení skupinových rozhovorov uskutočnili členovia a členky projektového tímu za prítomnosti moderátorky debriefing, ktorý umožnil zhrnutie postrehov o dianí počas fókusovej skupiny.

Fókusová skupina 1 bola realizovaná s bezdetnými ženami z Ukrajiny (n = 9) s pracovnými skúsenosťami na Slovensku (približne polovica s vysokoškolským vzdelaním).

Účastníčkami fókusovej skupiny 2 boli matky s deťmi do 15 rokov, ktoré na Slovensku bývajú s využitím príspevku na ubytovanie pre utečencov a majú aj skúsenosť s kolektívnym bývaním v Bratislave a okolí (n = 7).

Fókusová skupina 3 bola realizovaná s matkami detí do 15 rokov, pracujúcimi aj nepracujúcimi, bývajúcimi v podnájme v Bratislave (n = 7).

Fókusovej skupiny 4 sa zúčastnili mladí ľudia z Ukrajiny (15 – 18 rokov), ktorí prišli na Slovensko po februári 2022 a momentálne žijú v Košiciach a okolí so svojimi rodinnými príslušníkmi (n = 9). V tejto fókusovej skupine sme sa zamerali na mladých ľudí, ktorí 1) nenavštevujú žiadnu školu na Slovensku a vzdelávajú sa dištančne, 2) vzdelávajú sa súbežne v ukrajinskom a slovenskom systéme, prípadne 3) absolvovali dištančnú výučbu na Ukrajine a nastúpili prezenčne do školy na Slovensku až v septembri 2023. Cieľom fókusovej skupiny 4 bolo získať informácie o integrácii mladých Ukrajincov a Ukrajinek do škôl na Slovensku, o voľnočasových aktivitách a úlohe širšej rodiny v adaptácii mladých ľudí na život v novej krajine. Za účasť na fókusovej skupine bola účastníkom a účastníčkam poskytnutá finančná odmena.

Scenáre fókusových skupín sú k dispozícii v prílohe 1.

Dotazníkový výskum

V novembri 2024 bol uskutočnený dotazníkový prieskum prostredníctvom agentúry FOCUS. Agentúra oslovila 254 anketárov a anketárok so žiadosťou, či vo svojom okolí poznajú ukrajinskú rodinu, ktorá prišla na Slovensko po začiatku vojny na Ukrajine. Zámerom bolo získať čo najviac unikátnych domácností po celom Slovensku. Do zberu dát sa zapojilo celkovo 81 opytujúcich zo všetkých krajov Slovenska. Jednotliví anketári a anketárky získali najčastejšie 5 – 6

vyplnených dotazníkov. Dotazník v ukrajinskom jazyku vyplňali respondenti a respondentky samostatne, na tabletoch, ktoré im poskytla agentúra. Zásadnejšie jazykové problémy alebo problémy s porozumením otázok neboli zo strany anketárov a ani samotných respondentov a respondentiek komunikované. Za vyplnenie dotazníka nebola poskytnutá finančná odmena.

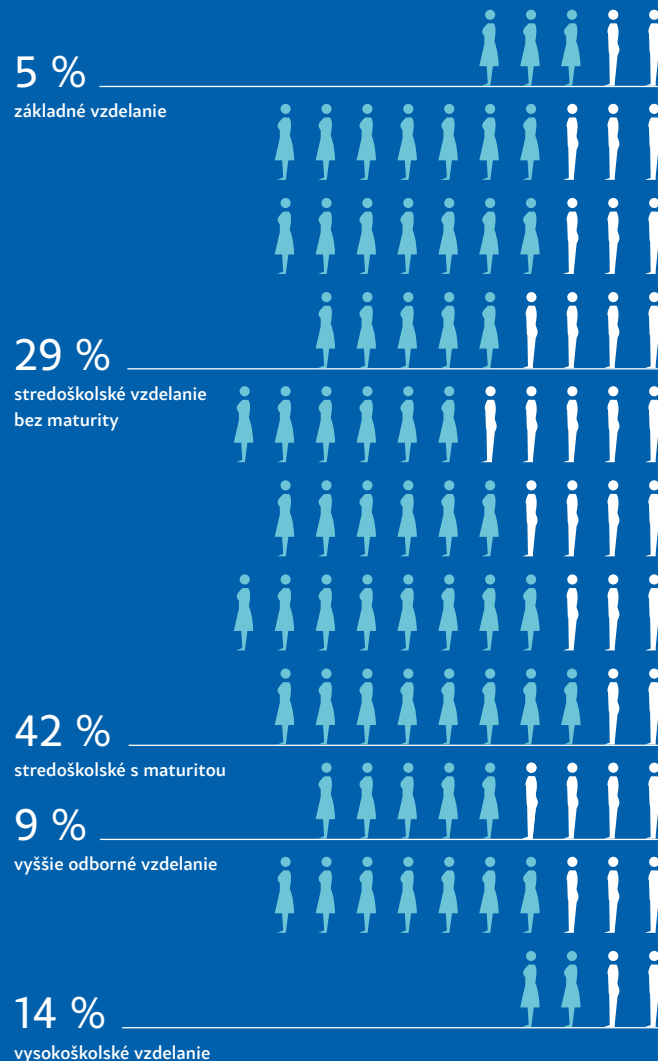
Vyplnenie dotazníka trvalo v priemere 33 minút. Dotazník pozostával z viacerých okruhov otázok: sociodemografický profil, práca a pracovné podmienky, príjmy a ekonomická situácia domácnosti, vzdelávanie a voľnočasové aktivity detí, identita a integrácia, sociálne väzby (transnacionálny rozmer), budúcnosť a plány na návrat.

Znenie dotazníka tvorí prílohu 2.

Výskumný súbor

Výskumnú vzorku tvorilo 503 respondentiek a respondentov vo veku 18 – 81 rokov, z toho takmer dve tretiny (65 %) boli ženy a približne tretinu tvorili muži (35 %). Priemerný vek žien bol 40,88 rokov (SD=13,42) a mužov 40,98 rokov (SD =14,59). Podľa vzdelania malo 5 % základné vzdelanie, 29 % dosiahlo stredoškolské vzdelanie bez maturity a 42 % stredoškolské vzdelanie s maturitou. Vyššie odborné vzdelanie uviedlo 9 % opýtaných a vysokoškolské vzdelanie dosiahlo 14 % respondentov a respondentiek.

Percentuálne zastúpenie respondentov a respondentiek podľa vzdelania

* výsledný súčet 99 % spôsobilo zaokrúhlenie na celé čísla

Práca a ekonomická aktivita utečieniek a utečencov z Ukrajiny

Ľudia z Ukrajiny, ktorí na Slovensku získali štatút dočasného útočiska, majú voľný prístup na trh práce bez potreby získať pracovné povolenie. Novoprichádzajúci v drvivej väčšine nežiadali o azyl, ale po príchode boli prijatí v centrách, kde im bol udelený štatút dočasného útočiska, poistenie a dočasné ubytovanie, ktoré im často poskytovali súkromné osoby. Európske štáty – nielen na Slovensku – sa tak spoliehali na predpokladanú sebestačnosť novoprichádzajúcich podporovaných ukrajinskou diasporou žijúcou v danej krajine už pred rokom 2022, ktorú potom dopĺňalo bezprecedentné množstvo pomoci od jednotlivých občanov, mimovládnych organizácií a neformálnych sietí. Napriek bezprecedentnosti situácie a výraznej humanitárnej pomoci však príchod ľudí z Ukrajiny rámcovali aj tisíce voľných pracovných miest z obdobia pred inváziou. Prichádzajúci tak vyplňali medzery v sektoroch, ktoré pociťovali nedostatok pracovnej sily, bez ohľadu na profesijné zázemie, rod a rodinnú situáciu držiteľov dočasného útočiska. Preto sme sa okrem skúmania toho, ako nútená migrácia a dočasné útočisko formuje identitu jej držiteľov v rôznych dimenziách, zamerali aj na to, ako ovplyvňuje ich pracovné zapojenie. Venujeme pozornosť jednotlivým faktorom, ktoré stoja za pracovnými trajektóriami. Jedným z hlavných dôvodov tohto zamerania bola aj skutočnosť, že veľkú časť prichádzajúcich tvorili ženy s malými deťmi, čo vytvára potrebu skĺbenia starostlivosti o deti a platenú prácu.

Vo výskume viac ako dve tretiny respondentiek a respondentov (67 %) uviedli, že v súčasnej dobe vykonávajú platenú prácu na Slovensku. Predstavuje to vyššiu mieru ekonomickej aktivity ako v prípade dospelých slovenských

občanov, ktorej hlavným dôvodom je nižší podiel starobných dôchodcov medzi utečenkami a utečencami z Ukrajiny.

Tabuľka 1 ponúka prehľad zmien v ekonomickom postavení našich respondentov a respondentiek po príchode na Slovensko. Vidíme, že **spomedzi ľudí, ktorí boli zamestnaní na Ukrajine, je 86,5 % zamestnaných aj na Slovensku a 3 % z nich podniká. V prípade tých, ktorí podnikali na Ukrajine, sa na Slovensku zamestnalo 32,5 % a 55,7 % z nich podniká aj naďalej.**

Tabuľka 1: Porovnanie ekonomického postavenia pred príchodom na Slovensko s aktuálnym ekonomickým postavením, v %

Na Slovensku												
	UA	Zamestnaný(á)	Podnikateľ(ka)	Mat. / rodičovská	Nezam.	Na dôchodku	Študent strednej školy (SR)	Študent vysokej školy (SR)	Študent vysokej školy (UA)	V domácnosti	Neviem / Neodp.	
Zamestnaný(á)	57,6	86,5	3,0	1,7	4,7	0,3	0,0	0,0	0,0	2,9	0,9	100,0
Podnikateľ(ka)	7,3	32,5	55,7	0,0	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	100,0
Mat. / rodičovská	6,3	26,3	2,9	49,8	18,4	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	100,0
Nezamestnaný(á)	5,3	34,5	0,0	3,1	50,8	3,4	5,2	0,0	0,0	3,1	0,0	100,0
Na dôchodku	9,3	0,0	0,0	0,0	6,0	90,5	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	100,0
Študent strednej školy	4,7	6,0	3,5	3,5	10,3	0,0	33,9	38,9	0,0	3,9	0,0	100,0
Študent vysokej školy	5,9	31,7	0,0	0,0	8,3	0,0	0,0	57,2	2,8	0,0	0,0	100,0
V domácnosti	2,9	38,6	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	50,2	0,0	100,0
Neviem / Neodp.	0,6	0,0	28,3	0,0	0,0	0,0	43,3	0,0	0,0	0,0	28,3	100,0
Spolu	100,0	59,0	6,3	4,4	9,1	8,8	2,1	5,2	0,2	4,0	0,9	100,0

Pozn.: Zvýraznené sú odpovede s podielom vyšším ako 30 %.

Na Slovensku sa zamestnala aj významná časť utečieniek a utečencov ktorí boli na Ukrajine mimo trhu práce (v domácnosti, nezamestnaní, študenti vysokej školy). Naopak, veľká väčšina ľudí v starobnom dôchodku nie je ekonomicky aktívna ani po príchode na Slovensko.

Spomedzi respondentov a respondentiek, ktorí na Slovensku aktuálne nepracujú odpovedalo na otázku, či si hľadajú platenú prácu na Slovensku 30,2 % možnosťou „áno“ a 30,9 % odpovedalo, že si prácu nehľadajú, ale ponuku by zväžili. Naopak, 38,9 % uvádza, že sú spokojní so súčasným stavom.

Tabuľka 2 porovnáva typ zamestnania na Slovensku a na Ukrajine. Takéto porovnanie bolo možné urobiť v približne polovici našej výskumnej vzorky, u ktorej sme mali informáciu o poslednom povolani na Ukrajine a o aktuálnom povolaní na Slovensku.

Medzi utečenkami a utečencami sú oproti slovenskej populácii výrazne častejšie zastúpení pracujúci v službách a obchode. Celkovo až 30,5 % respondentiek a respondentov z Ukrajiny pracuje na Slovensku v službách a obchode, čo je takmer dvojnásobok zastúpenia tohto typu zamestnania v slovenskom hospodárstve. Tento rozdiel by mohlo čiasťtočne vysvetliť aj vyššie zastúpenie žien v našej vzorke, keďže aj v slovenskej populácii sú ženy častejšie zastúpené v sektore služieb a obchodu. Avšak medzi zamestnanými v našej vzorke, ktorých zastúpenie približuje Tabuľka 2, je pomer mužov a žien o niečo vyrovnanjší (cca 62 % ku 38 % v prospech žien).

Vyšší pomer pracovných miest v službách a obchode možno ilustrovať aj trajektóriami žien, ktoré si po príchode hľadali prácu na nemanuálnych pozíciách, pretože nemali s prácou v priemysle skúsenosti. Práce v oblasti služieb začali vykonávať hneď (Ivana), alebo postupne, po zorientovaní sa v novom prostredí (Polina):

„V Ukrajine som pracovala v profesii digitálnej reklamy [...] Nikdy som fyzicky nepracovala, nechcela som ísť pracovať do továrne. Chcela som niečo také v kancelárii, podobné tomu, čo som mala na Ukrajine. Uvedomila som si, že na to sa potrebujem naučiť angličtinu, mala som úroveň, ale priviedla som ju

Tabuľka 2: Porovnanie zamestnania na Ukrajine a na Slovensku

	Utečenci a utečenky z Ukrajiny		Slovenská populácia*		
	Zamestnanie na Ukrajine	Zamestnanie na Slovensku	Všetci	Ženy	Rozdiel SK priemer – UA
Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci	0,4 %	,6 %	5,9 %	4,1 %	5,5 %
Špecialisti	22,8 %	15,1 %	17,0 %	21,3 %	-5,8 %
Technici a odborní pracovníci	10,3 %	6,7 %	15,8 %	16,9 %	5,5 %
Administratívni pracovníci	7,8 %	6,3 %	10,1 %	15,9 %	2,3 %
Pracovníci v službách a obchode	26,9 %	30,5 %	17,3 %	24,4 %	-9,6 %
Kval. pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	1,0 %	,3 %	1,0 %	0,5 %	0,0 %
Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	17,0 %	17,5 %	14,5 %	3,9 %	-2,5 %
Operátori a montéri strojov a zariadení	6,3 %	9,0 %	12,3 %	6,1 %	6,0 %
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	7,5 %	13,9 %	6,2 %	6,8 %	-1,3 %

* podľa Výberového zisťovania pracovných síl, priemer za rok 2023

k plynulosti. Už tu sa mi dokonca podarilo nájsť si prácu, ale bola to linka pomoci, call centrum. Ale bola to strašná práca, veľmi stresujúca, za dva mesiace som absolvovala školenie, jeden mesiac pracovala na hovoroch a odišla som. Potom sa mi podarilo nájsť si [inú] prácu. [...] Momentálne je to pre mňa oveľa jednoduchšie, je to zaujímavé, no psychicky to stále nie je jednoduché. Preto si teraz hľadám inú prácu, lebo mám toho už dosť.“ (Ivana, vek 33, bezdetná)

„Ja mám v [meno slovenského mesta] kamarátku, s ktorou sme sa už dlho rozprávali, stále nám hovorila, aby sme utiekli. Došlo k veľmi silnému ostreľovaniu a nejako sme sa rozhodli. A dorazili sme začiatkom marca a ja som sa hneď pustila do práce, vďaka tomu, že ma táto kamarátka informovala, že v [meno slovenského mesta] je taký závod na výrobu zdravotníckych pomôcok, kde sa dá pracovať. Plat bol taký normálny, dostali sme bývanie podľa programu, takže v tomto smere veľké plus. Ale jediná vec, o ktorej som si nemyslela, že môj život ma ešte prinúti pracovať v ťažkej práci, je tvrdá práca. Vyzerať to ako sedenie a zdá sa to ako ľahká práca, ale keď sedíte v takejto polohe, nie je to ľahké. A vždy som sa snažila učiť sa slovenský jazyk, chodiť tu na všelijaké kurzy. Ďakujem úradu práce za poskytovanie kurzov. Tieto kurzy účtovníctva som dokončila.“ (Polina, vek 44, 1 dieťa)

Na druhej strane, vedúci pracovníci nie sú v skúmanej populácii zastúpení v takej miere, ako by sa dalo usudzovať z výskumov v zahraničí, konkrétne v Poľsku a Rakúsku (Kohlenberger et al., 2023; Aigner et al., 2024) alebo vo Francúzsku (Gorbach et al., 2024). Aj na ukrajinskej strane sa

v online dotazníku centra Razumkov z augusta 2022 zistil vyšší podiel vedúcich pracovníkov (14 % oproti 1,5 % celej ukrajinskej populácie) a podnikateľov (14 % oproti 4 % celej ukrajinskej populácie) medzi utečencami a utečenkami (2022). Počet remeselníkov a nekvalifikovaných pracovníkov z Ukrajiny bol porovnateľný so slovenským priemerom, ale je výrazne nad zastúpením tejto kategórie medzi ženami na Slovensku.

Vo všeobecnosti teda podľa všetkého nedochádza na Slovensku k výraznému samovýberu medzi prichádzajúcimi z Ukrajiny, keď na Slovensko neprišli (alebo tu skôr nezostali) ľudia s výrazne vyšším priemerným vzdelaním a lepšou kvalifikáciou než je priemer v Ukrajine. **Výsledky nášho výskumu by mohli zodpovedať predpokladu, že v súčasnosti už platí, že čím bližšie k Ukrajine, tým sa socio-ekonomický status ukrajinských utečieniek a utečencov v danej lokalite menej odlišuje od priemeru na Ukrajine** (Kohlenberger et al., 2023; Van Tubergen, 2024). Tento záver je však zatiaľ vzhľadom na nereprezentatívnu povahu nášho výskumu možné považovať len za predbežný.

V skupine otázok zisťujúcich spokojnosť s prácou na Slovensku medzi utečenkami a utečencami z Ukrajiny zamestnanými na Slovensku viac ako 84 % z nich odpovedalo, že ich práca baví a stačí na živobytie na Slovensku (78,2 %), 71,5 % ju považuje za stabilnú a podľa 70,7 % zodpovedá daná práca ich kvalifikácii a schopnostiam. Na druhej strane, 72,8 % odpovedalo, že ich práca by mohla byť platená aj viac a len 45,6 % malo pocit, že ich práca im umožňuje posunúť sa na lepšiu pozíciu a získať lepší plat. Napokon, len 53,7 % uviedlo, že ich práca ponúka možnosti

profesijného rozvoja a ďalšieho zdokonaľovania ich schopností a zručností. O istej nespokojnosti s aktuálnou pracovnou pozíciou svedčí odpoveď 28,1 % respondentov a respondentiek, ktorí uvádzajú, že aby mohli v práci pokračovať, sú nútení súhlasiť s neštandardnou alebo pre nich nevyhovujúcou pracovnou dobou.

V priemere pracujú naši respondenti a respondentky v aktuálnom zamestnaní viac ako rok (14 mesiacov), pričom priemerná dĺžka pobytu ľudí z Ukrajiny, ktorí boli na Slovensku zamestnaní v čase výskumu bola viac ako dva roky (24,7 mesiaca).

Tabuľka 3: Akú formu má vaša práca na Slovensku?

Pracovná zmluva – dlhodobejšia štandardná zmluva, ktorá zaručuje napríklad právo na dovolenku	62,5 %
Práca na dohodu – jednoduchá zmluva troch typov, a to na dohodu o vykonaní práce, dohodu o pracovnej činnosti alebo dohodu o brigádnickej práci študentov	22,3 %
Živnosť alebo SZČO – pracujem ako samostatne zárobkovo činná osoba	9,0 %
Peniaze na ruku, bez oficiálnej zmluvy	3,3 %
Pracujem bez nároku na finančnú odmenu, napríklad výmenou za bývanie	0,2 %
Neviem / nechcem povedať	2,6 %

Na základe údajov z Výberového zisťovania pracovných síl z roku 2021 vieme, že len približne jedno percento z pracujúcich na Slovensku pracuje vo svojom hlavnom zamestnaní tzv. „na dohodu“. Možno teda povedať, že počet osôb pracujúcich vo svojom hlavnom zamestnaní na dohodu je v skúmanej populácii pracujúcich z Ukrajiny rádovo vyšší ako podiel týchto pracujúcich v slovenskej populácii. Po zohľadnení vplyvu viacerých premenných sa zdá, že jediným štatisticky významným prediktorom práce na dohodu na Slovensku je znalosť slovenčiny. **Respondenti a respondentky so slabou znalosťou slovenčiny pracujú na dohodu častejšie ako tí, ktorí ovládajú jazyk lepšie.**

Na otázky, či majú aj vedľajšiu prácu alebo prácu na Ukrajine odpovedala kladne len malá časť respondentov a respondentiek. Približne 5 % z nich uviedlo, že má okrem hlavnej aj ďalšie / vedľajšie práce a 3,5 % uviedlo, že pracujú aj na diaľku na Ukrajine alebo inde v zahraničí.

Respondentom a respondentkám boli na zistenie ich pracovnej aktivity predložené nasledujúce charakteristiky práce:

- Pracujem cez pracovnú agentúru – mám pracovnú zmluvu alebo dohodu s agentúrou a tá ma ako zamestnanca/kyňu „požičiava“ do ďalších firiem
- Pracujem cez neoficiálneho sprostredkovateľa práce – ten dostáva peniaze od zamestnávateľa, časť si necháva a časť platí mne
- Často striedam prácu (napr. viac ako 1x za 3 mesiace)
- Musím robiť viac prác, aby som sa uživil/a
- Pracujem aj cez víkendy či neskoro večer

- Dozviem sa len krátko vopred, či pre mňa práca bude. Popríklad, moja práca môže kedykoľvek skončiť.
- Zamestnávateľ za mňa neplatí zdravotné poistenie – musím si ho platiť sám/sama alebo ho neplatím.
- Pracujem vo veľmi náročných podmienkach – veľká zima, teplo, znečistenie a pod.
- Moje výplaty často meškajú
- Dostávam menej ako ďalší ľudia (napr. Slováci), ktorí pracujú so mnou na rovnakej pozícii
- Nemám nárok na dovolenku
- Nie som priamym zamestnancom/zamestnankyňou zamestnávateľa, pre ktorého pracujem (t.j. pracujem na dohodu, cez agentúru alebo neoficiálne), ale chcel/a by som byť jeho priamym zamestnancom/zamestnankyňou.

Respondentky a respondenti najčastejšie odpovedali, že pracujú aj cez víkendy či neskoro večer (48 %). Druhá najčastejšia odpoveď bola na prvú a poslednú otázku – nepriama práca cez agentúry, kde 16,6 % a 16,5 % respondentov uviedlo, že sa ich táto situácia týka. Celkové štatistiky v roku 2023, ktoré uvádzajú najnovšie údaje v tejto oblasti, uvádzajú podiel agentúrnych zamestnancov na Slovensku vo výške len 5,6 %. (Eurostat, 2024b). Meškanie výplat, časté striedanie práce a práca cez neoficiálneho sprostredkovateľa naopak boli uvedené najmenej často – spomenulo ich menej ako 4 % respondentov.

Tabuľka 4: Model vysvetľujúci negatívne charakteristiky práce na SK (0 až 9), len aktuálne pracujúci, viacnásobná lineárna regresia

	Beta	Sig.
Muž	,041	,482
Vek respondenta	,071	,226
Vzdelanie (kategórie)	,033	,699
Znalosť slovenčiny	-,091	,145
V domácnosti sú deti do 14 rokov	,210	,000
Dĺžka pobytu na SK (mesiace)	,091	,127
Status zamestnania na Ukrajine (ISEI)	-,299	,001
R ²	0,144	
N	268	

Model vysvetľujúci prítomnosť negatívnych charakteristík práce na Slovensku ukazuje, že výrazne menej ich zažívajú respondenti a respondentky, ktorí pracovali v zamestnaniach s vyšším socio-ekonomickým statusom na Ukrajine a naopak viac respondenti a respondentky, ktorí žijú na Slovensku v domácnosti s deťmi do 14 rokov. Podľa modelu majú na škále od 0 do 9 vyjadrujúcej prítomnosť negatívnych charakteristík práce respondenti a respondentky, žijúci v domácnostiach s deťmi do 14 rokov, v priemere o 0,7 vyššiu hodnotu.

Príjem zo zamestnania na Slovensku

Niečo menej ako tretina utečieniek a utečencov má čistý príjem na Slovensku v rozpätí 601 až 1 200 euro. Vyšší príjem má 22 % a nižší 15 %. Priemerný čistý príjem bol približne 980 euro, teda o približne 15 percent menej ako čistá priemerná mzda na Slovensku v treťom kvartáli 2024. Toto číslo však môže byť skreslené relatívne vysokým počtom tých, ktorí odmietli odpovedať (24,7 %).

Tabuľka 5: Model vysvetľujúci výšku príjmov utečieniek a utečencov zamestnaných na Slovensku, len aktuálne pracujúci, viacnásobná lineárna regresia

	B	Beta	Sig.
D_Muž	379,533	,403	,000
Vek respondenta	-,396	-,010	,857
Vzdelanie (kategórie)	226,453	,243	,000
Znalosti slovenčiny	89,574	,170	,003
V domácnosti sú deti do 14 rokov	-13,847	-,015	,784
Dĺžka pobytu na SK (mesiace)	1,608	,028	,611
Pracovisko, kde pracujú aj iní Ukrajinci	161,907	,135	,010
Pracuje na dohodu	-312,266	-,294	,000
Hľadal/a si prácu formálne	25,425	,022	,676

Výrazne nižšie príjmy uvádzajú pracujúci na dohodu (o cca 300 euro). Naopak, vyššie príjmy mali muži (o cca 380 euro), ľudia s vyšším vzdelaním a s lepšou znalosťou slovenčiny. Zaujímavý je vzťah medzi výškou príjmu a prítomnosťou ľudí z Ukrajiny na pracovisku – respondenti a respondentky, ktorí pracovali na pracovisku, kde pracovali aj iní Ukrajinci a Ukrajinky mali približne o 160 EUR vyšší príjem.

Porovnanie statusu zamestnania na Ukrajine a na Slovensku

Spomedzi 254 respondentov a respondentiek, ktorí pred príchodom na Slovensko pracovali a aj aktuálne pracujú na Slovensku, má najväčšia skupina z nich (51,8 %) pracovnú pozíciu s rovnakým socio-ekonomickým indexom ako na Ukrajine. **Podľa očakávaní je pri zmene statusu povolania bežnejší pohyb nadol, keď povolanie na Slovensku má nižší status ako malo povolanie na Ukrajine – tak je to v prípade viac ako tretiny zamestnaných utečieniek a utečencov z Ukrajiny (35,4 %). Naopak, vyšší status zamestnania má len 12,9 % zamestnaných.**

Celkovo tak platí, že utečenky a utečenci z Ukrajiny majú častejšie zamestnanie s nižším socio-ekonomickým indexom než mali na Ukrajine. K tomuto posunu smerom nadol došlo u viac ako tretiny zamestnaných. Nasledujúci model hľadá vysvetlenie na otázku, ktorí pracujúci z Ukrajiny majú častejšie na Slovensku povolanie s nižším socio-ekonomickým indexom než mali na Ukrajine.

Tabuľka 6: Ktorí pracujúci z Ukrajiny majú častejšie na Slovensku povolanie s nižším socio-ekonomickým indexom než mali na Ukrajine, logistická regresia

	Sig.	Exp(B)
D_Muz	,113	,63
Vek respondenta	,927	1,00
Vzdelanie (kategória)	,975	1,01
Znalosti slovenčiny	,468	,88
V domácnosti sú deti do 14 rokov	,020	1,92
Dĺžka pobytu na SK (mesiace)	,316	1,02
R ² (Nagelkerke)	0,06	
N	252	

Jediný štatisticky signifikantný prediktor práce pod úrovňou práce na Ukrajine je prítomnosť detí do 14 rokov v domácnosti. Ak sa ostatné charakteristiky respondenta/respondentky nemenia, **skutočnosť, že má v domácnosti deti do 14 rokov, je spojená s o približne 12 až 13 % vyššou pravdepodobnosťou, že pracuje v povolaní s nižším socio-ekonomickým indexom než mal/a na Ukrajine. Znalosť slovenčiny ani dĺžka pobytu nie sú signifikantné.**

Zložitosť hľadania jasného vysvetlenia trajektórií utečiek a utečencov možno ilustrovať na fókusových skupinách, ktoré zdôraznili ich rôznorodosť. **Ženy, ktoré mohli vo svojej špecializácii naďalej používať ukrajinčinu, ako napríklad psychologicky pracujúce so samotnými prichádzajúcimi z Ukrajiny, dokázali veľmi rýchlo začať pracovať vo svojom obore:**

„Pracujem vo svojej špecializácii, som detská psychologička. Tu som si dala preložiť diplom a išla som pracovať do školy. Bývam v Bratislave. Zobrala som najväčší počet našich ukrajinských detí, 80 osôb. A keď bol úplný začiatok vojny, potom, samozrejme... Veľmi dobrá, láskavá riaditeľka potrebovala niekoho, kto by mohol pomôcť týmto deťom. Pamätám si len ten moment, keď som prvýkrát prišla, tie vystrašené oči, no, bolo to tak... Dokonca ma vzali aj bez diplomu. Potom povedali, že ak chcete pracovať od septembra, potom nostrifikujte. Potvrдили mi prácu, zároveň pracujem na projektoch na podporu našich utečencov. Pokiaľ budú financie, budeme pracovať. Pracujem vo svojej špecializácii.“ (Alina, vek 35, 1 dieťa)

Na druhej strane, znalosť slovenčiny mohla, ale nemusela znamenať kariérny vzostup. Samotné účastníčky fókusových skupín sa pri odpovedi na otázku: „Myslíte si, že keď sa naučíte jazyk lepšie, ako teraz, pomôže vám to nájsť si inú, lepšiu prácu?“ nezhodli. Tu sú tri odpovede z fókusovej skupiny bezdetných žien:

„Nie, hľadala som si prácu už s dobrou znalosťou slovenčiny, a to nepomáha. Nemám žiadnu znalosť anglického jazyka. Je na základnej úrovni a každý potrebuje lepšiu úroveň angličtiny. Verím, že zlepšenie slovenského jazyka vám nepomôže nájsť si lepšiu prácu.“ (Sofia, vek 20)

„Áno slovenčinu treba, zatiaľ som sa stretla s ponukami, ktoré vyžadujú vyššiu úroveň slovenčiny.“ (Valeria, vek 26)

„Existuje perspektíva, ale nie z mojej skúsenosti.“
(Daria, vek 28)

Naopak, ako ukázal aj kvantitatívny prieskum, určitá samostatnosť aj malých detí bola kľúčom k tomu, aby utečienky mohli viac svojho času a síl venovať platenej práci:

„No, ako som povedala, pracujem v obchode. Pracujem krátky a dlhý týždeň. Vidím dieťa (raz) za dva-tri dni, pretože o 6:00 vstávam a o 20:30 som doma [...] Odkedy sme tu, vyrástla, doslova za tri týždne sa osamostatnila... lebo musela... ja som nezávislá, ona je nezávislá, proste vyrástla, to sa stalo.“
(Viktoria, vek 37, 1 dieťa)

Naopak, dieťa vyžadujúce väčšiu starostlivosť nedovoľovalo ani postupné priblíženie sa k perspektívnejšej, stabilnejšej práci na úrovni zamestnania na Ukrajine:

„So svojou dnešnou prácou nie som spokojná. Ako som povedala, pracovala som v [meno banky] na Ukrajine. V iných bankách ako ekonómka a účtovníčka. Tu som upratovačka v bytoch a neoficiálne. Nie je to trvalá stabilita, nemôžem ísť do stabilnej práce, to znamená do továrne, pretože mám problémy so svojím dieťaťom. Bolo pre neho psychicky veľmi ťažké prejsť všetkým týmto a teraz je registrovaný u neurológa, mal záchvaty, nemôžem ho nechať doma. Preto pracujem podľa rozvrhu, ktorý mi vyhovuje, kým je v škole, ak je pod dohľadom, môžem nejako pracovať.“ (Zlata, vek 39, 1 dieťa)

Dve otázky skúmali zloženie pracovných kolektívov a etnicitu nadriadených u zamestnaných utečieniek a utečencov. Menej ako 20 % respondentov uviedlo, že takmer všetci ich kolegovia sú z Ukrajiny (takmer všetci 3,3 % a veľa 14,6 %).

Naopak, žiadnych alebo takmer žiadnych kolegov z Ukrajiny uviedlo 34,1 % respondentov a respondentiek. **Približne 10 % respondentov uviedlo, že medzi ich nadriadenými sú ľudia z Ukrajiny.**

Po zohľadnení typu pracovnej zmluvy a typu práce sa ukazuje, že výrazne menej často uvádzajú prácu v kolektívoch s vysokým zastúpením ľudí z Ukrajiny respondenti a respondentky pracujúci v službách a obchode a špecialisti. Odpovede naznačujú pomerne slabé zastúpenie formálnych ciest hľadania práce – prevláda nájdenie práce vďaka sociálnym sieťam, najmä v rámci diaspóry. Formálne alebo neformálne hľadanie práce nemá súvislosť s prítomnosťou

Tabuľka 7: Hľadanie práce. Ako ste si našli Vašu súčasnú prácu na Slovensku? (ak v súčasnosti nepracujete, odpovedajte o Vašej poslednej práci na Slovensku)

prácu mi odporučil známy/a zo Slovenska	21,9 %
prácu mi odporučil známy/a z Ukrajiny, ktorý/á žije na Slovensku	29,6 %
prácu mi odporučila inštitúcia, ktorá pomáha / združuje utečencov z Ukrajiny	15,4 %
reagoval/a som na inzerát na internete	20,0 %
reagoval/a som na inzerát, ktorý nebol na internete	3,2 %
zamestnávateľ ma priamo oslovil a ponúkol mi prácu	4,3 %
prácu som našiel/a cez úrad práce	4,8 %
Iné. Prosím vypíšte...	0,9 %

alebo neprítomnosťou negatívnych charakteristík práce vykonávanej na Slovensku. Pri zohľadnení charakteristík respondentov alebo respondentky sa v multivariačnom modeli ukazuje, že formálnymi cestami hľadajú prácu menej často vzdelanejší respondenti.

Zdá sa teda, že neformálne siete pomáhajú integrácii na trhu práce bez toho, aby nevyhnutne koncentrovali príchodcov na pracovných miestach so zlými pracovnými podmienkami v podobe „pasce mobility“ (Kalter & Kogan, 2014). Na druhej strane sa ukázalo, že neformálne siete sú dôležitejšie pre príchodcov s nižším vzdelaním, čo by naznačovalo, že sú relevantnejšie pre nízko kvalifikované pracovné miesta. To však neznamená, že neformálne väzby nie sú dôležité aj pre vysokokvalifikované utečanky a utečencov (Harvey, 2008; Gericke et al., 2018; Badwi et al., 2018), čo potvrdili aj naše fókusové skupiny. Celkovo naše zistenia zapadajú do výskumu utečieniek a utečencov z Ukrajiny po roku 2022, u ktorých sa potvrdil význam etnických sietí pri hľadaní práce v celej Európe bez ohľadu na inštitucionálny kontext (Kosyakova et al., 2024).

Fókusové skupiny ukázali veľkú komplexnosť hľadania práce, ktoré bolo založené najmä na vzťahoch, často náhodných (Sofia), a to často aj v prípadoch vysoko špecializovaných profesií (Kata):

„Dlho som si nevedela nájsť prácu. Pracovala som ako upratovačka v domoch. Potom brigádovala v malej firme, aj administratívne práce, vybavovanie objednávok, balenie ekologického jednorazového riadu. Toto je taká administratívna práca na doma. Ale firma bola zatvorená, táto práca nebola dlhá. Potom som mesiac pracovala v bare ako barmanka. Bola to veľmi

ťažká práca, zvlášť keď súhlasíte s jednou podmienkou a potom platia úplne iné. Nebolo to príjemné, tak som rýchlo odišla. Potom som si dlho hľadala prácu. Zatiaľ som si našla miesto v psychológii. Začala som sa učiť a učiť. Potom mi kamarátka pomohla nájsť si prácu. Tak ako na Ukrajine, aj tu bolo ťažké nájsť si prácu cez webstránky, ale kamaráti vždy pomôžu. Tu som chodila na kurzy slovenčiny, stretla dievča, ktoré ma vzalo k sebe do práce, do spoločnosti, v ktorej ona pracovala.“ (Sofia, vek 20, bezdetná)

„Som vzdelaná ako biomedicínsky inžinier. Lekársky fyzik podľa špecializácie. V Kyjeve som pracovala v onkologickom centre a náhodou mi tu ponúkli prácu. Keď som sa prvýkrát dostala na Slovensko. Človek, u ktorého som bývala, mi ponúkol prácu, vraj sa otvára nová nemocnica Bory, choďte tam na pohovor. Poslala som životopis, išla na pohovor.“ (Kata, vek 35, bezdetná)

Zhrnutie

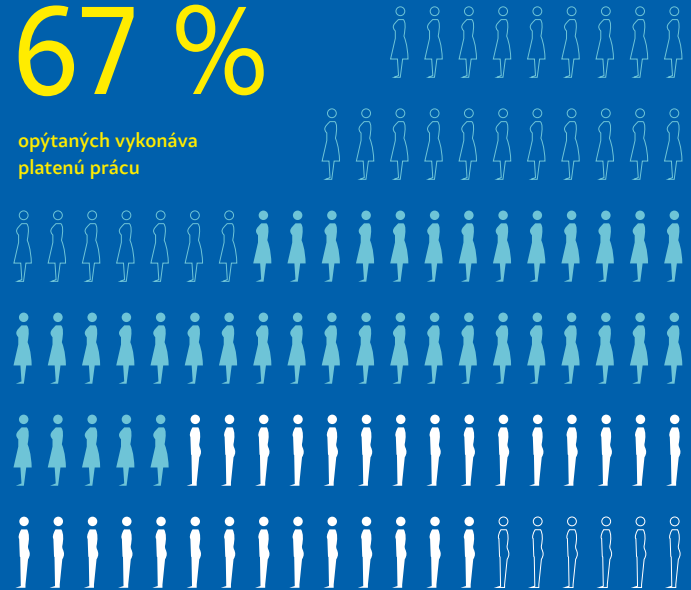
Viac ako dve tretiny respondentov a respondentiek (67 %) uviedlo, že v súčasnej dobe vykonávajú platenú prácu. Predstavuje to vyššiu mieru ekonomickej aktivity ako v prípade dospelých slovenských občanov, čo je spôsobené najmä nižšou mierou dôchodcov medzi ukrajinskou populáciou. Takmer dve tretiny utečieniek a utečencov si našlo prácu na úrovni dosiahnutej kvalifikácie na Ukrajine. Výnimku tvoria najmä rodičia s deťmi do 14 rokov, ktorí častejšie vykonávajú prácu pod svoju kvalifikáciu a častejšie pracujú na dohodu.

Priemerný čistý príjem utečieniek a utečencov bol približne 980 euro. Vyššie príjmy mali muži, ľudia s vyšším vzdelaním a s lepšou znalosťou slovenčiny. Celkovo až 30,5 % respondentov a respondentiek pracuje v službách a obchode, čo je takmer dvojnásobok zastúpenia tohto typu zamestnania v slovenskom hospodárstve, čo možno vysvetliť vyšším podielom žien medzi prichádzajúcimi z Ukrajiny.

V skupine otázok skúmajúcich spokojnosť s prácou väčšina respondentov a respondentiek odpovedala, že ich práca baví, stačí im na živobytie na Slovensku, považujú ju za stabilnú a zodpovedá ich kvalifikácii a schopnostiam. Na druhej strane, viac ako dve tretiny opýtaných odpovedalo, že ich práca by mohla byť platená aj viac a menej ako polovica mala pocit, že ich práca im umožňuje posunúť sa

67 %

opýtaných vykonáva
platenú prácu

* vyplnené figúry znázorňujú percentuálne zastúpenie
respondentov a respondentiek vykonávajúcich platenú prácu

na lepšiu pozíciu a získať lepší plat. Zdá sa, že existuje časť pracujúcich, ktorí sú v práci v zraniteľnom postavení – 22,3 % z nich uviedlo, že pracujú na dohodu, čo znamená výrazne nižšie príjmy a 16,5 % respondentov a respondentiek uviedlo prácu cez agentúru. Cez agentúru ako aj na dohodu pracujú utečienky a utečenci z Ukrajiny rádovo častejšie ako je to bežné na slovenskom pracovnom trhu.

Rodina, starostlivosť, sociálne siete a komunitná pomoc

V každodennom živote utečieniek a utečencov na Slovensku ovplyvňujú ich životnú a sociálnu situáciu rôzne aspekty starostlivosti. V skupine ukrajinských utečieniek a utečencov sú záväzky v oblasti starostlivosti značné a špecifické, čo súvisí so štruktúrou tejto populácie, najmä s jej demografickým zložením, dominantným zastúpením žien a s ich situáciou v novom prostredí. **V našom výskume 41,3 % opýtaných uviedlo, že v ich domácnosti žije aspoň jedno nepľnoleté dieťa, a takmer 20 % uviedlo aspoň jedného staršieho dospelého nad 65 rokov.** Vo väčšine domácností (67,4 %) žili 1 alebo 2 dospelé osoby. Len v 11,1 % domácností žili viac ako 3 dospelí, čo môže znamenať viacgeneračné bývanie alebo zdieľané bývanie. Takmer 18 % respondentov a respondentiek uvádzalo v domácnosti aspoň jedno dieťa do 5 rokov, pričom vyšší podiel bol medzi ženami (19,4 %) než medzi mužmi (14,9 %).

Viac ako 22 % respondentov uviedlo v domácnosti aspoň jedno dieťa od 6 do 14 rokov, pričom u žien bol tento podiel vyšší (28,3 %) ako u mužov (12,6 %). Celkovo 13,5 % opýtaných malo v domácnosti aspoň jedného tínedžera (15 – 17 rokov). Aj tu bol vyšší podiel u žien (15,4 %) oproti mužom (10,3 %). Táto štruktúra vekových kategórií v domácnostiach vytvára špecifické požiadavky na starostlivosť.

Tabuľka 8: Prehľad vekových kategórií v domácnostiach respondentov a respondentiek

Veková kategória	Celý súbor (n=503)	Muži (n=174)	Ženy (n=325)
Deti 0 – 5 rokov	17,7 %	14,9 %	19,4 %
Deti 6 – 14 rokov	22,7 %	12,6 %	28,3 %
Mladí 15 – 17 rokov	13,5 %	10,3 %	15,4 %
Aspoň jedno dieťa (0 – 17 r.)	41,3 %	29,6 %	48,0 %
Dospelí 18 – 64 rokov	76,3 %	78,7 %	76,0 %
Seniori 65+ rokov	19,9 %	19,5 %	20,3 %

Starostlivosť o deti predstavuje výzvy spojené so vzdelávaním, zdravotnou starostlivosťou a integráciou do nového prostredia, zatiaľ čo prítomnosť starších členov domácnosti môže vyžadovať zvýšenú potrebu zdravotnej a sociálnej podpory. Navyše, mnohí ľudia z Ukrajiny musia zároveň zabezpečovať pomoc aj rodinným príslušníkom, ktorí zostali na Ukrajine, čo môže zvyšovať ich psychickú aj ekonomickú záťaž. Potreby v oblasti starostlivosti zároveň úzko súvisia aj s (ne)prítomnosťou manželov/partnerov v domácnostiach žien. Náš výskum ukazuje, že takmer 45 % respondentov a respondentiek žije v domácnosti so svojím partnerom/manželom alebo partnerkou/manželkou. Podiel je vyšší u mužov (56,9 %) ako u žien (39,1 %). Ženy tiež častejšie žijú oddelene od svojho partnera/manžela

Tabuľka 9: Máte manžela(ku) / stáleho partnera(ku)?

Odpoveď	Celý súbor (n=503)	Muži (n=174)	Ženy (n=325)
Áno, žijeme spolu	44,9%	56,9%	39,1%
Áno, ale nežijeme spolu	17,5%	8,1%	22,5%
Nie, nemám	37,6%	35,1%	38,5%

(22,5 % oproti 8,1 % u mužov), čo súvisí s charakterom tejto nútej migrácie, kedy sú ženy často odlúčené od partnera, ktorý zostal na Ukrajine. Približne 38 % respondentov a respondentiek partnerský vzťah nemá.

Prítomnosť manžela alebo partnera v domácnosti môže predstavovať významnú pomoc a podporu a rieši aj potreby v oblasti starostlivosti. V kvalitatívnej sonde participantky opisovali situácie, v ktorých emocionálna a praktická podpora zo strany partnera zmierňovala stres a napätie spojené s migračnou skúsenosťou. Absencia takejto podpory môže viesť, naopak, k pocitu izolácie a psychickému vyčerpaniu: „Mne sa zdá, že keď máš rodinu, tak s manželom tu je to oveľa ľahšie. Môžeš mu to povedať, on ti to môže povedať, aj keď sa pohádáte, no je to určitý druh uvoľnenia a potom sa zmierite. Ale keď som bola sama, bez manžela, bolo to naozaj ťažké, bolo to mega ťažké, bolo to hrozné. Všetko držíš v sebe, si ako na hrane, ako struna...” (Lyudmyla, vek 46, 2 deti)

Jednorodičovské domácnosti

Vzhľadom na to, že ženy, ktoré sa samé starajú o deti, sú zraniteľnou skupinou, pozreli sme sa na niektoré špecifiká tejto podskupiny. Vytvorili sme samostatný súbor žien na základe kombinácie odpovedí na niektoré otázky. Za jednorodičovské domácnosti sme považovali domácnosti respondentiek, ktoré v otázke o rodinnom statuse odpovedali, že sú 1) vydaté, ale žijú oddelene, 2) slobodné, 3) vdovy alebo 4) rozvedené a súčasne označili, že v ich domácnosti žije aspoň jedno dieťa do 17 rokov. Z celého súboru to bolo 16,7 % osôb, konkrétne 85 žien.¹ Ženy žijúce v takýchto domácnostiach odpovedali v niektorých ohľadoch inak ako ostatní respondenti a respondentky a javí sa, že ich život je ešte komplikovanejší, keďže sú kvôli starostlivosti o deti v odlišnej situácii ako iné ukrajinské utečienky a utečenci.

Ženy starajúce sa o neplnoleté deti sú menej často zamestnané – 38,8 % z nich uviedlo, že v súčasnosti na Slovensku nevykonávajú žiadnu platenú prácu (v porovnaní s 31,9 % ostatných respondentov a respondentiek). Tento stav pravdepodobne súvisí s nevyhnutnosťou starať sa o malé deti, čo obmedzuje spektrum pre nich akceptovateľných pracovných ponúk. Rozdiel je aj v tom, akú prácu vykonávajú. Častejšie pracujú na dlhodobú pracovnú zmluvu (71 % oproti 61 % ostatných) a výrazne menej

často ako SZČO (2 % oproti 10 % ostatných), čo by sme mohli interpretovať ako snahu mať stabilnú prácu a príjem. Pokiaľ ide o pracovné podmienky, sú na prijateľnej úrovni, avšak zároveň častejšie pracujú aj cez víkendy alebo neskoro večer (55 % oproti 47 % ostatných), a je pre nich ťažšie uvoľniť sa z práce na hodinu alebo dve kvôli vybaveniu osobných záležitostí (42 % oproti 34 % ostatných). Pokiaľ ide o spokojnosť s aktuálnou prácou, výrazne častejšie deklarujú, že si hľadajú lepšiu alebo lepšie platenú prácu, než majú v súčasnosti (45 % vs. 20 % ostatných). **Navyše, v skupine tých, ktorí nepracujú, si výrazne viac žien z jednorodičovských domácností hľadá platenú prácu (43 % oproti 27 % ostatných).**

Aj vo fókusových skupinách participantky uvádzali, že prácu majú, ale museli akceptovať podmienky, ktoré im nevyhovujú. Niektorým sa prácu podarilo zmeniť, avšak zo začiatku pracovali na smeny, čo im neumožňovalo venovať sa aj starostlivosti o deti: „Áno, pracujem 8 hodín, teraz mám stabilnú prácu, stabilný rozvrh. Avšak prvých 7 mesiacov som pracovala potom na smeny, v 3 smenách, bez dní voľna, potom som dieťa veľmi nevidela. Teraz mám celý víkend, sobotu a nedeľu, môžeme tráviť čas spolu.“ (Olha, vek 34, 11-ročný syn)

Aj ďalšia participantka referovala o tom, ako sa s dcérou mňajú kvôli iným časovým harmonogramom školy a jej práce na smeny: „No, pol hodiny, kým ide spať, alebo keď mám dni ako dnes a včera. Tento týždeň je krátky. Dnes som ju videla. Prišla domov zo školy a ja som s ňou trávila čas... Ale chcem povedať, že by som s ňou chcela tráviť viac času, musím pracovať a pracujem 12 hodín. Je dobré, že už vyrastá, môže zostať doma a variť jedlo. To ma teší.“ (Svitlana, vek 37, 1 dieťa)

¹ Ide teda o ženy, ktoré sa starajú o dieťa do 17 rokov, aj keď nemusia vo všetkých prípadoch byť matkami týchto detí. Pre zjednodušenie textu hovoríme o nich ako jednorodičovských domácnostiach.

Napriek tomu, **že pracujú, ženy v jednorodičovských domácnostiach uvádzali v prieskume horšie finančné zabezpečenie v porovnaní s ostatnými. Zarábajú výrazne menej – 62 % z nich menej ako 800 € (oproti 34 % ostatných), väčšina z nich uvádza čistý mesačný príjem 600–800€,** čo je pod úrovňou priemernej mzdy na Slovensku za rok 2024. Spodná hranica sa pohybuje na úrovni čistej minimálnej mzdy za daný rok. Celkovo vnímajú svoj príjem ako dosť obmedzujúci v tom, čo si môžu finančne dovoliť. Takmer polovica (47 %) týchto domácností uvádza, že má problém kupovať každý rok nové sezónne oblečenie alebo obuv (z celkového súboru je to 32 %). 56 % jednorodičovských domácností vníma, že si nemôžu dovoliť každý týždeň minúť určitú malú sumu na seba, napr. na lístok do kina (oproti 35 % ostatných) a 19 % rodín uviedlo problém uhradiť nájomné (12 % ostatných).

Aj vo fókusových skupinách sme u matiek v jednorodičovských domácnostiach zachytili výrazné problémy s financiami. Niektoré z nich dokázali uživiť rodinu len na základe toho, že bývali v programe podporovaného bývania²: „Chceme tu zostať zo všetkých síl, veľa, závisí od programu, ktorý v súčas-

nosti máme na preplácanie bývania, takže zatiaľ, do septembra, sme tu. Pretože program bol predĺžený. Teraz si môžem plánovať svoj život štyri mesiace. Ak je program zrušený, potom každý čelí akútnej otázke, či je možné platiť za bývanie. Túto otázku ani nechcem vyjadriť, pretože neviem, ako to bude.“ (Olena, vek 38, 2 deti)

Zároveň tieto domácnosti čelia veľkej neistote, keďže podmienky podporovaného bývania sa často menili a zmeny boli ohlasované s malým časovým predstihom. Ako ukazuje citát, vytváralo to zvýšený tlak na takéto domácnosti, obavy o zabezpečenie rodiny a neistotu z budúcnosti, čo je brzdiacim faktorom integrácie.

Ženy žijúce v jednorodičovských domácnostiach sa tak na jednej strane všemožne usilovali rodinu finančne zabezpečiť, na strane druhej pociťovali nedostatok času tráveného s deťmi aj možnosť zabezpečiť im podobný štandard, ako mali na Ukrajine. Tá istá participantka to vystihla nasledovne: „Chcem povedať, že vlastne cítim, že nedávam svojim deťom takú starostlivosť, akú by som chcela, takú, akú som im dávala na Ukrajine. Tam som si mohla dovoliť vziať ich do niektorých krúžkov. Mala som viac času a dala som im viac. Aj tu moje dcéry rýchlo vyrástli. Tak to spôsobili okolnosti. Jedna z nich išla do školy, do prvej triedy. Keď mám čas, snažím sa ho tráviť so svojimi deťmi, nemám veľmi zaneprázdnený pracovný program. Mám voľný deň, mám voľné dni, sobotu, nedeľu. Keďže som musela zmeniť povolanie, všimla som si, že deťom tiež chýbam.“ (Olena, vek 38, 2 deti)

Matky starajúce sa o deti opisovali vo fókusových skupinách rôznorodé stratégie, ktorými sa snažia kompenzovať absenciu neformálnych sietí starostlivosti v rodine – bežnú

2 Program podporovaného bývania sa vzťahuje k príspevku za ubytovanie Ukrajinkiev a Ukrajincov, ktorý sa vypláca ľuďom, ktorí vo svojich bytoch a domoch ubytovali týchto utečencov. Príspevok sa zaviedol v čase prvej veľkej vlny utečieniek a utečencov z Ukrajiny a jeho pravidlá sa postupne menili. Fókusové skupiny sa realizovali v čase, keď sa program podporovaného bývania vzťahoval na väčšiu časť utečieniek a utečencov. Od roku 2024 majú na príspevok nárok len zraniteľné skupiny definované ako osoby so zdravotným znevýhodnením, osoby nad 65 rokov, deti do 5 rokov a ich rodičia a osoby v hmotnej núdzi.

súčasť svojho života na Ukrajine, ktorá im na Slovensku chýba. Častým naratívom bola potreba dôsledného časového harmonogramu dňa, ktorý umožní „všetko stihnúť“.

Starostlivosť v rámci rodiny sa v rozhovoroch často preskupovala podľa dostupných zdrojov – staršie deti pomáhali s opaterou mladších súrodencov, zatiaľ čo mladšie deti sa museli skôr osamostatniť, napríklad dochádzať do školy samé alebo tráviť čas doma bez prítomnosti dospeléj osoby už v nízkom veku. Ďalším faktorom, ktorý podľa participantiek komplikoval situáciu, bol obmedzený prístup k formálnej infraštruktúre starostlivosti, najmä nedostatok miest v materských školách a vo vzdelávacom systéme. V dôsledku týchto okolností majú zásadný význam neformálne siete starostlivosti.

Participantky organizovali starostlivosť predovšetkým v rámci rodiny, ale aj v rámci spoločného bývania, komunitných sietí alebo v prípade lepšieho ekonomického zabezpečenia v rodine aj formou platenej starostlivosti (ukrajinské opatrovatel'ky). V niektorých prípadoch prichádzali na Slovensko dočasne pomáhať aj staré mamy. Participantky opisovali aj to, že sa snažia nájsť si prácu, ktorá im umožní starať sa o svoje deti, napríklad flexibilné úväzky, prácu na diaľku alebo neformálne zamestnanie. **Iné opisovali stratégiu ostať bez práce dovtedy, kým nenájdu pre svoje deti miesto v materskej škole alebo základnej škole.** V súlade so zisteniami iných výskumov (UNHCR, 2024) je situácia obzvlášť problematická pre rodiny s členmi a členkami so špecifickými zdravotnými problémami.

Prístup k formálnej infraštruktúre starostlivosti, zahŕňajúci zdravotný systém, vzdelávací systém či materské školy,

zohráva v životnej a sociálnej situácii ľudí z Ukrajiny dôležitú úlohu. Vo fókusových skupinách **participantky považovali zaradenie detí do škôlok zväčša za dôležité** a opisovali záujem umiestniť mladšie deti do škôlok, avšak niekedy čelili nedostupnosti predškolských zariadení, opakovaným telefonátom a e-mailom bez odozvy zo štátnych zariadení, pričom miesto pre deti nakoniec našli až v súkromných škôlkach. Štátne zariadenia opisovali ako preferenciu, napriek tomu súkromné zariadenia často predstavovali jedinú reálnu voľbu vďaka ich väčšej dostupnosti.

„Stalo sa, že sme sa presťahovali v decembri, to už boli prázdniny. Je tam štátna škôlka, nikto nám neodpovedal na e-mail, nedá sa tam vojsť a s nikým sa porozprávať..., ja som [do škôlok] chodila a písala, a volala...” (Vasylina, 33 rokov, 1 dieťa)

Väčšina žien opisovala **záujem zaradiť deti do škôl, pričom niektoré ich zapísali hneď, zatiaľ čo iné čakali, aby ich nevystavili ďalšej zmene po úteku z Ukrajiny. Deti ostávali mimo slovenského školského systému najmä v prípadoch, keď pokračovali v online vzdelávaní na Ukrajine alebo keď rodičia nevedeli nájsť vhodnú školu.** Blízkosť školy k miestu bývania bola pre rodiny kľúčová z praktických dôvodov – uľahčovala dochádzku, zmierňovala adaptačné ťažkosti, znižovala celkový stres spojený so školskými povinnosťami a umožňovala aj lepšie zosúladovanie rodinných povinností žien s prácou. Hoci niektoré deti pokračovali súbežne so slovenskou školou aj v štúdiu na Ukrajine, dištančné vzdelávanie postupne opúšťali kvôli veľkej náročnosti štúdia na dvoch školách, prispôsobeniu sa učeniu v novom jazyku alebo časovej zaneprázdnenosti detí aj matiek.

„Takže sme už skončili pred prázdninami a to je všetko, napísala som žiadosť o ukončenie školy na Ukrajine. No, nemôže zvládnuť prispôbiť sa, pohybovať sa v novom prostredí, úroveň vedomostí... Chodil len do slovenskej školy. Kvôli jazykovej bariére bolo ťažké prispôbiť sa požiadavkám.“ (Julia, 35 rokov, 1 dieťa)

Výsledky nášho výskumu ukazujú, že **93 % detí vo veku 6 až 14 rokov, ktorých rodičia sa zapojili do prieskumu, navštevuje základné školy, a 89,7 % mladých vo veku 15 až 17 rokov pokračuje v štúdiu na stredných školách.** Podľa údajov Ministerstva školstva bolo ku koncu roka 2024 na slovenských základných a stredných školách 10632 ukrajinských detí. Údaje o presnom počte ukrajinských detí v školskom veku nie sú k dispozícii. Dáta UNHCR (2024) naznačujú, že zo 131 000 ukrajinských utečieniek a utečencov je 32 % detí do 17 rokov. Z toho možno usudzovať, že vysoká zaškolenosť v našom súbore pravdepodobne neodráža realitu všetkých ukrajinských detí a skreslenie vzorky mohlo byť zapríčinené spôsobom výberu respondentiek a respondentov.

Napriek vysokému počtu zaškolených detí mnohé z nich narážajú na vážne prekážky pri plnej integrácii do školského prostredia, pričom najvýraznejšou je jazyková bariéra. Ako hlavný dôvod, prečo deti nenavštevujú školu, rodičia uviedli plánovaný skorý návrat na Ukrajinu. Ďalšími faktormi sú nedostatok informácií o zápise, finančné ťažkosti s pomôckami a problémy súvisiace s neznalosťou slovenského jazyka. Rodičia tiež uviedli, že niektoré deti preferujú vzdelávanie na diaľku z Ukrajiny. Tieto zistenia poukazujú na potrebu ďalších krokov podpory školskej integrácie. Okrem jazykovej prípravy detí a učiteľov bude

nevyhnutné zvýšiť kapacity škôl, ktoré prijímajú ukrajinské deti, a zabezpečiť efektívnu metodickú a odbornú podporu školám ako aj materiálnu podporu pre rodiny, ktoré čelia finančným prekážkam pri vzdelávaní svojich detí.

Nedostatočné kapacity v oblasti starostlivosti sa prejavovali aj v súvislosti so zabezpečením zdravotnej starostlivosti pre deti. Choroba dieťaťa bola ženami vnímaná ako situácia, ktorú si domácnosť nemôže dovoliť, čo viedlo k dôrazu na prevenciu a minimalizáciu dopadov ochorenia na rodinné fungovanie: *„Ja to mám tak, keď ochorejú, tak zostanú doma a ja som ‚dištančne‘ – ‚vypite toto, urobte toto‘. Úplne im dôverujem.“* (Yana, vek 43, 2 deti)

Pokiaľ ide o wellbeing a celkovú pohodu, ženy v jednorodičovských domácnostiach sú v nevýhode. Ich celková aktuálna spokojnosť so životom je výrazne nižšia oproti ostatným (skôr nespokojné a výrazne nespokojné 24 % oproti 13 % ostatných). Korešponduje to s výsledkami UNHCR (2025), kde ženy vo veku nad 35 rokov uvádzali vyššiu mieru psychických ťažkostí v porovnaní s mužmi. **Aj v kvalitatívnej sonde participantky rozprávali o veľkej neistote, ktorú ťažko psychicky nesú. Niektoré si uvedomujú, že na Slovensku je problém nájsť zamestnanie, ktoré by zodpovedalo ich kvalifikácii a ak aj kvalifikované zamestnanie nájdú, nie je často dostatočne finančne ohodnotené.** Výsledkom je, že žijú len v prítomnosti a plány majú len na najbližšie časové obdobie: *„Neviem, čo prinesie naša budúcnosť. V Charkove nie je žiadna práca. Som rozvedená. Nie je tam prakticky nikto, žiadni priatelia ani príbuzní. Neviem, je to veľmi ťažké. Bývanie je tu veľmi drahé, už som sa pýtala, či je možné vziať si úver neskôr, ak mi dajú niečo kúpiť. Alebo ten na Ukrajine*

predať. Ak tam predáte, nebude to stačiť. Zatiaľ nemám žiadny plán, všetko je také zahmlené, rozmazané, veľmi ťažké pre jednu osobu s dieťaťom." (Svitlana, vek 37, 1 dieťa)

Výskumné zistenia poukazujú na to, že ukrajinské utečenky, najmä tie, ktoré sa starajú o deti samé, sa v dôsledku svojich záväzkov v oblasti starostlivosti a nedostatkov vo formálnej infraštruktúre ocitajú v zraniteľnej pozícii. Zároveň poukazujú na zásadný význam sociálnych sietí a komunitnej pomoci vo vysídlení. Tento typ pomoci zároveň presahuje rámec starostlivosti a zahŕňa širšiu škálu foriem.

Sociálne siete, podpora a komunitná pomoc

Neformálna podpora a pomoc zo strany sociálnych sietí a komunity zahŕňa emocionálnu, informačnú a inštrumentálnu asistenciu, pričom môže mať podobu emocionálnej podpory, finančnej pomoci, zdieľania informácií o práci či bývaní a praktickej pomoci v každodennom živote, s cieľom pomôcť jednotlivcom zvládať rôzne situácie, kľúčové pre život utečieniek a utečencov vo vysídlení. Táto forma podpory sa vzťahuje na interpersonálne vzťahy v rámci sociálnej siete jednotlivca, do ktorej patria rodinní príslušníci, priateľky, susedia, inštitúcie, kolegovia, opatrovatelky alebo podporné skupiny (Thoits, 2011).

Náš výskum ukazuje, že **ukrajinské utečenky a utečenci na Slovensku sa primárne spoliehajú na vlastnú ukrajinskú komunitu, zatiaľ čo ich väzby na ľudí zo Slovenska sú menej početné a spravidla užšie.** V prieskume sme

sa pýtali, koľko ľudí – či už z Ukrajiny žijúcich na Slovensku alebo zo Slovenska – respondenti a respondentky považujú za dostatočne blízkych na to, aby sa na nich mohli spoľahnúť v prípade vážnych osobných, finančných alebo iných problémov. Z odpovedí vyplynulo, že väčšina uvádza 3 a viac blízkych ľudí z Ukrajiny (48,7 %) v porovnaní s tými zo Slovenska (30,6 %), čo naznačuje, že hlavný zdroj pomoci a podpory pochádza z ukrajinskej komunity. Zároveň, len 6,8 % respondentov a respondentiek nemá na Slovensku blízku osobu z Ukrajiny, no až 13,1 % nemá nikoho blízkeho zo Slovenska. Viac ako polovica (51,9 %) respondentov má len 1 – 2 blízkych zo Slovenska, pričom ženy (54,2 %) sa na nich spoliehajú častejšie než muži (47,1 %). Zároveň sa ukazuje, že ženy majú celkovo stabilnejšie sociálne siete než muži, pričom ich väzby na ľudí zo Slovenska sú síce menej početné, ale pevnejšie. **Tieto zistenia poukazujú na kľúčovú úlohu ukrajinskej komunity v poskytovaní vzájomnej pomoci.**

Tabuľka 10: Prehľad sociálnej podpory od ľudí z Ukrajiny a zo Slovenska

Počet blízkych osôb	Ľudia z Ukrajiny – Celý súbor (%)	Ľudia z Ukrajiny – Muži (%)	Ľudia z Ukrajiny – Ženy (%)	Ľudia zo SR – Celý súbor (%)	Ľudia zo SR – Muži (%)	Ľudia zo SR – Ženy (%)
Nikto	6,8 %	5,8 %	7,4 %	13,1 %	15,5 %	12,0 %
1 – 2 osoby	41,4 %	42,00 %	40,6 %	51,9 %	47,1 %	54,2 %
3 – 5 osôb	36,8 %	36,2 %	37,5 %	22,3 %	23,6 %	21,9 %
6 a viac osôb	11,9 %	13,2 %	11,4 %	8,4 %	10,3 %	7,4 %
Neviem/nechcem odpovedať	3,2 %	2,9 %	3,1 %	4,4 %	3,5 %	4,6 %

Aj v kvalitatívnej sonde bola podpora a pomoc vo vysídlení opisovaná predovšetkým prostredníctvom neformálnych sietí. Pokiaľ ide o praktickú pomoc, ženy najčastejšie spomínali vlastné matky/svokry, kamarátky a/alebo spolubývajúce, ale aj pracovnú komunitu - kolegov a kolegyně. Participantky uvádzali ako zdroj podpory aj internetové fóra a diskusné skupiny na sociálnych sieťach: „Tiež manželova matka, ale tu sme sa skamarátili s jednou rodinou z manželovej práce, s dievčaťom a jej rodinou, a veľmi sa navzájom podporujeme.

Môžeme sa poradiť aj o niečom, čo sa týka Slovenska, aj o takých organizačných a právnych veciach, a ešte pracovná komunita manžela, lebo každý tam má nejaké skúsenosti.“ (Vasylina, 33 rokov, 1 dieťa)

V prípade finančných ťažkostí sa ukrajinskí utečienky a utečenci obracajú na svoje sociálne siete nielen na Slovensku, ale aj na Ukrajine. Participantky vo fókusových skupinách uvádzali, že ich primárnym zdrojom finančnej podpory sú predovšetkým priatelia a známi, najmä z ukrajinskej komunity na Slovensku, ale aj rodinní príslušníci či slovenskí kolegovia a kolegyně z práce. Zároveň viaceré opisovali, že vzhľadom na svoju finančne náročnú situáciu na Slovensku dostávajú – aspoň symbolickú – podporu od svojich manželov na Ukrajine. V niektorých prípadoch im dočasne pomáhali aj ich rodičia žijúci na Ukrajine: „Teraz mi manžel môže trochu pomôcť... To, čo môže manžel previesť z Ukrajiny... príjem v hrivnách nezodpovedá výdavkom tu v eurách...To, čo pomáha, je nedostatočné, aby sa vyrovnali a pokryli potreby.“ (Yana, vek 43, 2 deti)

Ukrajinské utečienky a utečenci na Slovensku sa pri finančných ťažkostiach nespoliehajú len na miestne zdroje, ale aktivizujú svoju širšiu sieť kontaktov, ktorá zahŕňa komunitu na Slovensku aj rodinných príslušníkov na Ukrajine. Dôležitým aspektom je aj spätný tok finančnej podpory, keďže v niektorých prípadoch poskytujú utečenkám a utečencom pomoc ich blízki na Ukrajine, najmä manželia a rodičia. Táto dynamika poukazuje na vzájomnú transnacionálnu previazanosť rodinných a komunitných vzťahov, ktoré pretrvávajú aj napriek geografickej odlúčenosti.

Transnacionálna previazanosť: rodinné vzťahy, kontakty a väzby

V dôsledku vojny a vysídlenia žijú rodiny ľudí z Ukrajiny v rôznych krajinách, no napriek tomu si udržiavajú silné väzby s rodinnými príslušníkmi a zachovávajú pocit rodinnej spolupatričnosti prostredníctvom transnacionálnych praktík pomoci, starostlivosti a vzájomnej podpory (Bryceson & Vuorela, 2002; Cienfuegos-Illanes & Brandhorst, 2023). Náš výskum ukazuje, že **utečenci a utečenky žijúce na Slovensku si udržiavajú intenzívne kontakty so svojou rodinou a priateľmi na Ukrajine**. Väčšina respondentov a respondentiek (77,5 %) komunikuje s blízkymi na Ukrajine aspoň raz týždenne, pričom až 23,5 % je s nimi v kontakte denne. Najčastejšie sa komunikácia odohráva 2 až 3× do týždňa (29,2 %). Ženy udržiavajú mierne intenzívnejší kontakt so svojimi blízkymi než muži.

Tabuľka 11: Frekvencia kontaktu s ľuďmi na Ukrajine

Frekvencia kontaktu	Celý súbor (%)	Muži (%)	Ženy (%)
Každý deň	23,5 %	20,1 %	25,5 %
2 – 3 krát do týždňa	29,2 %	28,7 %	29,2 %
Minimálne raz za týždeň	24,9 %	26,4 %	23,7 %
Minimálne raz za mesiac	15,7 %	16,1 %	15,7 %
Menej často	6,8 %	8,6 %	5,9 %

V kvalitatívnej sonde participantky zdôrazňovali, že komunikácia s rodinou, manželom, blízkymi a priateľmi na Ukrajine je pre ne veľmi častá a dôležitá. Zároveň vyjadrovali silnú túžbu po fyzickej blízkosti so svojimi blízkymi: „*S rodinou som v kontakte každý deň, čo je tiež veľké plus. Neviem, ako by sme to zvládli bez tých každodenných videohovorov, nielen každý deň, ale aj niekoľkokrát... Objatia mi, samozrejme, chýbajú, ale tak to proste je.*“ (Lyudmyla, vek 46, 2 deti)

Z hľadiska komunikačných foriem v skupinových rozhovoroch dominovali platformy umožňujúce videohovory a čet, ako WhatsApp, Viber a Telegram. Tieto nástroje zohrávali kľúčovú úlohu v intergeneračnej a rodinnej komunikácii, pričom prostredníctvom nich prebiehala aj komunikácia s otcami, ktorí zostali na Ukrajine, a so starými rodičmi: „*No, moje deti sa s otcom rozprávajú každý deň, vždy cez video, veľmi sa im to páči, čakajú, že k nám príde na prázdniny... No a deti sú v poriadku, komunikujú rovnako, možno sú si aj bližšie.*“ (Yana, vek 43, 2 deti)

Časté kontakty a interakcie sú do veľkej miery motivované aj potrebou starostlivosti o rodinných príslušníkov, ktorí zostali na Ukrajine. Náš výskum ukazuje, že táto potreba je výrazná – viac ako polovica opýtaných (51,9 %) uviedla, že na Ukrajine majú blízkych, ktorí aktuálne potrebujú starostlivosť. Muži deklarovali, že sa musia starať o niekoho na Ukrajine o niečo častejšie než ženy (54,6 % oproti 51,1 % u žien).

Tabuľka 12: Prehľad blízkych, ktorí zostali na Ukrajine a potrebujú starostlivosť

Frekvencia kontaktu	Celý súbor (%)	Muži (%)	Ženy (%)
Má niekoho na Ukrajine, kto potrebuje starostlivosť	51,9 %	54,6 %	51,1 %
Nemá nikoho na Ukrajine, kto potrebuje starostlivosť	48,1 %	45,4 %	48,9 %
Starí rodičia	55,9 %	57,9 %	54,8 %
Rodičia	60,5 %	60,0 %	60,8 %
Chorý partner	3,8 %	2,1 %	4,8 %
Deti	5,4 %	5, %	5,4 %
Zvieratá	18,0 %	14,7 %	19,9 %
Iné osoby	4,2 %	5,3 %	3,6 %

Najčastejšie zostali na Ukrajine rodičia (60,5 %) a starí rodičia (55,9 %), pričom rozdiel medzi mužmi a ženami je v tomto ohľade minimálny. Ženy častejšie uvádzajú starostlivosť o chorého partnera (4,8 %) ako muži (2,1 %). Na Ukrajine však nezostali len rodinní príslušníci, ale aj opustené domy, hospodárstva a zvieratá, o ktoré sa utečenky a utečenci nemôžu priamo starať. Podľa výskumu 18,0 % opýtaných uviedlo, že na Ukrajine zostali ich zvieratá. To naznačuje, že **okrem starostlivosti o blízkych mnohí utečenky a utečenci riešia aj zodpovednosť za majetok a živé bytosti, ktoré po odchode zostali bez priamej opatery.**

Potrebu starostlivosti rozvíjali aj participantky v skupinových rozhovoroch, kde najčastejšie opisovali, že sa snažia zabezpečiť pomoc svojim rodičom alebo svokrovcom, ktorí zostali na Ukrajine: *„Moja rodina zostala na Ukrajine...my sme jediní, ktorí odišli. Moji rodičia nie sú veľmi starí, majú tiež okolo sedemdesiatky, ale pomáhali sme im odtiaľ aj odtiaľto [na Ukrajine, ale aj teraz zo Slovenska – pozn.], takže nám je to jedno v podstate. Moja sestra, chvalabohu, a jej rodina všetko zvládajú sami, nič také nepotrebujú. Manželova rodina tiež buď zostala na Ukrajine, alebo sa vrátila na Ukrajinu z Nemecka. Vlastne podpora je tam vždy, takpovediac štandardná podpora. Nedeje sa nič zvláštne, nič sa nezmenilo. Takže to je všetko.“* (Yelizaveta, vek 43, 2 deti)

Podoby a rozsah podpory ľudí na Ukrajine „na diaľku“

Ako však ukrajinské utečenky a utečenci na Slovensku podporujú svojich blízkych, ktorí zostali na Ukrajine? V kvantitatívnom prieskume sme skúmali rôzne formy pomoci – emocionálnu, materiálnu, finančnú a podporu armády. Zistenia ukazujú, že **najsilnejším prvkom tejto podpory sú pevné rodinné väzby, pričom dominujúcou formou pomoci je emocionálna podpora.**

Tabuľka 13: Prehľad blízkych, ktorí zostali na Ukrajine a potrebujú starostlivosť

Spôsob pomoci	Celý súbor (%)	Muži (%)	Ženy (%)
Emocionálna podpora	53,3 %	46,6 %	57,2 %
Materiálna pomoc	29,2 %	32,8 %	27,4 %
Potraviny	18,5 %	17,2 %	19,4 %
Finančná pomoc	46,7 %	50,6 %	44,9 %
Kúpa služieb na diaľku	3,8 %	4,0 %	3,7 %
Podpora armády	5,6 %	3,5 %	6,5 %
Iné formy pomoci	3,6 %	2,9 %	4,00 %

Najčastejšou formou pomoci je emocionálna podpora (53,3 %). Viac ako polovica utečieniek a utečencov pravidelne poskytuje emocionálnu podporu svojim rodinám, známym a blízkym na Ukrajine. Ženy (57,2 %) poskytujú emocionálnu podporu častejšie ako muži (46,6 %), čo môže súvisieť s ich väčšou tendenciou udržiavať rodinné a sociálne väzby. **Takmer polovica opýtaných (46,7 %) posieľa na Ukrajinu peniaze, pričom muži (50,6 %) posielajú finančnú pomoc častejšie ako ženy (44,9 %).** Dôvodom môže byť, že mnohí muži naďalej nesú ekonomickú zodpovednosť za svojich blízkych a zároveň majú v novej krajine väčšiu ekonomickú stabilitu. Materiálna pomoc a potraviny sú menej časté. Len približne 30 % respondentov poskytuje materiálnu pomoc

(oblečenie, lieky, vybavenie), pričom muži sú v tejto oblasti o niečo aktívnejší (32,8 %) ako ženy (27,4 %). Ešte menej respondentov a respondentiek (18,5 %) posieľa na Ukrajinu potraviny, čo môže byť spôsobené aj tým, že na Ukrajinu z bezpečnostných dôvodov necestujú. Kúpa služieb na diaľku je zriedkavá (3,8 %) a zahŕňa napríklad platenú sociálnu a zdravotnú starostlivosť o starších dospelých. Podpora armády je nízka (5,6 %), ale ženy (6,5 %) ju poskytujú častejšie ako muži (3,5 %). Väčšina utečieniek a utečencov sa sústreďuje na základné formy pomoci, ako je emocionálna a finančná podpora.

Duševné zdravie utečieniek a utečencov

Neistá situácia na Slovensku, stres spojený so starostlivosťou a finančným zabezpečením rodiny, obavy o situáciu a blízkych na Ukrajine, ako aj nejasné vyhliadky do budúcnosti majú vplyv na duševné zdravie utečieniek a utečencov. Takmer štvrtina z nich zažívala v priebehu posledného týždňa značnú časť alebo väčšinu času depresívne pocity a pätina prežívala značnú časť alebo väčšinu času stres. Podobne, štvrtina uviedla, že značnú časť alebo väčšinu času nezažívali žiadne pozitívne pocity. Na celkovej škále prežívania sa ich hodnoty pohybovali v rozsahu 1,75 – 2,75.

Tabuľka 14: Pocity, ktoré prežívali počas minulého týždňa

	Neprežíval/a som žiadne pozitívne pocity	V určitých situáciách som reagoval/a prehnané	Cítil/a som sa smutne a sklúčene	Cítil/a som sa nervózne a musel/a som s tým niečo urobiť
Neplatilo to pre mňa vôbec	31,20 %	30,20 %	25,60 %	34,20 %
Platilo to pre mňa niekedy	43,50 %	52,50 %	51,90 %	44,10 %
Platilo to pre mňa značnú časť času	22,90 %	16,50 %	19,50 %	18,70 %
Platilo to pre mňa väčšinu času	2,40 %	0,80 %	3 %	3 %

Tieto výsledky poukazujú na prítomné ťažkosti s duševným zdravím medzi utečenkami a utečencami z Ukrajiny.

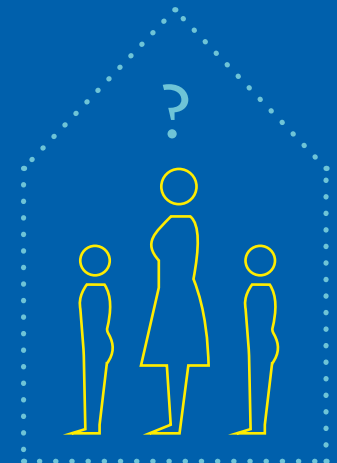
Sú v súlade s inými výskumami zameranými na mentálne zdravie u tejto populácie, ktoré poukazujú na viacero možných dôvodov – traumy spojené s vojnou a s núteným odchodom z ich domovov a kumulatívny stres spojený s relokáciou, adaptáciou a integráciou v novej krajine (Ellis et al., 2024; Buchcik et al., 2023). Zároveň však pretrvávajú problémy s dostupnosťou služieb na podporu duševného zdravia. Podľa prieskumu UNHCR (2025), len 32 % ľudí z Ukrajiny na Slovensku, ktorí pociťovali psychické problémy, vyhľadalo odbornú pomoc.

Zhrnutie

Zistenia z nášho výskumu poukazujú na komplexnú situáciu starostlivosti v rodinách ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku. Dominantné zastúpenie žien, vysoký podiel jednorodičovských domácností a viacgeneračné bývanie vytvárajú špecifické výzvy v oblasti starostlivosti o deti, starších členov domácnosti a udržiavania transnacionálnych väzieb. Nedostatky v infraštruktúre starostlivosti, obmedzený prístup k materským školám či flexibilným pracovným možnostiam pre rodičov situáciu ešte viac komplikujú a ponechávajú ich v zraniteľnej pozícii. Špecificky zraniteľnou skupinou sú osamelé ženy s deťmi, ktoré napriek tomu, že pracujú, majú problém finančne zabezpečiť všetky potreby rodiny vrátane bývania.

Zároveň sa však ukazuje význam sociálnych sietí, komunitnej pomoci a neformálnych stratégií starostlivosti, ktoré kompenzujú nedostupnosť inštitucionálnej podpory. Hoci sa ukrajinská komunita ukazuje ako hlavný zdroj pomoci, väzby so slovenskou spoločnosťou sú tiež dôležitým zdrojom neformálnej pomoci a podpory, predovšetkým u žien. Transnacionálna previazanosť zároveň predstavuje ďalší zdroj pomoci a podpory nielen smerom zo Slovenska na Ukrajinu, ale aj smerom na Slovensko.

Podpora utečieniek a utečencov by mala zohľadňovať špecifické výzvy v oblasti starostlivosti a zahŕňať rozvoj dostupných služieb – najmä v oblasti predškolskej starostlivosti, flexibilných pracovných podmienok a psychosociálnej podpory. Zároveň je potrebné posilniť možnosti interakcie a prepojenia medzi ukrajinskou a slovenskou komunitou, čím sa vytvoria udržateľnejšie mechanizmy ich podpory a integrácie.

Špecificky zraniteľnou skupinou sú osamelé ženy s deťmi

Integrácia ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku a jej psychologické súvislosti

Pocit prijatia a prináležania k novej krajine predstavuje jeden z kľúčových aspektov úspešnej integrácie utečieniek a utečencov. Tento proces zahŕňa nielen praktické aspekty usadenia sa v novom prostredí ako je napríklad osvojenie si jazyka či integrácia na trhu práce, ale aj komplexné psychologické procesy spojené s budovaním vzťahov s majoritnou populáciou a redefinovaním vlastnej identity. Pre ľudí z Ukrajiny, ktorí prišli na Slovensko v dôsledku vojny, je táto otázka obzvlášť aktuálna.

Výskumy ukazujú, že kvalita sociálnych interakcií medzi migrantmi a domácou populáciou významne ovplyvňuje nielen mieru ich integrácie, ale aj celkovú životnú spokojnosť a psychickú pohodu (wellbeing) (Kadlečíková et al., 2011; Popper et al., 2006). Jazyková bariéra pritom často predstavuje prvú významnú prekážku v procese začleňovania sa do novej spoločnosti. Zároveň však práve prekonávanie týchto prekážok a budovanie medziľudských vzťahov môže viesť k posilneniu pocitu spolupatričnosti a formovaniu novej, komplexnejšej identity (Hynie, 2018).

V tejto kapitole sa zameriame na tri vzájomne prepojené aspekty integračného procesu ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku:

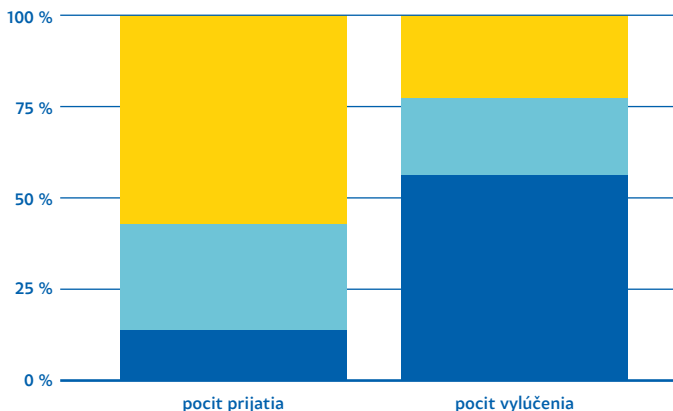
- mieru vnímaného prijatia väčšinovou spoločnosťou;
- charakter a kvalitu kontaktov s domácim obyvateľstvom;
- a identitu a pocit príslušnosti v novom prostredí.

Miera vnímaného prijatia väčšinou spoločnosťou

Našich respondentiek a respondentov sme sa opýtali, do akej miery sa na Slovensku cítia byť prijatí respektíve vylúčení preto, že pochádzajú z Ukrajiny. 57,7 % z nich uviedlo, že sa na Slovensku cítia byť prijatí. Podobne, 56,6 % neuviedlo skúsenosť s vylúčením respektíve zlým zaobchádzaním pre svoj pôvod. Naopak, takmer štvrtina respondentiek a respondentov (23,3 %) uviedla, že má skúsenosť s neprijatím resp. zlým zaobchádzaním a takmer tretina (30 %) mala ambivalentný postoj pokiaľ ide o ich prijatie zo strany majoritnej spoločnosti.

Graf 1: Miera vnímaného prijatia resp. vylúčenia majoritou spoločnosťou

● skôr alebo úplne súhlasia
● ani súhlasia, ani nesúhlasia
● skôr alebo vôbec nesúhlasia

Pre integráciu do novej spoločnosti je dôležité aj to, ako utečanky a utečenci vnímajú pohľad majoritnej populácie na nich (Te Lindert et al., 2022). 61,1 % respondentiek a respondentov súhlasí alebo silne súhlasí s tým, že Slováci a Slovenky majú voči ľuďom z Ukrajiny vo všeobecnosti pozitívny postoj, sú k nim priateľskí a chcú s nimi tráviť čas. Podobne, menej ako pätina (19,6 %) si myslí, že dojmy Slovákov o Ukrajincoch sú vo všeobecnosti veľmi alebo skôr negatívne a 38,8 % si naopak myslí, že sú veľmi alebo skôr pozitívne. Takmer rovnaké množstvo respondentiek a respondentov (41,6 %) sa však domnieva, že tieto dojmy nie sú ani pozitívne, ani negatívne, čo môže viesť k nejednoznačnému vnímaniu signálov, ktoré utečenkám a utečencom vysielajú príslušníci a príslušníčky majoritnej spoločnosti.

Nasledujúci príbeh naznačuje, že osobné kontakty medzi ľuďmi z Ukrajiny a ľuďmi z majoritnej spoločnosti naprieč rôznymi vekovými kategóriami môžu byť dôležitým faktorom pri budovaní vzájomného porozumenia a pozitívnych vzťahov. Jeden z mladých respondentov z Ukrajiny vo fókusovej skupine opísal svoju pozitívnu skúsenosť so stretnutím so starším Slovákom nasledovne:

„Po škole som išiel na autobus, čakal som na zastávke a pristúpil ku mne nejaký starší pán a začal sa so mnou rozprávať. Bol Slovak a ja som vedel po slovensky, tak sme sa rozprávali. Povedal, že kedysi dávno žil na Ukrajine, že tam študuje jeho dcéra. Porozprávali sme sa a išiel ďalej.“ (Vladymyr, 15 rokov)

Dôležitým priestorom pre sociálnu integráciu ľudí z Ukrajiny a upevňovanie kontaktov so Slovákami je aj pracovné prostredie. Pozitívne vzťahy k práci môžu prispievať aj k prežívaniu spokojnosti so životom.

„Pracujem v obchode, potreby pre domácnosť, mám pracovnú zmluvu. Pracujem viac ako rok, predtým som pracovala ako majster. Momentálne sa mi práca páči. Slováci sa ku mne správali veľmi dobre. Stali sa nielen mojimi kolegami, ale aj priateľmi. Stále tam pracujem. Som spokojná.“ (Svitlana, vek 37, 1 dieťa)

Podobne, kvantitatívne dáta naznačujú, že 60 % respondentiek a respondentov momentálne cíti spokojnosť so svojim životom, kým len 14,4% sa cíti byť nespokojných a niečo viac než štvrtina (25,5%) je rovnako spokojná ako nespokojná. Zároveň sa však ukazuje vzťah medzi pocitom prijatia a spokojnosťou so životom: ak respondentky a respondenti vnímajú, že majoritná populácia ich neprijíma, pociťujú aj menšiu spokojnosť so životom ($r = 0.34$)^[1].

Charakter a kvalita kontaktov s domácim obyvateľstvom

Pre integráciu k utečienkam a utečencov je dôležité aj to, aby sa im podarilo prekonať jazykovú bariéru. **Väčšina respondentiek a respondentov uvádza, že ovláda slovenčinu na dostatočnej úrovni na to, aby dokázali komunikovať.** Hoci len 2,2 % z nich uvádza znalosti slovenčiny na úrovni materinského jazyka, takmer štvrtina (23,6 %) dokáže v slovenčine plynule konverzovať a písať a takmer polovica (45,2 %) sa po slovensky dohovori v bežných situáciách a rozumie textu.

[1] V tejto zátvorke, aj v zátvorkách v nasledujúcom texte je uvedená hodnota korelačného koeficientu „r“, ktorá popisuje silu vzťahu medzi menovanými premennými. Čím je číslo bližšie k 1, tým silnejší je vzťah medzi premennými. Hodnota čísla r kvôli zjednodušeniu nevyjadruje smerovanie korelácie, ktoré je naznačené v texte, ale iba silu vzťahu.

Napriek tomu, že jazyková bariéra môže predstavovať výzvu, niektoré respondentky a respondenti ju nevnímajú ako zásadný problém, aj vzhľadom na príbuznosť slovenčiny a ukrajinčiny. Ako to vyjadril jeden z mladých účastníkov výskumu:

„Predtým som chodieval na kurzy slovenčiny, ale potom som to nechal. Nevieť, ako to vysvetliť... Hoci mám jazykovú bariéru, nie je až takou prekážkou. Slovenčina je podobná ukrajinčine, takže až taký problém to nie je.“ (Sebastian, 17 rokov)

Slovenský jazyk respondentky a respondenti používajú vždy alebo pravidelne najmä na úradoch (79,4 %), vo verejných priestoroch (75,3 %) alebo v práci (67 %). Až 43,2 % v slovenčine vždy alebo pravidelne komunikuje aj so svojimi priateľmi a známymi, 31 % v komunikácii s nimi slovenčinu používa niekedy. V domácnosti však 47,2 % respondentiek a respondentov slovenčinu nepoužíva nikdy alebo len veľmi zriedka a 27,9 % ju používa len niekedy. Zaujímavé je, že používanie slovenčiny súvisí s nižším vzdelaním ($r = 0.34$), čo naznačuje, že respondentky a respondenti s VŠ vzdelaním skôr v komunikácii používajú angličtinu alebo iný cudzí jazyk. Podobne, po slovensky v o niečo vyššej miere komunikujú skôr starší než mladší respondenti a respondentky ($r = 0.28$).

Jazyk je obzvlášť dôležitý pre pracovnú integráciu a možnosť zamestnať sa na Slovensku vo svojom odbore.

Pri prekonávaní jazykovej bariéry je dôležitá aj podpora a pozitívne vzťahy v pracovnom kolektíve:

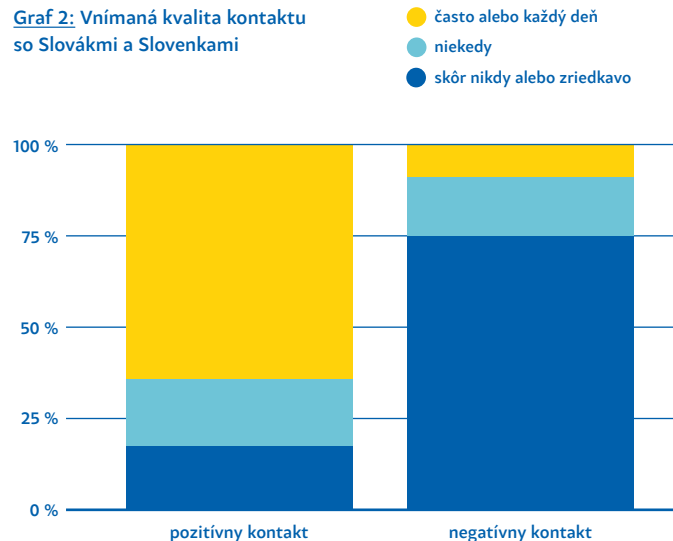
„Na začiatku, keď som sem prišla, som nevedela po slovensky, tak som išla do práce, kam ma vzali. V pekárni, to nie je v mojom odbore. Narazila som na tím piatich Slovákov. Boli veľmi priateľskí, pracovala som sedem mesiacov a počas tejto

doby som sa naučila jazyk. Bolo to živé cvičenie. Nevedeli po anglicky, takže sme museli hovoriť po slovensky. Potom som sa zamestnala vo svojej špecializácii, preložila som diplom, pretože je drahé preložiť diplom a urobiť nostrifikáciu. (...) Od apríla pracujem v inom zamestnaní, povoláním som chemik, a teraz sa mi moja práca veľmi páči, dobre, podobne ako doma, trochu iná, ale vo svojej špecializácii. Som šťastná a opäť máme tím. Nebol tam ani jeden Ukrajinec, ktorý by mi to nejako uľahčil, ale naučila som sa jazyk.” (Olha, vek 34, 1 dieťa)

Respondentiek a respondentov sme sa tiež pýtali na ich skúsenosti a kvalitu kontaktu so Slovákmi a Slovenkami. Zaujímali nás tak pozitívne skúsenosti z komunikácie a interakcií či priateľské vzťahy (pozitívny kontakt), ako aj negatívne skúsenosti z komunikácie a nedorozumenia (negatívny kontakt). Naše výsledky naznačujú, že tri štvrtiny respondentiek a respondentov (75,2 %) uvádzajú len minimálne (skôr nikdy alebo zriedkavo) negatívne skúsenosti s kontaktom so Slovákmi a Slovenkami, pričom takmer dve tretiny opýtaných naopak uvádzajú časté pozitívne (často alebo každý deň) skúsenosti z kontaktu.

Naše výsledky ďalej naznačujú, že viac než dve tretiny respondentiek a respondentov (67,8 %) prejavujú záujem o nadviazanie ešte bližších kontaktov s ľuďmi zo Slovenska a takmer dve tretiny (62,9 %) by s nimi chceli tráviť viac času. To naznačuje silnú motiváciu k sociálnej integrácii ako jednej z dôležitých dimenzií integrácie (IOM, 2008). Tento záujem o hlbšie sociálne väzby môže odrážať tak prirodzenú potrebu prekonať izoláciu a vybudovať si podpornú sieť v novom prostredí (pozri napr. Shaw & Wachter, 2024), ako aj prag-

Graf 2: Vnímaná kvalita kontaktu so Slovákmi a Slovenkami

matickú snahu lepšie sa orientovať v slovenskej spoločnosti a získať prístup k pracovným či iným príležitostiam.

Keď sme sa vo fókusovej skupine opýtali pracujúcich žien, či v práci dominantne komunikujú so Slovákmi alebo s Ukrajincami, vyjadrili pozitívne skúsenosti z interakcií so slovenskými kolegami a kolegyňami.

„Slovenskí kolegovia sa správajú slušne. Pracujem so Slovákmi a Ukrajincami v tíme. Ukrajinci a Slováci sa k sebe správajú dobre. (...) Slováci sú veľmi príjemní, veľmi priateľskí, pozitívni, usmievaví, teda celkovo v pohode.” (Anna, vek 44, 1 dieťa):

„Tak isto, komunikujem so Slovákmi. (...) Veľa ľudí vie po rusky už od čias Sovietskeho zväzu. To znamená, že neexistuje jazyková

bariéra. Sú veľmi priateľskí. Pre ukrajinských študentov je to ale trochu ťažké." (Oksana, vek 57, bezdetná):

„No Slováci sú Slováci, super. A u mňa v práci Slováci sa učia ukrajinčinu. Hovorí, že prídu obnoviť Ukrajinu.“ (Alina, vek 26, bezdetná)

Každodenné interakcie s domácim obyvateľstvom a ich povaha sú veľmi dôležité pre psychologickú adaptáciu a well-being ľudí, ktorí sa prisťahovali do nového prostredia (Kenfack et al., 2024). Náš výskum ukazuje, **že skúsenosti s miestnymi obyvateľmi zohrávajú kľúčovú úlohu v spokojnosti respondentov a respondentiek so životom, v ich emocionálnom prežívaní a vnímaní vlastnej identity.** Ak sú tieto kontakty negatívne, utečenky a utečenci sa cítia byť menej zapojení do spoločnosti. Naopak, pozitívne interakcie im pomáhajú lepšie sa adaptovať a vnímať Slovensko ako svoj nový domov.

Napríklad, negatívne skúsenosti môžu oslabovať psychickú pohodu ľudí z Ukrajiny a ochotu začleniť sa. Tí, ktorí sa stretávajú s negatívnym správaním zo strany majority, sú menej spokojní so svojím životom ($r = 0.34$) a častejšie prežívajú negatívne emócie, ako je smútok, respektíve pociťujú nervozitu a stres ($r = 0.41$). Okrem toho sa o niečo viac identifikujú ako utečenci/ky ($r = 0.15$), čo môže signalizovať, že sa cítia vylúčení zo slovenskej spoločnosti. Tí, ktorí prežívajú viac negatívnych skúseností s majoritou, zároveň do väčšej miery vnímajú negatívne postoje Slovákov k Ukrajincom ($r = .45$) a majú častejšie skúsenosť so spoločenským neuznaním ($r = .51$), teda pocitom, že ich identita a spoločenská situácia nie sú správne chápané alebo sú prehliadané. Tieto faktory môžu súvisieť aj so sociálnym správaním

utečieniek a utečencov – tí, ktorí častejšie zažívajú negatívne interakcie, sú aj menej ochotní nadväzovať kontakt s ľuďmi zo Slovenska ($r = 0.28$). Navyše, čím viac sa niekto vníma ako utečenka alebo utečenec, tým menej je spokojný so svojím životom ($r = 0.21$), čo naznačuje, že sociálna izolácia a stigmatizácia môžu súvisieť s menšou psychickou pohodou.

Naopak, **pozitívne kontakty so Slovákami a Slovenkami podporujú sociálnu integráciu utečieniek a utečencov a zvyšujú ich kvalitu života.** Sú celkovo spokojnejší so životom ($r = 0.39$) a prežívajú menej negatívnych emócií ($r = 0.30$). Cítia sa o niečo menej ako utečenci/ky ($r = 0.13$) a o niečo viac sa identifikujú ako obyvatelia/ky Slovenska ($r = 0.19$) a Európskej únie ($r = 0.13$).

Dôležitým zistením je, že pozitívny kontakt **súvisí s vyššou motiváciou** utečieniek a utečencov zostať na Slovensku ($r = .19$) a zároveň **môže podporovať** budovanie sociálnych väzieb – ľudia s častejšími pozitívnymi skúsenosťami so Slovákami a Slovenkami majú väčší záujem o ďalšie interakcie ($r = .37$). To **naznačuje**, že vytváranie bezpečného a podporného prostredia môže výrazne ovplyvniť ich rozhodnutie zotrvať v krajine a aktívne sa zapájať do spoločnosti.

Naše dáta takisto naznačujú, že respondentky a respondenti s vyšším vzdelaním o niečo viac vyhľadávajú kontakt so Slovákami a Slovenkami ($r = 0.15$), vnímajú kontakty s nimi ako o niečo príjemnejšie ($r = 0.16$) a prežívajú o niečo menší pocit vylúčenia ($r = 0.11$). Vnímanie interakcií so Slovákami a Slovenkami súvisí aj s vekom respondentiek a respondentov. Kým mladší vnímajú kontakt skôr ako príjemný ($r = 0.17$), pocit vylúčenia skôr narastá s vyšším vekom ($r = 0.13$).

Ako napovedajú aj nasledujúce príbehy z fókusových skupín, **sociálna integrácia je postupný proces a niekedy môže byť náročná, ale uľahčuje ju práve pozitívny kontakt a sociálne interakcie a komunikácia s kolegami v práci alebo rovesníkmi v škole.** Práve škola je dôležitou inštitúciou, ktorá môže podporovať spoluprácu a rovnocenný pozitívny kontakt medzi slovenskými a ukrajinskými deťmi a dospelávajúcimi, a budovať tak dôveru v kontakt (Turner & Cameron, 2016).

„Nemala som žiadne problémy, môj syn je sám v triede Ukrajiniec a to mu pravdepodobne pomohlo rýchlo začať hovoriť, komunikovať po slovensky so slovenskými deťmi. Prišla som domov z práce, máme dom plný Ukrajincov, máme ukrajinských susedov, ale aj naše deti a nejakých Slovákov. (...) Som veľmi rada, že môj syn začal komunikovať a komunikuje s nimi, pretože si myslím, že pomohlo, že v triede neboli žiadne ukrajinské deti, ktorých by sa držal, takže sa naučil komunikovať v slovenčine, so slovenskými deťmi. Bolo to ťažké, so slzami a všetkým ostatným, ale teraz, keď je táto cesta prekonaná, máme medzi priateľmi Slovákov.“ (Ania, vek 44, 1 dieťa)

V porovnaní s ich slovenskými rovesníkmi mladí respondenti a respondentky poukazovali na rozdiely v životných podmienkach. *„Ide o môj subjektívny názor, ale myslím, že máme trochu iné problémy. Po prvé, máme inú mentalitu. Na Slovensku alebo všeobecne v Európe môžu žiť študenti s rodičmi, ktorí ich podporujú, kým u nás predstavuje vek 17/18 rokov čas ísť svojou cestou. Takže slovenskí študenti sa môžu sústrediť na to, aby sa dobre učili a Ukrajinci si musia hľadať prácu a rozmyšľať nad osamostatnením a pritom aj študovať a zvládať svoj osobný, aj spoločenský život. No a navyše teraz,*

keď je vojna, to je ešte ťažšie. Ale každý má individuálnu situáciu. Mnohí odišli do zahraničia a keď neovládajú jazyk danej krajiny, je to veľmi náročné.“ (Timea, 18 rokov).

„Podľa mňa majú slovenské deti o niekoľko rokov dlhšie detstvo. Ukrajinci už v sedemnástich idú na vysokú školu... Môžeme povedať, že prestávajú byť deťmi. A to obzvlášť teraz počas vojny. Slováci študujú na vysokých školách pokojne aj do 26-ich rokov. Takže majú dlhšie detstvo.“ (Martin, 17 rokov)

Aj tieto príbehy naznačujú, že mladí ľudia z Ukrajiny čelia dvojitej záťaži. Okrem výziev spojených s dospelávaním, rýchlym osamostatnením sa, či hľadaním vlastnej identity, sa musia vyrovnávať aj s traumami z vojnových zážitkov (pozri napr. Kriglerová & Holka Chudžíková, 2025). Tieto faktory môžu značne ovplyvniť ich schopnosť integrovať sa a budovať si pozitívny kontakt s ich rovesníkmi zo Slovenska.

Identita a pocit prináležania k novej krajine

Pre úspešnú psychologickú integráciu utečieniek a utečencov je kľúčové, aby sa mohli integrovať spôsobom, ktorý im umožní zachovať si svoju pôvodnú identitu a kultúrne zázemie, ale zároveň prijímať aj prvky novej kultúry a vytvárať vzťah s hostiteľskou krajinou (pre prehľad pozri napr. Chvojková & Hřebíčková, 2018). Tento proces zahŕňa fyzické, emocionálne a psychologické prispôbenie, ktoré umožňuje jednotlivcom cítiť sa súčasťou nového spoločenstva a zároveň si zachovať svoju identitu. Kľúčovou je rovnováha medzi akceptovaním novej kultúry a udržiavaním pôvodných hodnôt (Berry, 1992). Podobne to vnímali aj participantky

vo fókusových skupinách: „No, určite sa chcem začleniť do tejto kultúry, trochu viac ju spoznať. Chcem sa tu nejako realizovať, myslím, realizovať sa ako Ukrajinka. Ako Ukrajinka, nie ako niekto, kto sem prišiel a ukázalo sa, že je 'poloSlovák' [úsmev].“ (Yeva, vek 31, 1 dieťa).

Našich respondentiek a respondentov sme sa opýtali, do akej miery sú rôzne miestne a skupinové príslušnosti (od lokálnej, cez národnú až po európsku alebo svetovú) veľmi alebo skôr dôležitou súčasťou ich identity, teda toho, kým sa cítia byť a ako vnímajú samých seba. Naše dáta naznačujú, že **dôležitou súčasťou identity respondentiek a respondentov je v prvom rade to, že sú občanmi/občiankami Ukrajiny (71,1 %) resp. príslušníkmi/príslušníčkami svojej etnickej skupiny/národa (64 %), ďalej obyvateľmi/obyvateľkami širšieho regiónu (61,4 %) resp. okresu, mesta alebo dediny (57,4 %) kde žili pred odchodom z Ukrajiny. Viac než polovica respondentiek a respondentov (50,4 %) považuje za veľmi alebo skôr dôležité pre svoju identitu to, že sú Európanmi/Európankami a takmer polovica (45,4 %) to, že sú obyvateľmi/obyvateľkami Slovenska.** Utečenecká identita, ktorú považuje za skôr alebo veľmi dôležitú 44,3 % respondentiek a respondentov, sa stáva výraznou najmä v prípade neprijatia zo strany Slovákov a negatívnych skúseností s kontaktom (Bobowik et al, 2017). Kým svetoobčanmi/svetoobčiankami sa cítia byť takmer tretina opýtaných (31,3 %), s bývalým Sovietskym zväzom sa identifikuje len približne pätina z nich (20,4 %).

Čím vyšší je vek respondentiek a respondentov, tým viac sa vnímajú ako obyvatelia/obyvateľky svojho okresu, mesta alebo dediny na Ukrajine ($r = 0.22$), ako obyvatelia/obyvateľky

širšieho regiónu pôvodu ($r = 0.19$), príslušníci/príslušníčky svojej etnickej skupiny/národa ($r = 0.16$), obyvatelia/obyvateľky bývalého Sovietskeho zväzu ($r = 0.20$ a ako utečenci/ky ($r = 0.12$). S identifikáciou slabo súvisí aj vzdelanie respondentov a respondentiek. Čím vyššie je ich vzdelanie, tým menej sa identifikujú s bývalým Sovietskym zväzom ($r = 0.12$) a, naopak, tým viac sa vnímajú ako obyvatelia/obyvateľky Slovenska ($r = 0.11$) a Európskej únie ($r = 0.12$).

Tabuľka 15: Identifikácia respondentov a respondentiek

	% respondentov, pre ktorých je táto identita skôr alebo veľmi dôležitá
Občan/občianka Ukrajiny	71,1
Zástupca/zástupkyňa svojej etnickej skupiny, národa	64
Obyvateľ/ka regiónu (oblasti, niekoľkých okresov) na Ukrajine	61,4
Obyvateľ/ka dediny, okresu alebo mesta na Ukrajine	57,4
Európan/ka	50,4
Obyvateľ/ka Slovenskej republiky	45,4
Utečenec /utečenka	44,3
Svetoobčan/svetoobčianka	31,3
Občan/občianka bývalého Sovietskeho zväzu	20,4

Naše výsledky naznačujú, že **Slovensko, ktoré bolo v kontexte medzinárodnej migrácie tradične vnímané ako tranzitná krajina, sa postupne transformuje na miesto, kde utečenky a utečenci hľadajú stabilitu a možnosť dlhodobého usadenia** (Přívarová et al., 2022; Štefančík et al., 2022).

Tento trend je zaujímavý v kontexte, že Slovensko, ako aj Česko, Poľsko a Maďarsko, sa stalo miestom, kde mnohé utečenky a utečenci z Ukrajiny našli bezpečie. Hoci niektorí pokračovali do západnej Európy, mnohí zostali v týchto krajinách, motivovaní geografickou blízkosťou, kultúrnou a jazykovou podobnosťou, ako aj možnosťou návratu na Ukrajinu a pomáhaním príbuzným (Morón, et al., 2024). Na základe skúseností so životom na Slovensku takmer dve tretiny (63,7 %) respondentiek a respondentov vnímajú Slovensko o niečo alebo oveľa pozitívnejšie ako pred svojím príchodom do krajiny a menej ako tretina (29,3%) ho vníma rovnako ako predtým.

Viac než tri štvrtiny opýtaných (76,3 %) zvažujú, že na Slovensku zostanú dlhšie ako päť rokov. Naopak, len menej než štvrtina (23,7 %) neuvažuje o tom, že by na Slovensku zostala dlhšie ako päť rokov. Výrazná prevaha tých, ktorí chcú na Slovensku zostať, je najmä vo vekovej skupine do 35 rokov (81,7 %) a medzi ľuďmi s vysokoškolským vzdelaním (90,8 %). Ak by respondentky a respondenti zvažovali návrat na Ukrajinu, bolo by to predovšetkým v prípade, ak by ich príbuzní alebo blízki na Ukrajine potrebovali, aby sa o nich postarali (45,4 %), alebo ak by zažili zlé zaobchádzanie zo strany Slovákov (18,8 %).

Výsledky fókusových skupín naznačujú, že ľudia rôznych vekových kategórií zvažujú zotrvanie na Slovensku z rozmanitých dôvodov, ako sú nové partnerské vzťahy a priateľstvá v prípade mladých dospelých, budúcnosť pre svoje deti v prípade rodičov maloletých detí alebo potreba stability a pokojného prežitia zvyšku života v prípade respondentiek a respondentov v strednom alebo seniorskom veku.

„No, áno, chodím so Slovákom, a preto tu mám priateľov a známych aj Slovákov. Na Ukrajine som svoj plnohodnotný život ešte nezačala, tak prečo ho nezačať tu.“ (Valeria, vek 20, bezdetná)

„Svoju budúcnosť vidím tu, v tejto krajine. Vidím tu aj budúcnosť svojej rodiny, ale stále chcem, aby som mohla ísť na Ukrajinu, a aby tam mohol ísť môj manžel. Teda, aby sa skončila vojna, pretože je tam ešte veľa blízkych ľudí, ktorých chcem vidieť. A tu chcem sebarealizáciu. Nevieť, dobrú budúcnosť pre moje dieťa, tak nejako, a vlastné bývanie.“ (Yeva, vek 31, 1 dieťa).

„Chcela by som pokračovať, lebo starnem, a nechce sa mi behať sem a tam, chcela by som sa usadiť na nejakom brehu, aby tam bol prístrešok, to bývanie, nejaká treba žiť. Nevieť, ako to bude na Ukrajine, sú tam všetci príbuzní, bolí ma duša, ale niet cesty späť. Znova niekam utiecť, zas byť zmätená. Možno keby som by mala 20 rokov, možno by som o tom uvažovala, ale áno, treba to nechať.“ (Anna, vek 44, 1 dieťa)

Zhrnutie

Veľká časť respondentiek a respondentov má záujem pokračovať v sociálnej integrácii do slovenskej spoločnosti. Pri interpretácii týchto výsledkov je však potrebné zohľadniť, že motivácia k budovaniu vzťahov s majoritnou populáciou môže mať rôzne pozadia. V kontexte pretrvávajúceho vojnového konfliktu na Ukrajine môže tento záujem reprezentovať tak krátkodobú adaptačnú stratégiu zameranú na zlepšenie aktuálnej kvality života, ako aj naznačovať dlhodobjšie plány na zotrvanie v krajine.

Hoci väčšinovo u našich respondentiek a respondentov dominuje skúsenosť s prijatím, značná časť (päťina) má skúsenosť aj s neprijatím, alebo je ich skúsenosť s príslušníkmi väčšinovej spoločnosti ambivalentná. Prijatie respektíve neprijatie súvisí aj s duševným zdravím, spokojnosťou a kvalitou života utečieniek a utečencov. Navyše, tí, ktorí sa cítia byť prijatí sa zároveň aj viac identifikujú so Slovenskom.

Viac než tri štvrtiny respondentiek a respondentov zvažujú, že na Slovensku zostanú dlhšie ako päť rokov, čo naznačuje posun v chápaní Slovenska ako tranzitného bodu smerom k miestu pre dlhodobú integráciu. Mnoho Ukrajincov a Ukrajinkiek sa rozhodlo zostať na Slovensku ako aj v ostatných krajinách V4, motivovaní geografickou, kultúrnou a jazykovou

blízkosťou. Tento trend vyžaduje rozvoj koordinovanej a komplexnej politiky, ktorá zabezpečí zlepšenie jazykovej podpory, prístupu k vzdelávaniu, pracovným príležitostiam a sociálnej inklúzii. Pre udržateľnú integráciu je potrebné vytvoriť celostnú štátnu stratégiu, ktorá podporí zapojenie ukrajinských utečieniek a utečencov do spoločnosti a umožní im prispieť k jej rozvoju.

Zhrnutie hlavných zistení zo Slovenskej republiky a Českej republiky

Spolupráca so Sociologickým ústavom AV ČR a informácia o výskume

Súčasťou správy sú aj hlavné zistenia partnerského projektu Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. (<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/5935-hlas-ukrajincu-vyzkumna-zprava>), ktoré rozširujú kontext výsledkov zo Slovenska a vytvárajú podklad pre identifikovanie podobností a rozdielov v situácii mapovania stavu a života ukrajinských utečencov a utečieniek v rôznych krajinách strednej Európy.

Sociologický ústav AV ČR, Centrum pre výskum verejnej mienky, realizuje projekt Hlas Ukrajincov. Projekt vznikol v rámci spolupráce Sociologického ústavu AV ČR a spoločnosti PAQ Research. Je to longitudinálny kvantitatívny výskum ukrajinskej populácie utečencov a utečieniek v Českej Republike, t. j. občanov a občianok Ukrajiny, ktorí prišli do ČR z dôvodu ruskej invázie zahájenej 24. februára 2022. Podobne ako výskum v SR aj výskum v ČR mapuje situáciu ukrajinských utečencov a utečieniek v kľúčových oblastiach integrácie a každodenného života, pričom sa opakovane zameriava predovšetkým na pracovné podmienky a začlenenie na trhu práce, príjmy a materiálne životné podmienky, bývanie, znalosť češtiny v dospeljej populácii a vzdelávanie a voľný čas detí. Zistenia poskytujú prehľad o problémoch, ktorým táto populácia čelí, a o faktoroch, ktoré ovplyvňujú jej adaptáciu, a pomáhajú lepšie porozumieť jej potrebám a dynamike procesu integrácie.

Panel ukrajinských utečencov a utečieniek bol vytvorený v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnych vecí ČR (MPSV) a nábor do panelu prebiehal spomedzi žiadateľov o humanitárnu dávku. Obnova panelu prebiehala v spolupráci s MPSV a Ministerstvom vnútra ČR (MV).

Integrácia ukrajinských utečieniek a utečencov v Slovenskej republike. Zhrnutie hlavných zistení:

- Ukrajinské utečenky a utečenci vykazujú vysokú mieru ekonomickej aktivity, pričom najčastejšie pracujú v sektore služieb a obchodu, kde je ich zastúpenie takmer dvojnásobné v porovnaní so slovenským priemerom, najmä v prípade žien.
- V aktuálnom zamestnaní pracujú v priemere viac ako rok (14 mesiacov) a 62,5 % pracujúcich Ukrajinkiek a Ukrajincov má uzatvorenú pracovnú zmluvu.
- Mnohé ukrajinské utečenky a utečenci sa nachádzajú v zraniteľných pracovných podmienkach, keďže viac ako pätina pracuje na dohodu alebo cez agentúry, čo pre nich znamená nižšie mzdy a neistotu.
- Možnosti kariérneho rastu sú obmedzené, pričom menej ako polovica respondentov a respondentiek vníma šancu získať lepšiu pracovnú pozíciu alebo vyšší plat.
- Sociálne siete zohrávajú kľúčovú úlohu v integrácii utečieniek a utečencov, pričom ukrajinská komunita, ale aj väzby na ľudí zo Slovenska poskytujú významnú sociálnu oporu a prispievajú k prežívaniu spokojnosti.
- Väčšina respondentov a respondentiek plánuje dlhodobý pobyt na Slovensku, pričom viac 75 % tu zvažuje zostať minimálne päť rokov.

Integrácia ukrajinských utečieniek a utečencov v Českej republike. Zhrnutie hlavných zistení:

- Veľká väčšina ekonomicke aktívnej ukrajinskej utečeneckej populácie v Českej republike pracuje na plný alebo čiastočný úväzok práve v ČR. Tento podiel sa systematicky zväčšoval prvé dva roky, a medzi rokom 2023 a 2024 ešte pozorujeme nárast. Avšak počas roku 2024 je už situácia stabilizovaná a zdá sa, že možnosti zapojenia sa dostávajú k maximu.
- Ukrajinskí utečenci a utečenky zároveň pracujú pod svoju kvalifikáciu, keď sa špecialisti presúvajú aj na pozície kvalifikovaných, ale i nekvalifikovaných robotníckych profesií.
- Veľká časť tak čelí hlavne náročným pracovným podmienkam a finančnému stresu, nezanedbateľný podiel aj nedostatočnej právnej či sociálnej ochrane. A zďaleka nie všetci vidia možnosti pre ďalší pracovný postup alebo rozvoj.
- Značného podielu ukrajinských migrantov a migrantiek sa stále týka príjmová chudoba a materiálna deprivácia, i keď postupom času sa situácia čiastočne zlepšuje.
- Znalosť českého jazyka úzko súvisí s integráciou na trhu práce, preto je dobrou správou, že utečenci a utečenky v Česku postupne ovládajú češtinu na čoraz vyššej úrovni. Stále však zostávajú takí a také, ktorým nižšia znalosť bráni v kariérnom vzostupe, pričom najväčšou bariérou, prečo nenavštevujú kurzy a väčšina zostáva pri samoštúdiu, je práve práca.
- Plány na návrat sa postupne tiež menia. Zvyšuje sa podiel tých, ktorí a ktoré plánujú v ďalších dvoch rokoch ostať v Česku, i keď plány na návrat sú ovplyvnené nielen prebiehajúcou vojnou, ale i ďalšími, veľmi premenlivými faktormi.

Záver

Projekt Slovenskej akadémie vied „*Spoločenská sonda ukrajinských migrantov a migrantiek na Slovensku*“ priniesol podstatné zistenia o životnej, pracovnej či sociálnej situácii ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku, ako aj o ich integrácii, ktoré majú potenciál prekročiť rámec spoločenskej sondy. Výsledky výskumu môžu poukázaním na pozitíva, prekážky a výzvy prispieť k tvorbe kvalitnejších životných a pracovných podmienok pre ľudí prichádzajúcich na Slovensko z Ukrajiny, upozorniť na systémové nedostatky a podnietiť nielen verejnú diskusiu, ale aj aktívnu participáciu všetkých zainteresovaných aktérov.

Pozitívne zistenia týkajúce sa integrácie utečieniek a utečencov z Ukrajiny:

- **Vysoká ekonomická aktivita** – viac než dve tretiny respondentov a respondentiek pracujú, čo je viac ako v dospeljej populácii slovenských občanov.
- **Práca zodpovedajúca kvalifikácii** – takmer dve tretiny utečieniek a utečencov si našli zamestnanie na úrovni svojej kvalifikácie, prípadne vyššej.
- **Sociálne siete a komunitná pomoc** – najmä ukrajinská komunita a čiastočne aj slovenské väzby poskytujú dôležitú podporu ľuďom z Ukrajiny.
- **Stabilita a spokojnosť s prácou** – mnohí hodnotia svoje zamestnanie ako stabilné, finančne dostatočné a v súlade s ich schopnosťami.
- **Dlhodobé plány na zotrvanie** – viac než tri štvrtiny respondentov a respondentiek zvažuje zostať na Slovensku dlhšie než päť rokov.

Zistenia ohľadom prekážok integrácie utečieniek a utečencov z Ukrajiny:

- **Podhodnotené zamestnanie** – rodičia s malými deťmi často pracujú pod svoju kvalifikáciu, mnohí na dohodu.
- **Nízke mzdy a obmedzené kariérne možnosti** – väčšina respondentov a respondentiek si želá vyšší plat, menej ako polovica vidí možnosť kariérneho rastu.
- **Práca v zraniteľných podmienkach** – viac než pätina (22,3 %) pracuje na dohodu a 16,5 % cez agentúry, čo znamená nižšie príjmy a neistotu.
- **Starostlivosť o deti a seniorov** – vysoký podiel jednorodičovských domácností a nedostatok infraštruktúry komplikujú integráciu.
- **Skúsenosti s neprijatím** – pätina respondentov zažila neprijatie alebo ambivalentné postoje zo strany väčšinovej spoločnosti.

Výzvy v integrácii utečieniek a utečencov z Ukrajiny:

- **Zlepšenie prístupu k vzdelávaniu a práci** – potreba lepšej jazykovej podpory a flexibilných pracovných podmienok pre rodičov.
- **Rozšírenie služieb starostlivosti o deti** – dôležitá je dostupnosť materských škôl a ďalších služieb na podporu rodín.
- **Podpora sociálnej inklúzie** – posilnenie prepojenia medzi ukrajinskou a slovenskou komunitou.
- **Koordinovaná štátna politika** – zameraná na dlhodobú integráciu a aktívnu participáciu utečieniek a utečencov v spoločnosti.

Dôkladné poznanie situácie ukrajinských utečieniek a utečencov na Slovensku je nevyhnutné pre porozumenie ich potrebám a výzvam spojeným s prebiehajúcim procesom začleňovania. Tri roky od totálnej invázie Ruska na Ukrajinu sa Slovensko nachádza v bode prechodu od ich núdzového prijatia k dlhodobej integrácii. Tento posun si vyžaduje systematický a premyslený prístup k tvorbe inkluzívnych politík a mechanizmov podpory, ktoré budú reflektovať reálne potreby ukrajinských utečieniek a utečencov. Tento proces však nie je možný bez empiricky podloženého zohľadnenia perspektív, skúseností a hlasov ľudí z Ukrajiny, ako aj dôkladného poznania ich situácie, potrieb a širšieho životného kontextu, v ktorom sa na Slovensku nachádzajú.

Zistenia výskumu ukazujú, že proces integrácie ľudí z Ukrajiny na Slovensku už prebieha a v mnohých ohľadoch napreduje. Zároveň však čelí významným výzvam, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobú udržateľnosť či potenciál a sociálnu kohéziu na Slovensku. Ich riešenie si vyžaduje koordinované úsilie štátu, občianskej spoločnosti, akademického sektora a samotných utečieniek a utečencov. Budúcnosť integrácie tak bude závisieť nielen od individuálnych adaptačných stratégií ľudí z Ukrajiny, ale predovšetkým od schopnosti Slovenska zabezpečiť komplexnú podporu v oblastiach vzdelávania, pracovného uplatnenia a sociálnej ochrany, pričom osobitná pozornosť musí byť venovaná zraniteľným skupinám. V tejto súvislosti sa ukazuje ako nevyhnutné zohľadnenie špecifických potrieb rôznych skupín utečencov, vrátane detí, seniorov a osôb so zdravotným postihnutím, pričom personalizovaný prístup k integračným politikám je kľúčovým predpokladom ich úspešnosti.

Výskumné zistenia tak predstavujú cenný fundament pre strategické plánovanie integračných procesov, pričom upozorňujú na neodkladnú potrebu systémových zmien smerujúcich k zabezpečeniu dlhodobej sociálnej súdržnosti a inklúzie.

Tri roky od začiatku vojny sa Slovensko čoraz viac stáva krajinou, v ktorej ľudia prichádzajúci z Ukrajiny (a iných krajín) vidia perspektívu svojej budúcnosti. Otázkou zostáva, do akej miery dokážeme, ako spoločnosť, vytvoriť podmienky na ich plnohodnotné začlenenie.

Použitá literatúra

- Aigner, P., Bešić, A., Kubiciel-Lodzińska, S., et al. (2024). The drivers of deskilling: Comparing highly skilled Ukrainian refugee women in Austria and Poland. *International Migration: imig.13363*.
- Badwi, R., Ablo, A. D., & Overå, R. (2018). The importance and limitations of social networks and social identities for labour market integration: The case of Ghanaian immigrants in Bergen, Norway. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, 72(1), 27–36.
- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International migration*, 30, 69–69.
- Bobowik, M., Martinovic, B., Basabe, N., Barsties, L. S., & Wachter, G. (2017). 'Healthy' identities? Revisiting rejection-identification and rejection-disidentification models among voluntary and forced immigrants. *European Journal of Social Psychology*, 47(7), 818–831.
- Bryceson, D. F., & Vuorela, U. (2002). *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*. Berg Publishers. <https://doi.org/10.5040/9781474215855>
- Buchcik, J., Kovach, V., & Adedeji, A. (2023). Mental health outcomes and quality of life of Ukrainian refugees in Germany. *Health Qual Life Outcomes*, 21, 23. <https://doi.org/10.1186/s12955-023-02101-5>
- Chvojková, P., & Hřebíčková, M. (2018). Psychologická akulturace: Teoretické přístupy a metody měření. *Československá psychologie*, 62(2), 153–172.
- Cienfuegos-Illanes, J., & Brandhorst, R. (2023). Transnational Families: Entangled Inequalities and Emerging Challenges on the Global Scale (pp. 3–18). https://doi.org/10.1007/978-3-031-15278-8_1

- Ellis, E., Hazell, C., & Mason, O. (2024). The mental health of Ukrainian refugees: a narrative review, 1(2). <https://doi.org/10.20935/AcadMed6232>
- Eurostat. (2024a). Temporary employees as a percentage of the total number of employees, by sex and age (%). Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsq_etpga/default/table?lang=en&category=labour.employ.lfsq.lfsq_emptemp [navštívené 29.1.2025].
- Eurostat. (2024b). Temporary employment agency workers by sex, age and NACE Rev. 2 activity. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_qoe_4a6r2/default/table?lang=en&category=labour.employ.lfsa.lfsa_qoe [navštívené 29.1.2025].
- Gallo Kriglerová, E., & Holka Chudžíková, A. (2025). Výzvy a príležitosti: Integrácia mladých ľudí s migračným a utečeneckým pôvodom v Nórsku a na Slovensku. Centrum pre výskum etnicity a kultúry. <https://cvek.sk/vyzvy-a-prilezitosti-integracia-mladych-ludi-s-migracnym-a-uteceneckym-povodom-v-norsku-a-na-slovensku/>
- Gericke, D., Burmeister, A., Löwe, J., Deller, J., & Pundt, L. (2018). How do refugees use their social capital for successful labor market integration? An exploratory analysis in Germany. *Journal of Vocational Behavior*, 105, 46–61.
- Gorbach, D., Polishchikova, Y., & Ryabchuk, A. (2024). Elusive privilege: class, race and gender in Ukrainian war migrants' (un)employment in France. *Dialectical Anthropology*. Epub ahead of print 25 November 2024. <https://doi.org/10.1007/s10624-024-09754-8>
- Harvey, W. S. (2008). Strong or weak ties? British and Indian expatriate scientists finding jobs in Boston. *Global Networks*, 8(4), 453–473.
- Hynie, M. (2018). Refugee integration: Research and policy. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 24(3), 265–276. <https://doi.org/10.1037/pac0000326>
- International Organization for Migration (IOM). (2008). *Migrácia a integrácia: Potrebné vedomosti pre lepšiu prax*. IOM Bratislava.
- Jelínková, M., Plaček, M., & Ochraňa, F. (2024). The arrival of Ukrainian refugees as an opportunity to advance migrant integration policy. *Policy Studies*, 45(3–4), 507–531.
- Kadlečíková, J., Kriglerová, E. G., & Gažovičová, T. (2011). *Integrácia migrantov na lokálnej úrovni*. Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Bratislava. 70s. Retrieved June 15, 2023, from <http://cvek.sk/wp-content/uploads/2015/11/2011-05-integracia-migrantov.pdf>
- Kalter, F., & Kogan, I. (2014). Migrant networks and labor market integration of immigrants from the former Soviet Union in Germany. *Social Forces*, 92(4), 1435–1456.
- Kohlenberger, J., Buber-Ennsner, I., Pędziwiatr, K., et al. (2023). High self-selection of Ukrainian refugees into Europe: Evidence from Kraków and Vienna. *PLOS ONE* Jones-Antwi RE (ed.), 18(12), e0279783.
- Kosyakova, Y., Gatskova, K., Koch, T., Adunts, D., Braunfels, J., Goßner, L., Konle-Seidl, R., Schwanhäuser, S., & Vandenhirtz, M. (2024). Labour market integration of Ukrainian refugees: An international perspective. *IAB-Forschungsbericht*, 202416.en. <https://doi.org/10.48720/IAB.FB.2416EN>
- Moroń, D., Madej, M., & Csoba, J. (2024). Humanitarian Aid and Empowerment of Ukrainian Refugees. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003505778>

- Popper, M., Bianchi, G., Lukšík, I., & Szeghy, P. (2006). *Potreby migrantov na Slovensku*. Veda & International Organization for Migration.
- Přívarová, M., Rievajová, E., Gavurová, B., & Galstyan, A. (2022). Migration processes and determinants: The case of the Slovak Republic. *Problemy Polityki Społecznej. Social Policy Issues*, 59(4), 305–322. <https://doi.org/10.31971/pps/158578>
- Razumkov centrum. (2022). Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022) [Postoje a hodnotenia ukrajinských utečencov (júl–august 2022)]. Dostupné na: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrain-skykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p> [navštívené 29.1.2025].
- Shaw, S. A., & Wachter, K. (2024). "Through social contact we'll integrate:" Refugee perspectives on integration post-resettlement. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 22(2), 264–277.
- Štefančík, R., Stradiotová, E., & Seresová, T. (2022). A missing piece: the absence of discussion about integration policy in the Slovak migration discourse. *Migration Letters*, 19(6), 965–981
- Te Lindert, A., Korzilius, H. P., Stupar-Rutenfrans, S., & Van de Vijver, F. J. (2022). The role of perceived discrimination, intergroup contact and adoption in acculturation among four Dutch immigrant groups. *International Journal of Intercultural Relations*, 91, 297–310.
- Thoits, P. A. (2011). Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2), 145–161. <https://doi.org/10.1177/0022146510395592>
- Turner, R. N., & Cameron, L. (2016). Confidence in contact: A new perspective on promoting cross-group friendship among children and adolescents. *Social Issues and Policy Review*, 10(1), 212–246. <https://doi.org/10.1111/sipr.12023>
- UNHCR (2024). Regional Refugee Response for the Ukraine situation. Dostupné na: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/113657>
- UNHCR. (2024). *Slovensko: Prieskum sociálno-ekonomických náhľadov*. Dostupné na <https://data.unhcr.org/en/documents/details/114215>
- UNHCR (2025). Navigating health and well-being challenges for refugees from Ukraine. Dostupné na: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/114251>
- Van Tubergen, F., Kogan, I., Kosyakova, Y., et al. (2024). Self-selection of Ukrainian refugees and displaced persons in Europe. *Journal of Refugee Studies*, 37(1), 72–96.

OKRUHY OTÁZOK PRE ROZHOVORY VO FÓKUSOVÝCH SKUPINÁCH

Fokusová skupina 1:

Bezdetné ženy s pracovnými skúsenosťami (približne polovica s vysokoškolským vzdelaním)

1. Úvodné kolo, predstavenie účastníčok

(základné údaje o účastníčkach FG)

Úvod – uviesť, že nepotrebujeme vedieť celé meno, stačí krstné meno, ak nechcú, môžu uviesť prezývku alebo iné meno (pre nás je dôležité spájať konkrétne odpovede s informáciami o osobe). Požiadame ich, aby napísali svoje meno na papierik, ktorý si položia pred seba. Požiadajte ich, aby po jednom v kruhu vymenovali tieto základné informácie o sebe:

Povedzte nám niekoľko viet o sebe. Koľko máte rokov a aké je vaše vzdelanie? Kedy a s kým ste prišli na Slovensko a kto sú v súčasnosti členovia vašej domácnosti? Mali ste na Slovensku nejakých príbuzných alebo blízkych priateľov, ktorí vám po príchode na Slovensko pomáhali?

2. Blok práca – skúsenosti na UA a hľadanie

Povedzte nám v krátkosti niečo o vašej pracovnej skúsenosti pred príchodom na Slovensko. Pracovali ste pred vojnou na Ukrajine?

Ak áno, v akej pozícii?

Povedzte nám o tom, kedy ste na Slovensko prišli, ako ste si hľadali prácu. Pomáhal Vám niekto s hľadaním práce? Ak áno, akou formou? Akú prácu aktuálne vykonávate?

3. Kvalifikácia a pracovné prostredie

Pracujete na pozícii kde využijete svoju kvalifikáciu? Ste so svojou aktuálnou prácou spokojná, alebo by ste si chceli nájsť inú prácu?

Je váš plat postačujúci?

S kým prichádzate v práci do kontaktu – pracujete s inými ľuďmi z UA alebo skôr s ľuďmi zo Slovenska?

Ak relevantné: Ako by ste povedali, že sa k vám správajú vaši slovenskí kolegovia?

4. Znalosť a učenie sa Slovenčiny

Ako dobre, ak vôbec, rozumiete po slovensky? Je podľa vás ťažké alebo ľahké sa ju naučiť? Máte časové a finančné možnosti na to, aby ste sa učili po slovensky? Ak áno, ako a kde? Kto výuku organizuje či zabezpečuje?

Myslíte, že ak by ste sa zdokonalili v slovenčine, tak by ste si našli inú, lepšie platenú prácu, alebo prácu, kde by ste vedeli využiť vašu kvalifikáciu?

5. Podpora iných a bývanie

Podporujete zo svojho platu ostatných členov domácnosti/rodiny/priateľov, či už tu alebo na Ukrajine? Alebo pomáhate so starostlivosťou iným spôsobom?

Ako ste spokojná so svojim bývaním? Plánujete ho zmeniť alebo čo vám bráni v zmene?

6. Integrácia na Slovensku

Stretávate sa so Slováckmi aj mimo práce? Máte už medzi Slováckmi nejakých priateľov?

Navštevujete nejaké športové kluby/kultúrne podujatia/kluby alebo iné aktivity? Prípadne ako ste ich hľadali/ako ste sa o nich dozvedeli?

Ako vnímate svoju budúcnosť?

Záver – Ďakujeme za účasť a za ochotu s nami zdieľať svoje skúsenosti a názory.

Fokusová skupina 2:

Matky so školopovinnými deťmi v kolektívnom bývaní

1. Úvodné kolo, predstavenie účastníčok

(základné údaje o účastníčkach FG)

Predstavenie sa – stačí krstné meno alebo akákoľvek prezývka.

Toto meno si, prosím, napíšte na papier a dajte pred seba, aby sme Vás vedeli oslovovať. Teraz, prosím, v kruhu, jedna po druhej, nám povedzte o sebe niekoľko viet:

Koľko máte rokov? Kedy a s kým ste prišli na Slovensko?

Koľko rokov majú Vaše deti, ktoré sú s Vami na Slovensku?

2. Práca (hlavné otázky sú tučným, dopĺňujúce normálnym písmom)

Máte na Slovensku prácu?

Vo Vašom odbore/profesii alebo inú?

Bol problém si ju nájsť? Čo bolo na tom najťažšie?

Ste tam spokojná? Prečo?

Ak nemáte prácu, akým iným spôsobom máte zabezpečený fin. príjem?

Je váš príjem (z práce alebo iný) postačujúci?

3. Starostlivosť

Ako zvládáte starostlivosť o deti a prácu?

Čo je na tom najťažšie?

Ako to riešite, keď sú vaše deti choré? Môžete s nimi zostať doma a neísť do práce?

Pomáha Vám niekto, či už z rodiny, zo známych? V čom?

Pomáhate si navzájom s inými rodičmi (či už ukrajinskými alebo slovenskými)

S kým a ako udržiavate kontakty na Ukrajine?

4. Škola / škôlka

Chodí Vaše dieťa do školy na Slovensku (alebo sa vzdeláva online, alebo sa nevzdeláva)?

Do akého ročníka nastúpilo Vaše dieťa – rovnako ako na UA alebo inak?

Bol problém nájsť školu alebo škôlku pre Vaše dieťa? Ako sa to vyriešilo?

Čo bolo pre Vaše dieťa v súvislosti so školou/škôlkou najťažšie?

Poskytla škola vášmu dieťaťu nejakú pomoc, aby sa lepšie adaptovalo (hodiny slovenčiny, asistenciu a pod.)?

Zúčastňujú sa Vaše deti na nejakých mimoškolských aktivitách (krúžky, výlety, škola v prírode, lyžiarsky výcvik)?

Majú Vaše deti v škole slovenské kamarátky a kamarátov?

Fungujú aj s ukrajinskými kamarátmi tu alebo na Ukrajine?

Ako je zabezpečená príprava detí do školy?

Máte kapacitu sa s deťmi učiť? Pomáha Vám niekto?

Ako vnímate svoju blízku budúcnosť? Čo by ste potrebovali?

(Komentár: Hrubým sú povinné otázky, ktoré musia byť položené. Obyčajným písmom sú podporné otázky, ktoré sa zaraďujú podľa časových možností a toho, čo odznelo v rámci diskusie.)

Fokusová skupina 3:

Matky s deťmi do 15 rokov, pracujúce aj nepracujúce, bývajúc inak ako v zdieľanom či verejne poskytnutom ubytovaní v Bratislave.

1. Predstavenie

Mohli by ste sa prosím v krátkosti predstaviť – ako vás môžeme v diskusii oslovovať (pseudonymom) a priblížiť nám:

Kolko máte rokov? Kedy ste prišli na Slovensko a s kým?

Opíšte prosím svoju domácnosť na Slovensku – s kým bývate v spoločnej domácnosti a v akom bývaní (typ bývania) ste momentálne?

Kolko rokov majú dôležití blízki ľudia, ktorí sú s vami na Slovensku?

2. Situácia detí a ich vzdelávanie

Akú školu navštevuje vaše dieťa/deti?

Ako ďaleko je táto škola od miesta vášho bydliska?

Opíšte prosím, ako ste hľadali miesto v materskej škole/základnej/strednej škole?

- S akými problémami, výzvami ste sa stretli?
- Kto vám s tým pomáhal a ako ste to vyriešili? (umiestnené nižšie či do stupňa zodpovedajúceho veku?)

Akých mimoškolských aktivít sa zúčastňujú vaše deti?

- Ako ste tieto aktivity hľadali?

Ako vyzerá príprava detí do školy?

- Ako sa učia, pripravujú – a kto im pomáha, ak niečomu nerozumejú?
- Kto pomáha vám s ich prípravou?

Aké väzby udržiava vaše dieťa so svojou školou na Ukrajine?

(online štúdium)

3. Neformálna podpora, starostlivosť o iných členov rodiny v domácnosti

Opíšte nám prosím, v súčasnosti na Slovensku:

- Ako vyzerá (vaša) každodenná starostlivosť o deti, prípadne iných členov domácnosti na Slovensku (napr. seniorov)?
- Priblížte prosím, čo by vám pomohlo pri zabezpečovaní starostlivosti?
- Je prípadne niečo, čo vám chýba?
- Ak áno: V akej oblasti?

Kto a akým spôsobom vám pomáha so starostlivosťou o deti, prípadne iných členov alebo zabezpečením potrieb domácnosti?

Ako vyzerá starostlivosť vo vašej domácnosti, keď ste vy alebo členovia domácnosti chorí?

Ako máte zabezpečený finančný príjem?

Do akej miery vnímate svoj finančný príjem vzhľadom na potreby domácnosti za postačujúci?

Využívate na zabezpečenie bývania aj príspevok na ubytovanie?

Priblížte prosím medzigeneračné väzby, teda zloženie vašej rodiny generácie (starí rodičia, súrodenci a podobne).

V akej krajine jednotliví členovia vašej rodiny žijú?

Pomáhajú starí rodičia (alebo iní členovia rodiny) so starostlivosťou o rodinu vám, alebo naopak, pomáhate vy im?

4. Žažovanie neformálnej podpory zo strany iných (osôb...)

Koho, v súčasnosti, oslovíte/oslovujete s prosbou o podporu/pomoc:

- ak by ste potrebovali pomoc s deťmi
- ak potrebujete poradiť v oblasti financií, administratívy na Slovensku alebo v praktických otázkach?
- ak ochoriete a nemôžete odísť z domu?
- ak by ste potrebovali peniaze?

Čo by ste vzhľadom na súčasnú situáciu na Slovensku potrebovali?
(pomoc s domácnosťou a rodinou, práca, prístup k zdravotnej starostlivosti?)
Čo by ste potrebovali vy sama?

Koho, v súčasnosti, oslovíte/oslovujete s prosbou o podporu/pomoc:

- ak sa chcete porozprávať o každodenných veciach?
- ak ste šťastná z niečoho, čo sa vám podarilo a rada by ste to zdieľali?
- ak ste smutná alebo sklamaná a potrebujete sa porozprávať?
- keď idete urobiť dôležité rozhodnutie?

Zmenila sa nejaká vaša situácia v tom, že vás má kto podržať, keď to potrebujete (oblasť emocionálnej podpory), odvtedy ako ste prišli na Slovensko?

Obracia sa niekto (s prosbou) o emocionálnu podporu v ťažkých situáciách na vás?

Zažívate vy osobne, prípadne akým spôsobom, vzájomnú výpomoc v rámci ukrajinskej komunity na Slovensku?

Ako si pomáhate? V akej oblasti (napr. starostlivosti o rodinu, domácnosť)?

5. Transnacionálny rozmer

Opíšte nám prosím, či sa v súčasnosti na Ukrajine:

...staráte (nejakým spôsobom) o inú osobu/osoby? Ako?

Ak ešte máte byt/dom na Ukrajine, kto sa o stará o vašu nehnuteľnosť?

Priblížite prosím, ako (akým spôsobom) udržiavate väzby s príbuznými či priateľmi na Ukrajine, prípadne v iných krajinách a ako?

- S kým a ako často ste v kontakte?
- Ako sa staráte o svojich rodičov, starších rodičov na Ukrajine?
- Ako sa s nimi kontaktujete? (forma, digitálne technológie: mobil, sociálne siete a aplikácie, Skype...)
- Ako im pomáhate?
- S akými členmi širšej rodiny a ako udržiavajú vzťah vaše deti?
- Ako sú v kontakte so starými rodičmi? (forma, digitálne technológie: mobil, sociálne siete a aplikácie, Skype...)

Cestujete na Ukrajinu? Ako často a kam cestujete na Ukrajinu?

Pomáhate/podporujete rodinu či priateľov na Ukrajine? Ako?

Pomáhajú vám z Ukrajiny na Slovensku? Ako?

6. Záver

Ako vnímate svoju blízku budúcnosť?

Je niečo, čo by ste potrebovali?

Je niečo čo by ste chceli doplniť, alebo sa opýtať v rámci tohto výskumu?

Podakovanie.

Fokusová skupina 4:

realizovaná s mladými študentmi a študentkami, ktorí prišli na Slovensko po februári 2022 a momentálne žijú v Košiciach a okolí so svojimi rodinnými príslušníkmi a:

- 1) nenavštevujú žiadnu školu na Slovensku a vzdelávajú sa dištančne,
- 2) sa vzdelávajú súbežne v ukrajinskom a slovenskom systéme, prípadne
- 3) tí, ktorí absolvovali dištančnú výučbu a nastúpili prezenčne až v septembri 2023

Okruhy tém fókusovej skupiny:

- integrácia mladých do škôl verzus dištančné vzdelávanie – kedy sa deti dostali do školy, prípadne prečo sa rozhodli zostať na dištančnom vzdelávaní, ako zvládali adaptáciu, či mali asistenciu, či majú voľnočasové aktivity, jazyková, sociálna integrácia, využitie psychologických služieb, sociálne vylúčenie mladistvých
- medzigeneračná podpora, medzigeneračné vzťahy a prepojenia v rodinách – úloha širšej rodiny v adaptácii mladých

Znenie otázok:

1. Kedy ste prišli na Slovensko a s kým?
2. S kým momentálne žijete v spoločnej domácnosti na Slovensku? S kým ste žili v spoločnej domácnosti na Ukrajine?
3. Učíte sa aktuálne online alebo prezenčne?
4. Môžete mi povedať o svojich skúsenostiach s vzdelávaním od vášho príchodu na Slovensko? S prekážkami a bariérami ste sa stretli?
5. Aké pozitívne skúsenosti týkajúce sa vzdelávania/učenia sa máte od doby, čo ste museli opustiť Ukrajinu? Prosím, podel'te sa s nami o ne.

6. Aké sú vaše plány/očakávania do budúcnosti ohľadom štúdia? (štúdium online, pokračovať v hľadaní vhodnej strednej školy na Slovensku/ štúdium vysokej školy na Slovensku/na Ukrajine)?
7. Z akých zdrojov získavate alebo kde hľadáte informácie o ďalšom štúdiu na Slovensku (na internete – na rôznych webových stránkach, na FB, iné platformy – informácie od inštitúcií alebo skôr cez konkrétne osoby, diskusné skupiny...)
8. Máte pocit, že vaše učenie je fajn, alebo by ste niekedy potrebovali trochu viac pomoci či materiálov? Aký druh podpory by to mal byť?
9. Máte nejaké obavy týkajúce sa vášho vzdelávania? Aké?
10. Ako trávite svoj bežný deň?
11. Máte príležitosť spojiť sa s rovesníkmi, ktorí odišli z Ukrajiny a žijú momentálne na Slovensku? Aké? Kto sú títo mladí ľudia? Čo to pre vás znamená?
12. Stretávate sa so Slovákmi? Máte medzi Slovákmi/Slovenkami už aj kamarátov/ky?
13. Stretli ste sa v škole či mimo nej s diskrimináciou či šikanou?
14. Máte (vo svojom okolí) niekoho komu sa môžete zdôveriť s osobnými zážitkami/problémami/záležitosťami?
15. Myslíte si, že mladí ľudia z Ukrajiny majú špecifické výzvy týkajúce sa duševného zdravia? Ak áno, aké sú tieto výzvy? Kde majú možnosť hľadať podporu?
16. Aké úlohu zohrávajú staršie generácie v živote vašej rodiny? Máte nejaké konkrétne príklady, ako vás starší členovia rodiny podporili alebo viedli svojou múdrosťou a skúsenosťami?
17. V akých situáciách alebo pri akých rozhodnutiach sa obraciate na staršie generácie v rodine pre radu alebo podporu?
18. Ak by ste mohli požiadať svojich starších príbuzných o niečo, čo by to bolo a prečo?
19. Podieľate sa na starostlivosti o mladších súrodencov alebo starších členov rodiny?. O koho sa staráte? Komu pomáhate?
20. Ako vnímate svoju blízku budúcnosť? Čo by ste potrebovali?

Príloha 2 | Dotazník

Poznámka: Pre verziu tejto záverečnej správy uvádzame dotazník aj so slovenským textom položiek. Počas zberu dát bol dotazník distribuovaný v ukrajinskom jazyku.

VÝSKUM UKRAJINSKÝCH ODÍDENCŮ A ODÍDENKÝŇ NA SLOVENSKU (Jeseň 2024)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ТА БІЖЕНОК У СЛОВАЧЧИНІ (Осінь 2024)

*Pre agentúru: podmienka pre výber respondentov a respondentiek: vek 18+;
príchod do SR vo/po februári 2022*

Ďakujeme Vám za ochotu sa zúčastniť výskumu Ukrajina. Vďaka Vám získame informácie o situácii ukrajinských utečencov a utečenkýň na Slovensku. Tento dotazník sa venuje predovšetkým zapojeniu sa na trhu práce, ale tiež zisťuje aktuálnu situáciu Vás a Vašej domácnosti na Slovensku v oblastiach bývania a vzdelávania detí. Zaberie vám približne 45 minút. Všetky odpovede sú úplne anonymné. Dáta budú využité na navrhnutie pomoci v oblasti sociálnej pomoci, vzdelávania detí, asistencie v hľadaní práce, materiálnej podpory a ďalších.

Дякуємо за Вашу готовність взяти участь в дослідженні "Україна". Завдяки Вам ми отримаємо інформацію про становище українських біженців та біженок у Словаччині. Ця анкета зосереджена насамперед на участі на ринку праці, але також розглядає нинішню ситуацію Вас і Вашої родини в Словаччині у сферах житла та освіти дітей. Заповнення анкети займе у вас приблизно 45 хвилин. Всі відповіді є повністю анонімними. Отримані дані будуть використані для розробки допомоги у сферах соціальної допомоги, освіти дітей, допомоги у пошуку роботи, матеріальної підтримки тощо.

**POKRAČUJTE V DOTAZNÍKU
ПРОДОВЖУЙТЕ ЗАПОВНЕННЯ АНКЕТИ**

A1. Prosím, vyberte jednu z možností. Ste...

Будь ласка, оберіть один з варіантів. Ви...

1. muž чоловік
2. žena Жінка.
3. nechcem odpovedať Не хочу відповідати

A2. V ktorom roku ste sa, prosím, narodili?

У якому році ви народилися, будь ласка?

Vpíšte: Заповніть.....

Zaznačte štvormiestne číslo Vnušimь чотиризначне число

A3. Požiadali ste pri príchode na Slovensko o poskytnutie dočasného útočiska? Označte JEDNU z nasledujúcich možností.

Чи подавали ви заяву на отримання тимчасового захисту, коли приїхали до Словаччини? Будь ласка, позначте ОДИН з наступних варіантів.

1. Áno, stále som registrovaný a neuvažujem o zmene
Так, я все ще зареєстрований і не збираюся нічого змінювати
2. Áno, ale v súčasnosti už zvažujem iný, stabilnejší typ pobytu (napr. prechodný pobyt)
Так, але зараз я розглядаю інший, більш стабільний тип проживання (наприклад, тимчасове проживання)
3. Áno, ale nepredĺžil som platnosť, požiadal som o povolenie na prechodný pobyt, ktoré teraz mám (alebo na neho čakám)
Так, але я не продовжував/ала, а подав/ала заяву на отримання посвідки на тимчасове проживання, яку зараз маю (або чекаю на неї)
4. Áno, ale nepredĺžil/a som platnosť, požiadal/a som o medzinárodnú ochranu (azyl alebo doplnkovú ochranu)
Так, але я не продовжував/ала, я подав/ала заяву на міжнародний захист (притулок або додатковий захист)
5. Nie, požiadal som o povolenie na prechodný pobyt
Ні, я подав/ала заяву на отримання посвідки на тимчасове проживання
6. Nie, požiadal som o medzinárodnú ochranu
Ні, я подав/ала заяву про надання міжнародного захисту

7. Nie, plánujem tu zostať menej ako 90 dní
Ні, я планую залишитися тут менше ніж на 90 днів
8. Nie, z iných dôvodov (Prosím uveďte:.....)
Ні, з інших причин (будь ласка, вкажіть)

A4. Koľko dospelých vo veku 18 a viac rokov žije vo Vašej domácnosti? Zarátajte aj seba.

Скільки дорослих у віці 18 років і старше проживає у вашому домогосподарстві? Включіть і себе.

Prosím vpíšte číslo / Будь ласка, вкажіть число:.....

A5. Koľko detí vo veku od 0 do 5 rokov žije vo Vašej domácnosti?

Скільки дітей віком від 0 до 5 років проживає у вашому домогосподарстві?

Prosím vpíšte číslo / Будь ласка, вкажіть число:.....

A6. Koľko detí vo veku od 6 do 14 rokov žije vo Vašej domácnosti?

Скільки дітей віком від 6 до 14 років проживає у вашому домогосподарстві?

Prosím vpíšte číslo / Будь ласка, вкажіть число:.....

A7. Koľko mladých dospelých vo veku od 15 do 17 rokov žije vo Vašej domácnosti?

Скільки молодих людей у віці від 15 до 17 років проживає у вашому домогосподарстві?

Prosím vpíšte číslo / Будь ласка, вкажіть число:.....

A8. Koľko starších dospelých (seniorov) vo veku od 65 rokov žije vo Vašej domácnosti?

Скільки людей похилого віку (пенсіонерів) у віці 65 років і старше проживає у вашому домогосподарстві?

Prosím vpíšte číslo / Будь ласка, вкажіть число:.....

A9. Máte manžela(ku) / stáleho partnera(ku)?**У вас є дружина/чоловік/постійний партнер?**

1. áno mám, žijeme v spoločnej domácnosti
Так, ми живемо в одному домогосподарстві
2. áno mám, ale nežijeme v spoločnej domácnosti
так, але ми не живемо в одному домогосподарстві
3. nie, nemám
Ні, не маю.

[filter: IF A9=1 OR A9=2]

A10. Z ktorej krajiny pochádza Váš partner/ka?**З якої країни ваш партнер?**

1. z Ukrajiny / з України
2. zo Slovenska / зі Словаччини
3. z inej krajiny, Prosím vpíšte:.....
з іншої країни, будь ласка, введіть:

A11. Trpí niekto vo Vašej domácnosti na Slovensku fyzickým alebo mentálnym postihnutím?**Чи є у вашому домогосподарстві в Словаччині хтось з фізичними або психічними обмеженнями?**

1. áno / Так.
2. nie / Ні.
3. nechcem odpovedať / Я не хочу відповідати

A12. V ktorom regióne Ukrajiny ste dlhodobo bývali pred príchodom do SR? В якому регіоні України ви жили довгий час до приїзду в Словаччину? Vyberte jednu odpoveď. Виберіть одну відповідь.

місто Київ mesto Kyjev	1
Вінницька Vinnycká oblasť	2
Волинська Volyňská oblasť	3
Дніпропетровська Dnepropetrovská oblasť	4
Донецька Donecká oblasť	5

Житомирська Žytomyrská oblasť	6
Закарпатська Zakarpatská oblasť	7
Запорізька Záporižská oblasť	8
Івано-Франківська Ivanofrankivská oblasť	9
Київська Kyjevská oblasť	10
Кіровоградська Kirovohradská oblasť	11
Луганська Luhanská oblasť	12
Львівська Lvivská oblasť	13
Миколаївська Mykolajivská oblasť	14
Одеська Oděská oblasť	15
Полтавська Poltavská oblasť	16
Рівненська Rovenská oblasť	17
Сумська Sumská oblasť	18
Тернопільська Ternopilská oblasť	19
Харківська Charkovská oblasť	20
Херсонська Chersonská oblasť	21
Хмельницька Chmelnýcká oblasť	22
Черкаська Čerkaská oblasť	23
Чернівецька Černivecká oblasť	24
Чернігівська Černihivská oblasť	25
АР Крим Autonómna republika Krym	26
за межами України Za hranicami Ukrajiny	27
Не знаю/Не хочу відповідати. Nevieť/Nechem odpovedať.	99

A13. Aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie? Яка Ваша найвища здобута освіта?	
без освіти bez vzdelania	1
Початкова освіта Základné vzdelanie	2
Базова середня зі свідоцтвом про загальну середню освіту, без сертифікату ЗНО) Stredné vzdelanie bez maturity	3
Повна середня освіта (з сертифікатом ЗНО) Stredné vzdelanie s maturitou	4
Професійно-технічна освіта Vyššie odborné vzdelanie	5
Вища освіта Vysokoškolské vzdelanie	6
Не знаю/Не хочу відповідати. Neviem/Nechcem odpovedať.	77

A14. Aký bol Váš ekonomický status na Ukrajine pred odchodom do SR? Яким був ваш економічний статус в Україні до приїзду в Словаччину?	
Найманий працівник/ працівниця Zamestnaný(á) / závislá činnosť	1
Самозайнята особа/ ФОП SZČO / podnikateľ(ka)	2
Декретна відпустка Materská / rodičovská	3
Безробітний(я) Nezamestnaný(á)	4
На пенсії (по інвалідності чи за віком) Na dôchodku (invalidný / starobný)	5
Учень середньої школи Študent strednej školy	6
Студент ВИШу Študent vysokej školy	7
Домогосподарка V domácnosti	8
Не знаю/Не хочу відповідати. Neviem/Nechcem odpovedať.	99

A15. Aký je Váš ekonomický status v SR? Який ваш економічний статус у Словаччині? <i>Vyberte svoju hlavnú činnosť, ktorou trávite najviac času. Vyberte jednu odpoveď. Виберіть свою основну діяльність, на яку ви витрачаєте найбільше часу. Виберіть одну відповідь.</i>	
1. Zamestnaný(á) / závislá činnosť Працевлаштований/(а)/залежна діяльність для роботодавця	
2. SZČO /živnosť/ podnikateľ(ka) Самозайнята особа / підприємець	
3. Materská / rodičovská Декретна/батьківська відпустка	
4. Nezamestnaný(á) Безробітний/(я)	
5. Na dôchodku (invalidný / starobný) Пенсіонер (пенсія по інвалідності / за віком)	
6. Študent strednej školy v SR Учень середньої школи в Словаччині	
7. Študent strednej školy na Ukrajine Учень середньої школи в Україні	
8. Študent vysokej školy v SR Студент університету в Словаччині	
9. Študent vysokej školy na Ukrajine Студент університету в Україні	
10. V domácnosti Зайнятість у домашньому господарстві	
11. Neviem/Nechcem odpovedať. Не знаю, не хочу відповідати.	

A16. Aký je Váš súčasný rodinný stav? Який ваш нинішній сімейний стан?

1. ženatý/vydatá a žijeme spoločne одружені та живемо разом
2. ženatý/vydatá, ale žijeme oddelene одружені, але живемо окремо
3. slobodný/-á (doteraz nikdy neuzavrel/a manželstvo) неодружений (ніколи не був/ла одружений/заміжня.)
4. vdovec/ vdova вдівець/вдова
5. rozvedený/-á розлучений

A17. Mali ste pred príchodom kontakt na osoby, ktoré žijú v SR? Išlo o osoby pochádzajúce z Ukrajiny? Vyberte všetky odpovede, ktoré platia. Чи мали Ви контакти з людьми, які жили в Словаччині до Вашого приїзду? Чи були вони з України? Виберіть усі відповіді, які підходять.	Áno Tak	Nie Hi
mal/a som v SR blízku rodinu (rodičia, partner/ka, súrodenec/ci, deti) у мене були близькі родичі (батьки, чоловік/дружина, брати/сестри, діти) в Словаччині	1	2
mal/a som v SR širšiu rodinu у мене була далека родина в Словаччині	1	2
mal/a som v SR známych pochádzajúcich z Ukrajiny у мене були знайомі з України в Словаччині	1	2
mal/a som v SR známych, ktorí nepochádzajú z Ukrajiny у мене були знайомі в Словаччині, які не з України	1	2
nemal/a som kontakt na osoby žijúce v SR я не мав/ла контакти людей, які жили в Словаччині	1	2

A18. Uvedte prosím meno mesta či obce, kde ste aktuálne ubytovaní. Prosím, uveďte ho po slovensky. Будь ласка, введіть назву міста або населеного пункту, де ви зараз проживаєте. Будь ласка, вкажіть її словацькою мовою.

A19. Kedy ste prišli na Slovensko? Коли ви приїхали до Словаччини? Myslíme príchod v rámci súčasného pobytu, pri ktorom ste dostal/a dočasnú ochranu v SR. Pokiaľ ste cestou z Ukrajiny do SR strávil/a viac ako tri mesiace v inej krajine, uveďte prosím poslednú možnosť. Ми маємо на увазі приїзд в рамках вашого поточного перебування, коли вам було надано тимчасовий захист у Словаччині. Якщо ви провели більше трьох місяців в іншій країні на шляху з України до Словацької Республіки, будь ласка, вкажіть останній варіант <u>Prišiel/a som do SR z inej krajiny ako z Ukrajiny</u> Я приїхав / до Словаччини не з України, а з іншої країни	
У вересні 2024 р. V septembri 2024	
В серпні 2024 р. V auguste 2024	
В липні 2024 р. V júli 2024	
В червні 2024 р. V júni 2024	
В травні 2024 р. V máji 2024	
В квітні 2024 р. V apríli 2024	
В березні 2024 р. V marci 2024	
В лютому 2024 р. Vo februári 2024	
В січні 2024 р. V januári 2024	
В грудні 2023 р. V decembri 2023	
В листопаді 2023 р. V novembri 2023	
В жовтні 2023 р. V októbri 2023	
У вересні 2023 р. V septembri 2023	
В серпні 2023 р. V auguste 2023	
В липні 2023 р. V júli 2023	
В червні 2023 р. V júni 2023	
В травні 2023 р. V máji 2023	
В квітні 2023 р. V apríli 2023	

В березні 2023 р. V marci 2023	
В лютому 2023 р. Vo februári 2023	
В січні 2023 р. V januári 2023	
В грудні 2022 р. V decembri 2022	
В листопаді 2022 р. V novembri 2022	
В жовтні 2022 р. V októbri 2022	
У вересні 2022 р. V septembri 2022	
В серпні 2022 р. V auguste 2022	
В липні 2022 р. V júli 2022	
В червні 2022 р. V júni 2022	
В травні 2022 р. V máji 2022	
В квітні 2022 р. V apríli 2022	
В березні 2022 р. V marci 2022	
В лютому 2022 р. Vo februári 2022	
До лютого 2022 р. Pred februárom 2022	
Ви народились в Словаччині Narodil/a ste sa v SR	

A20. Uvažujete o tom, že by ste na Slovensku ostali dlhšie ako päť rokov? Áno – Nie

Чи думаєте над тим, що Ви могли б залишитися у Словаччині довше ніж п'ять років?

так – ні

1 – 2

A21. Attention check

Позначте варіант цифрою

B1. Akú prácu ste vykonávali naposledy pred odchodom z Ukrajiny? Якою була ваша остання робота перед від'їздом з України?

Popíšte, prosím, čo najpodrobnejšie názov práce a jej náplň. Pokiaľ ste na Ukrajine podnikali, špecifikujte odbor alebo činnosť podnikania. Pokiaľ ste mali viac zamestnaní, odpovedajte prosím o tom hlavnom, v ktorom ste strávili najviac času. Будь ласка, опишіть якомога детальніше назву роботи та її зміст. Якщо ви займалися бізнесом в Україні, будь ласка, вкажіть сферу або вид діяльності вашого бізнесу. Якщо у Вас було більше одного місця роботи, будь ласка, вкажіть основне, на якому Ви провели найбільше часу.

Názov práce: Назва роботи

Čo bolo náplňou práce: Яка була посадова інструкція
.....

Za posledných 10 rokov som nepracoval/a
Я не працював/ла останні 10 років

B2. Vykonávate v súčasnej dobe platenú prácu na Slovensku? Чи виконуєте ви зараз оплачувану роботу в Словаччині? Odpovedzte v každom riadku. Дайте відповідь у кожному рядку.	Áno Tak	Nie Hi
	1	2

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B3. Koľko hodín týždenne zvyčajne trávite prácou na Slovensku? Скільки годин на тиждень ви зазвичай витрачаєте на роботу в Словаччині?

Uveďte číslom približný počet hodín týždenne:

Vkažte цифрою приблизну кількість годин на тиждень:

NUMERIC (MIN: 1, MAX: 100)

Nechcem odpovedať Я не хочу відповідати

9997

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B4. Ako vnímate túto svoju prácu na Slovensku? Як ви сприймаєте свою роботу в Словаччині? <i>Odpovedzte, prosím, v každom riadku. Будь ласка, дайте відповідь у кожному рядку.</i>		Áno Tak	Nie Hi	Neviem Я не знаю
A	Som spokojný/á s jej náplňou – baviť ma Я задоволений/на роботою – вона мені подобається	1	2	9
B	Jej náplň zodpovedá mojej kvalifikácii a mojím schopnostiam Робота відповідає моїй кваліфікації та моїм здібностям	1	2	9
C	Stačí na pokrytie mojich súčasných nákladov na živobytie v SR Достатньо для покриття моїх нинішніх витрат на проживання в Словаччині	1	2	9
D	Je stabilná – som si istý/á, že ju budem mať aj napr. o pol roka Вона стабільна – я впевнений/на., що вона все ще буде у мене, наприклад, через півроку	1	2	9
E	Môžem v nej rásť – posunúť sa na lepšiu pozíciu, získať lepší plat Я можу рости в ній – зайняти кращу посаду, отримувати більшу зарплату	1	2	9
F	Moja práca ponúka možnosti profesijného rozvoja a ďalšieho zdokonaľovania mojich schopností a zručností Моя робота надає можливості для професійного розвитку та подальшого вдосконалення моїх навичок і вмій	1	2	9

G	Práca, ktorú robím, by mala byť platená viac Робота, яку я роблю, повинна оплачуватися більше	1	2	9
H	Aby som mohol/a v tejto práci pokračovať, som nútený/á súhlasiť s neštandardnou alebo pre mňa nevyhovujúcou pracovnou dobou Щоб продовжувати працювати на цій роботі, я змушений/на погоджуватися на ненормований або незручний для мене робочий час	1	2	9

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B5. Ako dlho pracujete vo Vašom aktuálnom zamestnaní na Slovensku? Як довго ви працюєте на своїй нинішній роботі в Словаччині?

Vpíšte číslo v mesiacoch:.....mesiacov

Введіть кількість місяців:.....місяців

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B6. Aký druh práce teraz na Slovensku vykonávate?

Яку саме роботу ви виконуєте наразі в Словаччині?

Ak vykonávate viac ako jeden druh práce, odpovedzte o tej, v ktorej trávite najviac času. Čo najpodrobnejšie opíšte názov práce a jej náplň. Ak podnikáte, uveďte, prosím, oblasť alebo činnosť podnikania.

Якщо ви виконуєте більше ніж один вид діяльності, вкажіть ту, в якій проводите найбільше часу. Якумога детальніше опишіть назву роботи і її наповнення. Якщо ви займаєтесь бізнесом, вкажіть, будь ласка, область або діяльність бізнесу

Názov práce, Vypíšte:
Назва роботи, Вкажіть:

Čo je náplňou práce, Vypíšte:
Якою є посадова інструкція, Вкажіть:

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B7. Akú formu má vaša práca na Slovensku? Якої форми набуває ваша робота в Словаччині? Ak vykonávate viac ako jeden druh práce, odpovedzte o tej, v ktorej trávite najviac času. Якщо ви виконуєте декілька видів робіт, відповідайте про ту, на яку витрачаєте найбільше часу. <i>Vyberte JEDNU odpoveď. Виберіть ОДИН варіант відповіді.</i>	
Pracovná zmluva – dlhodobejšia štandardná zmluva, ktorá zaručuje napríklad právo na dovolenku Трудовий договір – довгостроковий стандартний договір, який гарантує, наприклад, право на відпустку	1
Práca na dohodu – jednoduchá zmluva troch typov, a to na dohodu o vykonaní práce, dohodu o pracovnej činnosti alebo dohodu o brigádnickej práci študentov Договірна робота – простий договір трьох типів, а саме: договір про виконання робіт, договір про трудову діяльність або договір про тимчасову роботу студента	2
Živnosť alebo SZČO – pracujem ako samostatne zárobkovo činná osoba Підприємницька діяльність або самозайнятість – я працюю як самозайнята особа	3
Peniaze na ruku, bez oficiálnej zmluvy Оплата готівкою, без формального контракту	4
Pracujem bez nároku na finančnú odmenu, napríklad výmenou za bývanie Я працюю без фінансової винагороди, наприклад, в обмін на житло	5
Neviem / nechcem povedať Не знаю / не хочу відповідати	99996

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B8. Máte nejaké ďalšie (vedľajšie) práce v SR okrem tej, na ktorú ste myslel/a v predchádzajúcej otázke? Чи маєте ви якусь іншу (додаткову) роботу в Словаччині, крім тієї, про яку ви писали в попередньому запитанні?	
ÁNO TAK.	1
NIE HI	2
Neviem / nechcem povedať Не знаю / не хочу відповідати	99996

B8B.	Áno Tak	Nie Hi
Pracujem na diaľku na Ukrajině (či inde v zahraničí) Я працюю дистанційно в Україні (або іншій закордонній країні).	1	2

B9. Ukrajinky a Ukrajinci na Slovensku pracujú v rôznych zamestnaniach a majú rôzne pracovné podmienky. Uvedte prosím, ktoré z nasledujúcich výrokov ohľadom práce pre Vás platia.
Українці в Словаччині працюють на різних роботах і мають різні умови праці. Будь ласка, вкажіть, які з наступних тверджень про роботу стосуються вас.

		Platí Правда	Neplatí Не правда	Neviem / nechcem odpovedať Не знаю / не хочу відповідати
A	Pracujem cez pracovnú agentúru – mám pracovnú zmluvu alebo dohodu s agentúrou a tá ma ako zamestnanca/kyňu „požičiava“ do ďalších firiem Я працюю через агентство з працевлаштування – у мене є трудовий договір або угода з агентством, і воно „позичає“ мене як працівника іншим компаніям	1	2	99
B	Pracujem cez neoficiálneho sprostredkovateľa práce – ten dostáva peniaze od zamestnávateľa, časť si necháva a časť platí мне Я працюю через неофіційного трудового брокера – він отримує гроші від роботодавця, частину залишає собі, а частину платить мені	1	2	99
C	Často striedam prácu (napr. viac ako 1x za 3 mesiace) Я часто змінюю роботу (наприклад, частіше, ніж раз на 3 місяці)	1	2	99

D	Musím robiť viac prác, aby som sa uživil/a Мені потрібно виконувати декілька робіт, щоб заробити на життя	1	2	99
E	Pracujem aj cez víkendy či neskoro večer Я також працюю на вихідних або пізно ввечері	1	2	99
F	Dozviem sa len krátko vopred, či pre mňa práca bude. Poprípade, moja práca môže kedykoľvek skončiť. Лише за короткий час до початку роботи я дізнаюся, чи буде для мене робота. Або ж моя робота може закінчитися в будь-який момент.	1	2	99
G	Zamestnávateľ za mňa neplatí zdravotné poistenie – musím si ho platiť sám/sama alebo ho neplatím Мій роботодавець не платить за мене медичну страховку – я повинен платити за неї сам чи не плачу взагалі	1	2	99
H	Pracujem vo veľmi náročných podmienkach – veľká zima, teplo, znečistenie a pod. Я працюю в дуже складних умовах - дуже холодно, спека, забруднення тощо.	1	2	99
I	Moje výplaty často meškajú Мої виплати часто затримуються	1	2	99
J	Dostávam menej ako ďalší ľudia (napr. Slováci), ktorí pracujú se mnou na rovnakej pozícii Мені платять менше, ніж іншим людям (наприклад, словакам), які працюють зі мною на тій самій посаді	1	2	99

K	Nemám nárok na dovolenku Я не маю права на відпустку	1	2	99
L	Nie som priamym zamestnancom/ zamestnankyňou zamestnávateľa, pre ktorého pracujem (t. j. pracujem na dohodu, cez agentúru alebo neoficiálne), ale chcel/a by som byť jeho priamym zamestnancom/zamestnankyňou. Я не є прямим працівником робото- давця, на якого працюю (тобто працюю за контрактом, через агентство або неофіційно), але хотів би бути прямим працівником роботодавця.	1	2	99

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B10. Nakoľko ťažké by pre Vás bolo vo Vašom súčasnom zamestnaní uvoľniť sa počas pracovného času na hodinu alebo dve na vybavenie osobných alebo rodinných záležitostí? Наскільки складно вам було б взяти годину-дві перерви в робочий час, щоб зайнятися особистими чи сімейними справами на вашій теперішній роботі? Vyberte JEDNU odpoveď. Виберіть ОДИН варіант відповіді.	
Nebolo by to vôbec ťažké Це було б зовсім не складно	1
Nebolo by to príliš ťažké Це не було б надто складно	2
Bolo by to trochu ťažké Це було б трохи складно	3
Bolo by to veľmi ťažké Це було б дуже складно	4
Neviem Я не знаю.	99996

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B11. Uvedte, koľko ľudí z Ukrajiny je medzi Vašimi kolegami a kolegyňami? Скільки людей з України серед ваших колег? Vyberte JEDNU možnosť. Виберіть ОДИН варіант.	
Takmer všetci Майже всі	1
Veľa Барато	2
Niekoľko Мало	3
Takmer žiaden Майже немає	4
Nemám vôbec žiadnych kolegov ani kolegyne У мене взагалі немає колег	9
Neviem Я не знаю.	99996

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B12. Uvedte, prosím, či sú medzi Vašimi nadriadenými Ukrajinky a Ukrajinci? Вкажіть, будь ласка, чи є українці серед вашого керівництва? Vyberte JEDNU možnosť. Виберіть ОДИН варіант.	
Áno Так.	1
Nie Ні.	2
Nemám vôbec žiadnych nadriadených. У мене взагалі немає начальства.	9
Neviem Я не знаю.	99996

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B13. Ako často ... Як часто...							
		Nikdy Ніколи	Skoro nikdy Майже ніколи	Niekedy Інколи	Často Часто	Stále Постійно	Neviem / nechcem odpovedať Не знаю / не хочу відповідати
A	...sa cítite príliš unavený/á na to, abyste si mohol/a užívať veci, ktoré by ste chceli robiť doma? ...чи відчуваєте ви себе занадто втомленими, щоб насолоджуватися тими речами, якими хотіли б займатися вдома?	1	2	3	4	5	99
B	...Vám Vaša práca bráni tráviť toľko času s rodinou alebo partnerom/partner- kou, koľko by ste chceli? ...Ваша робота заважає вам проводити стільки часу з сім'єю чи чоловіком/дружиною, скільки б ви хотіли?	1	2	3	4	5	99

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B14. Hľadáte na Slovensku lepšiu alebo lepšie platenú prácu, ako je Vaša súčasná? Ви шукаєте кращу або більш високооплачувану роботу, ніж ваша поточна робота в Словаччині? Vyberte JEDNU možnosť. Виберіть ОДИН варіант.	
	KOD
Áno Tak	1
Nie – ale ponuky by som zvažil/a Hi - але я б подумав/ла над пропозиціями	2
Nie – som spokojný/á so súčasným stavom Hi - мене власнотує теперішній статус	3

B15. Môžete Váš čistý mesačný príjem z práce na Slovensku aspoň zhruba zaradiť do nasledujúcich kategórií? Чи можете ви хоча б приблизно класифікувати свій чистий щомісячний дохід від роботи в Словаччині за такими категоріями? Vyberte JEDNU odpoveď. Виберіть ОДИН варіант відповіді.	
do 200 €	1
201 – 400 €	2
401 – 600 €	3
601 – 800 €	4
801 – 1000 €	5
1001 – 1200 €	6
1201 – 1400 €	7
1401 – 1600 €	8
1601 – 2000 €	9
Viac ako 2000 € Більше ніж 2000 €	10
Neviem / nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати	99996

FILTeR: IF B2B equal 2 (nepracuje v SR)

B16. Hľadáte si platenú prácu, ktorú by ste vykonávali na Slovensku? Чи шукаєте ви оплачувану роботу в Словаччині? <i>Vyberte JEDNU odpoveď. Виберіть ОДИН варіант відповіді.</i>	
	KOD
Áno Так	1
Nie – ale ponuky by som zvážil/a Hi – але я б подумав/ла над пропозиціями	2
Nie – som spokojný/á so súčasným stavom Hi – я спокійний/а з актуальним станом	3

FILTeR: IF B2B = 1 (pracuje v SR)

B17. Ako ste si našli Vašu súčasnú prácu na Slovensku? (ak v súčasnosti nepracujete, odpovedajte o Vašej poslednej práci na Slovensku) Як ви знайшли свою нинішню роботу в Словаччині? (якщо ви зараз не працюєте, будь ласка, дайте відповідь про вашу останню роботу в Словаччині)

1. prácu mi odporučil známy/a zo Slovenska
роботу мені порекомендував друг зі Словаччини
2. prácu mi odporučil známy/a z Ukrajiny, ktorý/á žije na Slovensku
роботу мені порекомендував знайомий з України, який живе в Словаччині
3. prácu mi odporučila inštitúcia, ktorá pomáha / združuje utečencov z Ukrajiny
роботу мені порекомендувала організація, яка допомагає/об'єднує біженців з України
4. reagoval/a som na inzerát na internete
я відгукнувся на оголошення в інтернеті
5. reagoval/a som na inzerát, ktorý nebol na internete
Я відгукнувся на оголошення, якого не було в інтернеті

6. zamestnávateľ ma priamo oslovil a ponúkol mi prácu
роботодавець звернувся безпосередньо до мене і запропонував роботу
7. prácu som našiel/a cez úrad práce
Я знайшов роботу через центр зайнятості
8. Iné. Prosím vypíšte: Інше. Будь ласка вкажіть:
.....

C1. Ak spočítate všetky príjmy Vašej domácnosti na Slovensku (vrátane, napríklad, sociálnych dávok alebo materiálnej pomoci), aký je jej celkový čistý mesačný príjem? Якщо скласти всі доходи вашого домогосподарства в Словаччині (включаючи, наприклад, соціальні виплати або матеріальну допомогу), яким буде загальний чистий місячний дохід вашого домогосподарства?	
Uvedte približne v eurách Вкажіть приблизно в євро	NUMERIC (kontrola if <500000))
Neviem Не знаю	999996
Nechcem uviesť Не хочу вказувати	999997

C2. Musela si Vaša domácnosť požičať peniaze na pokrytie životných nákladov na Slovensku alebo na cestu na Slovensko (od februára 2022)? Чи доводилося вашому домогосподарству позичати гроші для покриття витрат на проживання в Словаччині або для переїзду до Словаччини (з лютого 2022 року)? <i>Vyberte JEDNU odpoveď. Виберіть ОДИН з варіантів.</i>	
ÁNO TAK	1
NIE HI	2
Neviem / nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати	99996

C3. Slovenské a ukrajinské domácnosti čelia rôznym ekonomickým problémom. Vyberte, prosím, či si Vaša domácnosť žijúca na Slovensku môže finančne dovoliť nasledujúce položky. Словацькі та українські домогосподарства стикаються з різними економічними проблемами. Будь ласка, оберіть, чи може Ваше домогосподарство, яке проживає в Словаччині, дозволити собі фінансові витрати на наступні товари. Vyberte JEDNU odpoveď v KAŽDOM RIADKU. Виберіть ОДНУ відповідь у КОЖНОМУ РЯДКУ.		
	Nemôžeme si dovoliť Ми не можемо собі дозволити	Môžeme si dovoliť Можемо собі дозволити
SILC 2017 (adaptované) Neočakávané potrebné výdavky vo výške 347 EUR a zaplatiť ich z vlastných zdrojov? (Pod vlastnými zdrojmi rozumieme, že Vaša domácnosť nepožiadala o finančnú pomoc, Váš účet nesmie prejsť v danom období do debetu a Vaša situácia sa v dôsledku novej dlžoby nezhorší.) Непередбачувані необхідні витрати на суму 347 євро, які я можу сплатити з власних коштів? (Під власними ресурсами ми маємо на увазі, що ваше домогосподарство не звертається за фінансовою допомогою, ваш рахунок не дебетується протягом цього періоду, і ваше становище не погіршується через такі можливі витрати).	1	2
SILC 2017 (adaptované) Každý druhý deň jedlo z mäsa, kuraťa, ryby (alebo ich vegetariánsku obdobu)? Через день їсти м'ясо, курку, рибу (або їх вегетаріанський еквівалент)?	1	2
SILC 2017 (adaptované) Každý rok nové sezónne oblečenie alebo obuv? Щороку новий сезонний одяг чи взуття?	1	2

Každý týždeň minút určitú sumu pre seba (napr. lístok do kina, malý darček, atď.)? Витрачати певну суму щотижня на себе (наприклад, квиток у кіно, невеликий подарунок тощо)?	1	2
Uhradiť náklady na bývanie (nájomné, komunálne služby atď.)? Для покриття витрат на житло (оренда, комунальні послуги тощо)?	1	2
Zaplatiť za pripojenie na internet? Платити за інтернет-з'єднання?	1	2

C4 Attention check

FILTeR: IF A5 > 0 [len ak je dieťa v domácnosti]

D1. Povedali ste, že vo Vašej domácnosti s Vami žije aj dieťa mladšie ako 6 rokov. Navštevuje, prosím, toto dieťa na Slovensku materskú školu? V prípade, že je vo Vašej domácnosti viac takýchto detí, odpovedajte prosím o najstaršom z nich.

[тільки якщо дитина проживає в домогосподарстві]

Ви сказали, що у вашому домогосподарстві проживає дитина віком до 6 років. Чи відвідує ця дитина дитячий садок у Словаччині? Якщо у Вашому домогосподарстві більше однієї дитини у цьому віці, будь ласка, дайте відповідь для найстаршої з них.

áno / nie
так/ні

FILTeR: IF D1=2 [ak nie]

D2. Aký je prosím hlavný dôvod, že dieťa materskú školu nenavštevuje? Vyberte prosím jeden hlavný dôvod:

Яка основна причина того, що дитина не відвідує дитячий садок?

Будь ласка, оберіть одну основну причину:

	Plánujeme skorý návrat na Ukrajinu Ми плануємо якнайшвидше повернутися в Україну
	Meníme bydlisko v rámci Slovenska – neviem, kam ho zapísať Ми змінюємо місце проживання в межах Словаччини – я не знаю, де дитину реєструвати
	Bolo by to pre dieťa príliš stresujúce Це буде занадто великим стресом для дитини
	Nedostatok informácií – neviem, čo mám robiť a ako ho zapísať Брак інформації – я не знаю, що робити і як дитину записати
	V mieste môjho bydliska tieto služby neexistujú Ці послуги не існують там, де я живу
	Materské školy v okolí nemajú voľné miesto Дитячі садки в районі не мають вільних місць
	Dieťa zatiaľ nevie dosť dobre po slovensky Дитина ще недостатньо добре знає словацьку мову
	Nemôžem si to finančne dovoliť Я не можу собі цього дозволити фінансово
	Nepotrebujem tieto služby – môžem sa o dieťa starať ja alebo niekto iný Мені не потрібні ці послуги – я або хтось інший може доглядати за дитиною
	Dieťa je na to ešte príliš malé Дитина ще занадто мала для цього
	Dieťa navštevuje detskú skupinu Дитина відвідує дитячу групу

	Bojím sa, že by ma okolie považovalo za zlú matku/otca Я боюся, що мене вважатимуть поганою матір'ю/батьком
	Iný dôvod. Prosím, vypíšte: Інша причина. Будь ласка, вкажіть:

FILTeR: IF A6 > 0 [len ak je v domácnosti dieťa od 6 do 14 rokov]

D3. Povedali ste, že vo Vašej domácnosti s Vami žije aj dieťa vo veku 6 až 14 rokov. Navštevuje, prosím, toto dieťa na Slovensku základnú školu? V prípade, že je vo Vašej domácnosti viac takýchto detí, odpovedajte prosím o najstaršom z nich.

[тільки якщо в домогосподарстві є дитина віком від 6 до 14 років]

Ви сказали, що у вашому домогосподарстві проживає дитина віком від 6 до 14 років. Будь ласка, чи відвідує ця дитина початкову школу в Словаччині? Якщо у вашому домогосподарстві більше однієї такої дитини, будь ласка, дайте відповідь для найстаршої з них.

áno / nie

так / ні

1 / 2

FILTeR: IF D3 = 2

D4. Aký je, prosím, hlavný dôvod, že dieťa základnú školu nenavštevuje? Vyberte, prosím, jeden hlavný dôvod:

Назвіть, будь ласка, основну причину того, що дитина не відвідує початкову школу? Будь ласка, оберіть одну основну причину:

	Plánujeme skorý návrat na Ukrajinu Ми плануємо якнайшвидше повернутися в Україну
	Meníme bydlisko v rámci Slovenska – neviem, kam ho zapísať Ми змінюємо місце проживання в межах Словаччини – я не знаю, де дитину реєструвати
	Bolo by to pre dieťa príliš stresujúce Це буде занадто великим стресом для дитини

	Nedostatok informácií – neviem, čo mám robiť a ako ho zapísať Брак інформації – я не знаю, що робити і як дитину записати
	Nemali by sme peniaze na pomôcky a vybavenie do školy У нас не було б грошей на шкільне приладдя та обладнання
	Jazykové znalosti – nevie dostatočne po slovensky Знання мови – недостатньо володіє словацькою мовою
	Stačí nám vzdelávanie na diaľku na Ukrajine Нам вистачить дистанційна освіта в Україні
	Nepotrebujeme to – môžem sa o dieťa starať / dieťa sa učí doma Нам це не потрібно – я можу доглядати за дитиною / дитина навчається вдома
	Nemáme možnosť dopravy do školy У нас немає транспорту до школи
	Iný dôvod, prosím, vypíšte: Будь ласка, вкажіть іншу причину:

FILTeR: IF A7 > 0

[len ak je v domácnosti dieťa vo veku 15 až 17 rokov]

D5. Povedali ste, že vo Vašej domácnosti s Vami žije aj dieťa vo veku 15 až 17 rokov (vrátane). Navštevuje, prosím toto dieťa na Slovensku strednú školu? V prípade, že je vo Vašej domácnosti viac takýchto detí, odpovedajte prosím o najstaršom z nich.

[тільки якщо в домогосподарстві проживає дитина віком від 15 до 17 років]

Ви сказали, що у вашому домогосподарстві проживає дитина віком від 15 до 17 років (включно). Чи відвідує ця дитина середню школу в Словаччині? Якщо у Вашому домогосподарстві більше однієї такої дитини, будь ласка, дайте відповідь для найстаршої з них.

áno / nie
так/ні

FILTeR: IF D5 = 2 (len ak je dieťa v domácnosti [ak nie] [якщо ні])

D6. Aký je prosím hlavný dôvod, že dieťa strednú školu nenavštevuje? Vyberte, prosím, jeden hlavný dôvod:

Яка основна причина того, що дитина не відвідує середню школу? Будь ласка, оберіть одну основну причину:

	Plánujeme skorý návrat na Ukrajinu Ми плануємо якнайшвидше повернутися в Україну
	Meníme bydlisko v rámci Slovenska – neviem, kam ho zapísať Ми змінюємо місце проживання в межах Словаччини – я не знаю, де дитину реєструвати
	Bolo by to pre dieťa príliš stresujúce Це буде занадто великим стресом для дитини
	Nedostatok informácií – neviem, čo mám robiť a ako ho zapísať Брак інформації – я не знаю, що робити і як дитину записати
	Nemali by sme peniaze na pomôcky a vybavenie do školy У нас не було б грошей на шкільне приладдя та обладнання
	Jazykové znalosti – nevie dostatočne po slovensky Знання мови – недостатньо володіє словацькою мовою
	Je nevyhnutné, aby dieťa pracovalo Необхідно, щоб дитина працювала
	Stačí nám vzdelávanie na diaľku na Ukrajine Нам вистачить дистанційної освіти в Україні
	Už zmaturoval/a (FILTR: 16–17 LET) Він вже закінчив навчання
	Iný dôvod, Vypíšte: Інша причина, вкажіть:

E1. V akom type ubytovania momentálne bývate?**В якому типі житла ви зараз перебуваєте?**

1. Spoločné ubytovanie (internáty, telocvičňa, kultúrne domy atď.)
Спільне проживання (гуртожитки, спортзали, громадські центри тощо)
2. Prijímacie stredisko (napr. Gabčíkovo, Rohovce, Opatovská Nová Ves, Humenné).
Пункт прийому (наприклад, Габчиково, Роховце, Опатовська Нова Вес, Гуменне).
3. Byt poskytnutý mestom / obcou alebo mestské nájomné bývanie
Житло, надане містом/муніципалітетом, або міське орендоване житло
4. Hostiteľská rodina Приймаюча сім'я
(a) pochádzajúca zo Slovenska зі Словаччини
(b) pochádzajúca z Ukrajiny з України
5. Prenajatý byt/dom Орендована квартира/будинок
6. Vlastný byt/dom Власна квартира/дім
7. Iné (uveďte aké) Інше (вказіть що)

E2. Vaše ubytovanie je zabezpečené:**Проживання забезпечено:**

1. Bezplatne. Безкоштовно
2. Čiastočne zaň platím. Частково сам(а) оплачую
3. Platím zaň v plnej výške. Плачу повну суму

E3. Aké jsou Vaše jazykové znalosti slovenčiny?**На якому рівні ви володієте словацькою мовою?**

Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.

1	Neviem vôbec nič Взагалі нічого не знаю
2	Ovládam niektoré slová a frázy (A1) Володію кількома словами і фразами (A1)
3	Dám dokopy pár viet a jednoduchším vetám rozumiem (A2) Можу скласти декілька речень і розумію простіші речення (A2)
4	Dohovorím sa v bežných situáciách a rozumiem textu (B1) Я можу спілкуватися у звичайних ситуаціях і розуміти текст (B1)
5	Dokážem plynule konverzovať a písať (B2+) Вільно розмовляю та пишу (B2+)
6	Úroveň materinského jazyka (C1/C2) Рівень володіння рідною мовою (C1/C2)

FILTeR: IF E3 >=2 [filter, len ak odpovedal 2 a ďalej na otázku]

E4. Kedy, za akých okolností používate slovenský jazyk?

Коли, за яких обставин ви використовуєте словацьку мову?

vždy / pravidelne / niekedy / veľmi zriedka / nikdy
завжди / регулярно / іноді / дуже рідко / ніколи

v domácnosti вдома	1	2	3	4	5
v mojej práci на роботі	1	2	3	4	5
s kamarátmi či známymi з друзями чи знайомими	1	2	3	4	5
na úradoch в урядках	1	2	3	4	5
v komunikácii vo verejnom priestore (v obchode, reštaurácii, lekární, atď.) у спілкуванні в публічному просторі (магазин, ресторан, аптека тощо)	1	2	3	4	5

FILTeR: IF E3 <5

E5. Chodíte na kurzy slovenčiny? Чи відвідуєте ви курси словацької мови? <i>Vyberťte jednu odpoveď. Vyberte jednu odpoveď.</i>	
ÁNO – prezenčne Так – офлайн	1
ÁNO – online Так – онлайн	2
NIE, ale učím sa ju samostatne či inou formou než navštevovaním kurzov НІ, але я вивчаю її самостійно або в інший спосіб, окрім відвідування курсів	3
NIE, zatiaľ sa učeniu slovenčiny nevenujem НІ, я ще не вивчаю словацьку мову	4
NIE, nepotrebujem sa učiť po slovensky НІ, мені не потрібно вчити словацьку мову	5

FILTeR: IF E5 E5>2

E6. Čo Vám bráni navštevovať kurzy slovenčiny?

Що заважає вам відвідувати словацькі курси?

Vyberte všetky platné odpovede.

Виберіть усі відповіді, які стосуються саме Вас.

POLOŽKY NEROTOVAŤ		
A	Nemám čas – musím pracovať У мене немає часу – я мушу працювати	1
B	Nemám čas – starám sa o dieťa У мене немає часу – я доглядаю за дитиною	1
C	Neviem o kurzoch slovenčiny v blízkom okolí Я не знаю жодних словацьких курсів поблизу	1
D	Nemôžem si platené kurzy dovoliť Я не можу дозволити собі платні курси	1
E	Kurzy v mojom okolí nezodpovedajú mojej znalosti jazyka Курси в моєму регіоні не відповідають моїм мовним навичкам	1
F	Momentálne nemám zájem o učenie slovenčiny v podobe kurzov – ale budem ho mať neskôr На даний момент я не зацікавлений у вивченні словацької мови у вигляді курсів – але це буде пізніше	1
G	Nemám záujem študovať slovenčinu formou kurzov FILTeR: 410 = 3 Я не зацікавлений у вивченні словацької мови у формі курсів	1
H	Nechcem sa učiť po slovensky FILTeR: 410 = 4 Я не хочу вивчати словацьку мову	1
I	Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати	9996

E7. Ste v SR registrovaný/á u všeobecného lekára? Ви зареєстровані у сімейного лікаря в Словаччині?	
ÁNO TAK	1
NIE HI	2
Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати	3

E9. Zažili ste od príchodu na Slovensko nejaké emocionálne alebo psychické ťažkosti?

Чи відчували ви якісь емоційні або психологічні труднощі після приїзду до Словаччини?

1 Áno Tak

2 Nie Hi

9 Neviem/nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати

E10. Máte pocit, že v súčasnosti potrebujete podporu alebo poradenstvo v oblasti duševného zdravia?

Чи відчуваєте ви, що зараз потребуєте підтримки або консультування з питань психічного здоров'я?

1 Áno Tak

2 Nie Hi

9 Neviem/nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати

E11. Máte informácie o službách v oblasti duševného zdravia, ktoré sú na Slovensku k dispozícii utečencom?

Чи є у вас інформація про послуги з охорони психічного здоров'я, доступні для біженців у Словаччині?

1 Áno Tak

2 Nie Hi

9 Neviem/nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати

E12. Využili ste od príchodu na Slovensko nejaké služby v oblasti duševného zdravia (napr. psychológ, psychiater)?

Чи користувалися ви послугами з охорони психічного здоров'я (наприклад, психолога, психіатра) після приїзду до Словаччини?

1 Áno Tak

2 Nie Hi

9 Neviem/nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати

E13. Stretli ste sa s nejakými prekážkami v prístupe k službám v oblasti duševného zdravia na Slovensku?

Чи стикалися ви з перешкодами у доступі до послуг з охорони психічного здоров'я в Словаччині?

1 Áno Tak

2 Nie Hi

9 Neviem/nechcem odpovedať Не знаю/ не хочу відповідати

Filter IF A5>0 OR A6>0 OR A7>0

E14. Sú deti, ktoré s vami žijú v SR, na Slovensku registrované u pediatra? Чи зареєстровані діти, які проживають з вами в Словаччині, у педіатра?	
ÁNO, Tak – Všetky deti Всі діти	1
ÁNO, Tak – Ale len niektoré deti але лиш деякі	2
NIE, HI – Žiadne Жодна	3

E15. Ľudia cítia príslušnosť k rôznym sociálnym skupinám, ktoré sú dôležité pre ich identitu a to, ako vnímajú samých seba. Prosím, uveďte, do akej miery sú nasledovné identity dôležité pre to, kto ste, ako vnímate samého/samú seba. Люди відчують приналежність до різних соціальних груп. Для кожного з наведених нижче пунктів, будь ласка, вкажіть, наскільки вони важливі для того, ким ви є, як ви себе сприймаєте або що ви про себе думаєте.
E15A Obyvatel/ka dediny, okresu alebo mesta na Ukrajine, kde ste žili pred odchodom Мешканець села, району або міста в Україні, де ви проживали до від'їзду 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15B Obyvatel/ka regiónu (oblasti, niekoľkých okresov) na Ukrajine, kde ste žili pred odchodom Мешканець регіону (області, кількох районів) в Україні, де ви проживали до від'їзду 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15C Občan/občianka Ukrajiny Громадянин/ка України 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати

E15D Zástupca/zástupkyňa svojej etnickej skupiny, národa Представник/ця своєї етнічної групи, нації 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15E Občan/občianka bývalého Sovietskeho zväzu Громадянин/громадянка колишнього Радянського Союзу 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15F Utečenec /utečenka (osoba, ktorá se násilne presťahovala do inej krajiny) Біженець/ка (людина, яка вимушено переїхала в іншу країну) 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15G Obyvatel/ka Slovenskej republiky Мешканець/ка Словачкої Республіки 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати

E15H Európan/ka Европеець/європейка 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15I Svetoobčan/svetoobčianka Громадянин світу/громадянка світу 1 Vôbec to nie je dôležité Це зовсім не важливо 2 Skôr to nie je dôležité Скоріше, це не важливо 3 Nie je to ani dôležité, ani nedôležité Це не є важливо і не неважливо 4 Je to skôr dôležité Це досить важливо 5 Je to veľmi dôležité Це дуже важливо 9 Neviem / Nechcem odpovedať Не знаю/не хочу відповідати
E15J Iné, uveďte

E16. Ostal na Ukrajine niekto z Vašej rodiny, kto potrebuje starostlivosť? У вашій родині в Україні залишився хтось, хто потребує догляду?

- 1 nie ні
2 áno так

Filter IF E16=2

E17 Môžete, prosím, uviesť kto? (možnosť viacerých odpovedí)

Вкажіть, будь ласка, хто саме? (кілька варіантів)

1. starí rodičia бабусі та дідусі
2. rodičia батьки
3. chorý partner/partnerka хворий партнер(ка)
4. dieťa/deti дитина/діти
5. zvieratá тварини
6. iné інше

E18. Akým spôsobom pomáhate rodine alebo ľuďom, ktorí ostali žiť na Ukrajine? (možnosť viacerých odpovedí) Як ви допомагаєте родині або людям, які залишилися в Україні? (кілька варіантів)

1. emocionálna podpora емоційна підтримка
2. materiálna pomoc матеріальна допомога
3. potraviny продукти
4. finančná pomoc фінансова допомога
5. kúpa služieb na diaľku (napr. opatrovatel'ka) купівля послуг дистанційно (наприклад, послуги няні)
6. podpora armády підтримка армії
7. iné інше

E19. Ako často ste v kontakte s ľuďmi na Ukrajine? як часто ви контактуєте з людьми в Україні?

1. každý deň кожного дня
2. 2-3 krát do týždňa 2-3 рази на тиждень
3. minimálne raz za týždeň мінімально раз на тиждень
4. minimálne raz za mesiac мінімально раз на місяць
5. menej často менш часто

E20. modifikovaná. Koľko ľudí z Ukrajiny žijúcich na Slovensku je Vám tak blízky, že sa na nich môžete spoľahnúť, keď sa dostanete do vážnych osobných, finančných alebo iných problémov? Скільки людей з України, які живуть у Словаччині, настільки близькі вам, що ви можете покластися на них, коли у вас виникають серйозні особисті, фінансові чи інші проблеми?
Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.

Nikto Ніхто	1
1 až 2 osoby 1 аж 2 особи	2
3 až 5 osôb 3 аж 5 осіб	3
6 a viac osôb 6 і більше осіб	4
Neviem / nechcem odpovedať не знаю/не хочу відповідати	9997

E21. Koľko ľudí zo Slovenska je vám tak blízkych, že sa na nich môžete spoľahnúť, keď sa dostanete do vážnych osobných, finančných alebo iných problémov? Скільки людей зі Словаччини настільки близькі вам, що ви можете на них покластися, коли у вас виникають серйозні особисті, фінансові чи інші проблеми? Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.

Nikto Ніхто	1
1 až 2 osoby 1 аж 2 особи	2
3 až 5 osôb 3 аж 5 осіб	3
6 a viac osôb 6 і більше осіб	4
Neviem / nechcem odpovedať не знаю/не хочу відповідати	9997

E22. Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi tvrdzeniami? Наскільки ви згодні чи не згодні з наступними твердженнями?

(škála: 1 – vôbec nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – ani súhlasím, ani nesúhlasím, 4 – skôr súhlasím, 5 – úplne súhlasím)
(шкала: 1 – зовсім не згоден, 2 – скоріше не згоден, 3 – ні згоден, ні не згоден, 4 – скоріше згоден, 5 – повністю згоден)

1. Bol/a by som rád/rada, keby som mal/a možnosť nadviazať bližší kontakt s ľuďmi zo Slovenska/Хотілося б мати можливість ближче познайомитися з людьми зі Словаччини
2. Bol/a by som rád/rada, keby som mal/a možnosť tráviť viac času s ľuďmi zo Slovenska/Я хотів(ла) проводити більше часу з людьми зі Словаччини
3. Na Slovensku sa cítim často vylúčený/á, pretože pochádzam z Ukrajiny/Я часто відчуваю себе ізольованою(им) в Словаччині, тому що я з України.
4. Ľudia na Slovensku sa ku mne správajú nespravodlivo alebo negatívne, pretože pochádzam z Ukrajiny/Люди в Словаччині ставляться до мене несправедливо або негативно через те, що я з України.
5. Na Slovensku sa cítim byť prijatý/á/Я відчуваю, що мене приймають у Словаччині.

E23. Aké máte skúsenosti so Slováckmi a Slovenkami? Який ваш досвід спілкування зі словацькими чоловіками та жінками?

(1 – nikdy, 2 – zriedkavo, 3 – niekedy, 4 – často, 5 – každý deň)
(1 – ніколи, 2 – рідко, 3 – іноді, 4 – часто, 5 – щодня)

1. Ako často máte príjemný kontakt (napr. príjemné rozhovory, každodenné interakcie) so Slováckmi a Slovenkami?/ Як часто ви приємно контактуєте (наприклад, приємні розмови, повсякденна взаємодія) зі словацькими чоловіками та жінками?
2. Ako často máte priateľský kontakt so Slováckmi a Slovenkami (napr. bližšie vzťahy, kamarátstva)?/Як часто ви підтримуєте дружні контакти зі словацькими чоловіками та жінками (наприклад, близькі стосунки, дружбу)?
3. Ako často ste doteraz mali pozitívne skúsenosti so Slováckmi a Slovenkami?/ Як часто ви мали позитивний досвід спілкування зі словацькими чоловіками та жінками?
4. Ako často máte nepríjemný kontakt (napr. nepríjemné rozhovory, každodenné interakcie) so Slováckmi?/ Як часто у вас бувають неприємні контакти (наприклад, неприємні розмови, повсякденна взаємодія) зі словаками?
5. Ako často máte nedorozumenia so Slováckmi a Slovenkami? / Як часто у вас виникають непорозуміння зі словацькими чоловіками та жінками?
6. Ako často ste doteraz mali negatívne skúsenosti so Slováckmi a Slovenkami?/ Як часто у вас був негативний досвід спілкування зі словацькими чоловіками та жінками?

E24. Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi tvrdzeniami? Наскільки ви згодні чи не згодні з наступними твердженнями?

(škála: 1 – vôbec nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – ani súhlasím, ani nesúhlasím, 4 – skôr súhlasím, 5 – úplne súhlasím)
(шкала: 1 – зовсім не згоден, 2 – скоріше не згоден, 3 – ні згоден, ні не згоден, 4 – скоріше згоден, 5 – повністю згоден)

1. Vo všeobecnosti, Ukrajinci a Ukrajinky žijúci/e na Slovensku majú pozitívny postoj k ľuďom zo Slovenska. / Загалом українці та українки, які проживають у Словаччині, позитивно ставляться до людей зі Словаччини.
2. Vo všeobecnosti, moji ukrajinskí kamaráti/kamarátky a známi sú priateľskí k Slovákom a Slovenkam. / В цілому, мої друзі та знайомі-українці доброзичливо ставляться до словацьких чоловіків та жінок.
3. Vo všeobecnosti, moji ukrajinskí kamaráti/kamarátky by boli radi, keby som trávil/a čas so Slovákmí./В цілому, мої українські друзі були б раді, якби я проводив/ла час зі словаками.
4. Vo všeobecnosti, Slováci a Slovenky majú pozitívny postoj k Ukrajincom a Ukrajinkam žijúcim na Slovensku. / Загалом словацькі чоловіки та жінки позитивно ставляться до українців та українок, які живуть у Словаччині.
5. Vo všeobecnosti, Slováci a Slovenky sú priateľskí k Ukrajincom a Ukrajinkam žijúcim na Slovensku. / Загалом словацькі чоловіки та жінки доброзичливо ставляться до українців та українок, які проживають у Словаччині.
6. Vo všeobecnosti, Slováci a Slovenky chcú tráviť čas s Ukrajincami a Ukrajinkami žijúcimi na Slovensku. / Загалом словацькі чоловіки та жінки хочуть проводити час з українцями та українками, які проживають у Словаччині.

E25. „Dojmy, ktoré majú ľudia zo Slovenska o ľuďoch z Ukrajiny sú vo všeobecnosti ...“. «Враження, які люди зі Словаччини мають про людей з України, загалом...».

Škála:

- 1 veľmi negatívne
- 2 skôr negatívne
- 3 ani pozitívne, ani negatívne
- 4 skôr pozitívne
- 5 veľmi pozitívne

Шкала:

- 1 скоріше негативно
- 3 ні позитивно, ні негативно
- 4 скоріше позитивно
- 5 дуже позитивно

E26.

(škála: 1 – vôbec nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – ani súhlasím, ani nesúhlasím, 4 – skôr súhlasím, 5 – úplne súhlasím)

(шкала: 1 – зовсім не згоден, 2 – скоріше не згоден, 3 – ні згоден, ні не згоден, 4 – скоріше згоден, 5 – повністю згоден)

1. Niekedy mám pocit, že ľudia na Slovensku nemajú predstavu o tom, akí sú naozaj ľudia z Ukrajiny./Іноді мені здається, що люди в Словаччині не мають уявлення про те, якими насправді є люди з України.
2. Niekedy mám pocit, že ľudia na Slovensku nás Ukrajincov a Ukrajinky považujú za členov skupín, ku ktorým nepatríme (napríklad že sme kriminálna skupina alebo príživníci)./Іноді у мене виникає відчуття, що люди в Словаччині вважають нас, українців, членами груп, до яких ми не належимо (наприклад, що ми - злочинне угруповання або дармоїди).
3. Niekedy mám pocit, že ľudia na Slovensku sa k nám správajú, akoby sme my ľudia z Ukrajiny ani neexistovali./Іноді мені здається, що люди в Словаччині ставляться до нас так, ніби нас, людей з України, взагалі не існує.
4. Niekedy mám pocit, že ľudia na Slovensku si myslia, že my Ukrajinci/Ukrajinky sem nepatríme./Іноді мені здається, що люди в Словаччині думають, що нам, українцям, тут не місце.

E27. Nadväzovanie vzťahov (napr. rozhovory, spoločné trávenie času) má dôležitý význam pre ľudí zo Slovenska aj pre ukrajinských utečencov/utečenkyne, а niekedy môže viesť aj k napätiu.

Налагодження контактів (наприклад, спілкування, спільне проведення часу) є важливим як для словацьких, так і для українських біженців, але іноді може призводити до напруженості.

Prosím, uveďte len svoje vlastné skúsenosti, s použitím stupnice (1) určite áno; (2) skôr áno; (3) ani áno, ani nie; (4) skôr nie; (5) určite nie
Будь ласка, вкажіть лише власний досвід, використовуючи шкалу
(1) однозначно так; (2) скоріше так; (3) ні так, ні ні; (4) скоріше ні;
(5) однозначно ні

1. Ukrajinskí utečenci а utečenky sú vnímaní ako prijateľnejší než iní utečenci а utečenky, vzhľadom на ich krajinu pôvodu./Українські біженці та біженки сприймаються як більш прийнятні, ніж інші біженці та біженки, з огляду на країну їхнього походження.
2. Od príchodu на Slovensko sa mnohí ukrajinskí utečenci а utečenky stretli s problémami alebo prekážkami pri vyjadrovaní svojich názorov, obáv alebo skúseností./Після прибуття до Словаччини багато українських біженців зіткнулися з проблемами або перешкодами у висловленні своїх поглядів, проблем або досвіду.
3. Vyskytli sa prípady, keď hlasy ukrajinských utečencov а utečeniek neboli vypočuté alebo rešpektované в diskusiách alebo rozhodovacích procesoch на Slovensku./Були випадки, коли голоси українських чоловіків і жінок-біженців не були почуті або не поважалися в дискусіях чи процесах прийняття рішень у Словаччині.
4. Neznalosť jazyka je pre ukrajinských utečencov а utečenky hlavnou prekážkou fungovania в krajinе./Незнання мови є основним бар'єром для українських біженців, який заважає їм функціонувати в країні.
5. Utečenci а utečenky з Ukrajiny са stretávajú с nepriateľským zaobchádzaním на verejných priestranstvách./Біженці з України стикаються з ворожим ставленням у громадських місцях.
6. Miestni obyvatelia niekedy vyvolávajú konfliktné situácie voči vojnovým utečencom а utečenkám з Ukrajiny./Місцеві жителі іноді провокують конфліктні ситуації по відношенню до біженців та біженок з України.

E28. Ak vezmete do úvahy všetky okolnosti, ako ste в súčasnosti celkovo spokojný/á so своїм životom? Враховуючи всі обставини, наскільки ви задоволені своїм життям в цілому на даний момент?

1. úplne spokojný/á
2. veľmi spokojný/á
3. skôr spokojný/á
4. rovnako spokojný/á ako nespokojný/á
5. skôr nespokojný/á
6. veľmi nespokojný/á
7. úplne nespokojný/á

1. повністю задоволений(а)
2. дуже задоволений(а)
3. скоріше задоволений(а)
4. так само задоволений(а), як і незадоволений(а)
5. скоріше незадоволений(а)
6. дуже незадоволений(а)
7. абсолютно незадоволений(а)

E29. Niektorí ľudia majú pocit, že са slobodne rozhodujú а majú život vo vlastných rukách а iní zase, že svoj život а to, čo са с ними stane, nemôžu nijako ovplyvniť. Vyjadrite prosím, на tejto stupnici, akú veľkú možnosť máte slobodne са rozhodovať а usmerňovať svoj život. Деякі люди відчують, що вони вільні робити власний вибір і тримають своє життя у власних руках, а інші відчують, що вони не контролюють своє життя і те, що з ними відбувається. Будь ласка, оцініть за цією шкалою, наскільки ви вільні у прийнятті рішень і керуванні своїм життям.

- 1 Vôbec žiadnu – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 Veľmi veľkú
1 в загальні ніяку – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 дуже велику

E30. Prečítajte si pozorne každý výrok a z čísel uvedených pri ňom vyberte to (0, 1, 2, 3), ktoré najlepšie vystihuje pocity, ktoré ste prežívali počas minulého týždňa. Уважно прочитайте кожне твердження і серед чисел поруч з ним виберіть те (0, 1, 2, 3), яке найкраще описує почуття, які ви відчували протягом минулого тижня.

Škála:

0 – Neplatilo to pre mňa vôbec

1 – Platilo to pre mňa niekedy

2 – Platilo to pre mňa značnú časť času

3 – Platilo to pre mňa väčšinu času

Шкала:

0 – Зовсім не стосується мене

1 – Це іноді стосувалося мене

2 – Це стосувалося мене значну частину часу

3 – Це стосувалося мене більшу частину часу

1. Neprežíval/a som žiadne pozitívne pocity.
Ніяких позитивних почуттів я не відчув(ла).
2. V určitých situáciách som reagoval/a prehnane.
У певних ситуаціях я надто гостро реагував(ла).
3. Cítil/a som sa smutne a sklúčené. Я відчував(ла) смуток і пригніченість.
4. Cítil/a som sa veľmi nervózne a musel/a som s tým niečo urobiť.
Я дуже нервував(ла) і мусив(ла) щось з цим робити.

E31. Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi položkami?

(1 – vôbec nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – ani súhlasím, ani nesúhlasím, 4 – skôr súhlasím, 5 – úplne súhlasím)

Наскільки Ви погоджуєтеся чи не погоджуєтеся з наступними твердженнями?

(1 – зовсім не згоден, 2 – скоріше не згоден, 3 – ні згоден, ні не згоден, 4 – скоріше згоден, 5 – повністю згоден)

1. Po ťažkých udalostiach sa zvyknem rýchlo spamätať.
Я схильний(а) швидко відновлюватися після важких подій.
2. Ťažko znášam stresujúce udalosti.
Я важко переживаю стресові події.
3. Netrvá mi dlho, kým sa spamätám zo stresujúcej udalosti.
Мені не потрібно багато часу, щоб відновитися після стресової події.
4. Keď sa stane niečo zlé, je pre mňa ťažké spamätať sa z toho. Коли трапляється щось погане, мені важко оговтатися від цього.
5. Z ťažkých období sa zvyčajne dostávam bez väčších problémov.
Зазвичай я виходжу зі складних часів без особливих проблем.
6. Zvyknem sa dlho spamätávať z neúspechov v mojom živote. Зазвичай я довго відновлювався (лася) після невдач у своєму житті.
7. Mám tendenciu dlho sa vygrovnávať s neúspechmi v mojom živote.
Я схильний(а) довго боротися з невдачами у своєму житті.

E32. Attention check

F1. Chcete sa počas nasledujúcich 2 rokov vrátiť na Ukrajinu? Чи хочете ви повернутися в Україну в найближчі 2 роки? Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.	
Určite sa chcem/e vrátiť na Ukrajinu Я точно хочу повернутися в Україну	1
Skôr sa chcem/e vrátiť na Ukrajinu Я б краще повернувся/лась в Україну	2
Skôr chcem/e zostať v zahraničí (na Slovensku alebo v inej krajine) Я б волів залишитися за кордоном (у Словаччині або іншій країні)	3
Určite chcem/e zostať v zahraničí (na Slovensku alebo v inej krajine) Я точно хочу залишитися за кордоном (в Словаччині або іншій країні)	4
Neviem/ nie som/sme si istý/á Не знаю/не впевнений(а)	9997

Filter IF F1 = 1 (chcú sa určite vrátiť na Ukrajinu)

F2. Máte už naplánovaný návrat v rámci následujících týždňov či mesiacov? Чи плануєте ви повернутися в найближчі кілька тижнів або місяців?

Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.

Áno Так	1
Nie Hi	2

Filter IF F1 >2 vrátane 9997

(pripúšťa, že by zostali v zahraničí alebo uviedli, že nevie)

F3. Máte už naplánovaný návrat v rámci následujících týždňov či mesiacov? Чи плануєте ви повернутися в найближчі кілька тижнів або місяців?

Vyberte JEDNU odpoveď. Оберіть одну відповідь.

Áno Так	1
Nie Hi	3
Neviem Не знаю	9997

F4. Za akých okolností by ste uvažovali o návrate na Ukrajinu, aj keby vojna stále pokračovala?

За яких обставин ви б розглянули можливість повернення в Україну, навіть якби війна все ще тривала?

1. ak si nenájdem lepšie platenú prácu / якщо не знайду більш високооплачувану роботу
2. ak budú mať moje deti problémy so štúdiom / якщо у моїх дітей будуть проблеми з навчанням
3. ak sa budú ľudia na Slovensku zle správať k ľuďom z Ukrajiny – ak budú mať ľudia na Slovensku proruské postoje / якщо люди в Словаччині будуть погано ставитись до людей з України – якщо люди в Словаччині будуть мати проросійські погляди

4. ak sa mi nepodarí vyriešiť byrokratické problémy / якщо мені не вдасться вирішити бюрократичні проблеми
5. ak budú moji príbuzní alebo blízky na Ukrajine potrebovať, aby som sa o nich postaral/a / якщо мої родичі або близькі в Україні будуть потребувати мого піклування про них
6. iné / інше

F5. Vo všeobecnosti, cítite sa spokojný/á alebo nespokojný/á s pobytom na Slovensku? Prosím vpište.

Загалом, ви задоволені чи незадоволені своїм перебуванням у Словаччині? Будь ласка, введіть.

1. ktoré veci vás nepotešili? що вам не сподобалося?
.....
2. aké veci vás najviac potešili? які речі робили вас найщасливішими?
.....
3. iné / інше.....

F6. Vo všeobecnosti, povedali by ste, že Vaša skúsenosť so životom na Slovensku spôsobila, že vnímate Slovensko
Загалом, чи могли б ви сказати, що ваш досвід життя в Словаччині вплинув на ваше сприйняття Словаччини

- 5 oveľa pozitívnejšie/набагато більш позитивніше
-4 o niečo pozitívnejšie/трохи більш позитивно
-3 rovnako/однаково
2 o niečo negatívnejšie/трохи більш негативніше
-1 oveľa negatívnejšie/набагато більше негативніше

F7. Nakol'ko podporujete vstup Ukrajiny do EÚ?
Наскільки Ви підтримуєте вступ України до ЄС?

4 určite áno / безумовно так
3 skôr áno / скоріше так
2 skôr nie / скоріше ні
1 určite nie / безумовно ні
9 neviem / не знаю
7 nechcem odpovedať / не хочу відповідати

F8. Nakol'ko podporujete vstup Ukrajiny do NATO?
Наскільки Ви підтримуєте вступ України до НАТО?

4 určite áno / безумовно так
3 skôr áno / скоріше так
2 skôr nie / скоріше ні
1 určite nie / безумовно ні
9 neviem / не знаю
7 nechcem odpovedať / не хочу відповідати

F9. Ďakujeme Vám, že ste sa zúčastnili tohto prieskumu – veľmi si ceníme, že ste nám venovali svoj čas. Súhlasíte s tým, že si môžeme ponechať Váš email, aby sme Vás mohli opätovne kontaktovať s pozvánkami v ďalšom výskume?

Дякуємо, що взяли участь в цьому опитуванні – ми дуже цінуємо Ваш час. Чи згодні Ви з тим, що ми можемо зберегти Вашу електронну адресу, щоб ми могли зв'язатися з Вами знову із запрошеннями в майбутніх дослідженнях?

1 Áno
2 Nie

FILTER: = IF F9=1 (súhlasí s budúcou účasťou)

F10. Zadajte, prosím, svoju emailovú adresu:
Будь ласка, введіть вашу електронну адресу:

F11. Prosíme o akúkoľvek spätnú väzbu k dotazníku.

Narazili ste na technické problémy? Bola Vám niektorá otázka nepríjemná? Boli niektoré otázky, na ktoré ste nemohli správne odpovedať (nebola k dispozícii možnosť, ktorá by vystihovala Vašu situáciu)? Prosím, vpište.

Будь ласка, надайте будь-який відгук щодо опитувальника. Чи виникали у Вас технічні проблеми? Чи було Вам незручно відповідати на якісь запитання? Чи були питання, на які Ви не змогли дати правильну відповідь (не було варіанту, який би описував Вашу ситуацію)?
Будь ласка, введіть.